

ТИЛАК ЖЎРА

САЙЛАНМА

Шеърлар, драматик дoston
ва таржималар

Алишер Навоий номидаги
Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти,
Тошкент — 2011 йил

ББК 84 (5Ў)6

Ж96

Жўра, Тилак.

Сайланма: шеърлар, драматик дoston ва таржималар тўплами/ Тилак Жўра. – Т.: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2011. – 288.

Тўплаб, нашрга тайёрловчилар: Азиз Саид ва Ориф Жўраев

Тилак Жўра катта шоир эди. Алломалар тили билан айтганда, ўзига хос услуби, образлар олами бўлиб, Ватанимизнинг олтин ранг бошоқлари, лойсувоқ томларида очилган қизғалдоқлари унинг асарларидан ўрин олган. Барчасида самимият, ҳазин ва, айни вақтда, дилни яйратадиган оҳанг барқ уриб туради. Шоир табиат ва инсонни севиб тасвирлашни, озод руҳ шуқуҳини қуйлашни хуш кўрарди. Юраги нени ёқтирса, шуни ёзарди. Муҳаммад Юсуфдай шоир унга атаб шеър ёзиб, шундай деган:

Тегирмончиликни орзу қилардим,
Унга ҳавас қилиб шоир бўлганман.

Ушбу тўплам бор-йўғи 47 йил умр кўрган дилбар шоир Тилак Жўранинг тириклик чоғида нашр этган китобларидан сайланди.

ISBN 978-9943-06-227-6

© Алишер Навоий номидаги
Ўзбекистон Миллий кутубхонаси
нашриёти, 2011 йил.

ШОИР СИЙМОСИГА ЧИЗГИЛАР

Сўз боши ўрнида

Шеър — шоирнинг замонга, воқеликка, нарса-ҳодисаларга фаол муносабати тарзида дунёга келади. Самимияти боис ардоқланади, эъзозланади. Самимиятнинг даражаси унинг бадиийлик билан омухталанишига боғлиқ. Бунинг учун ижодкорда Худо берган иқтидор бўлиши лозим.

Шоир Тилак Жўра шеъриятига баҳо берганда ана шу мезонлардан келиб чиқиб фикр юритиш керак бўлади. Зеро сўзга масъулият билан ёдашиш, уни «дарё» билиб, саҳрони кесиб ўтган «туя»дай ташналик билан талпиниш, «қоя»дай кўриниб, узатганида «қўлларининг етмаслиги»дан танада «садосиз сўз зардоби»ни ҳис этиш, «бесамар» ўтган «кунлар гирдоби»да қийналиш, қийналган қалбдан учган ҳайқириқ, шеър бўлиб туғилган дард ўқувчи учун муҳим. Дарвоқеъ, шоир мустабид даврда туғилган, вояга етган — болалиги ва ёшлиги ўша машъум давр қоронғулигига чулганган. Ўша «қоронғуликлар»га қарши шоир ёзади:

Бўзтўрғайдай бўзлаб бошимда,
Қора сочин кўксига ёйиб,
Мендан нима истайди бу тун?

Ахир, шамол мендан не истар,
Йўлларимга хазонлар сочиб?

Йўлимиз-ку бошқа-бошқадир...

Шамол каби ҳансираб титраб,
Юрак, мендан нима истайсан?
Биласан-ку, менга ҳам оғир,
Соқов бўлиб сен билан юрмоқ.

Ҳар қандай даврда шоир назм тили билан ўз сўзини айтади. Севадиганини севади, нафратланадиганидан нафратланади. Кишиларни эзгулик ва яхшиликка, адолатга, эрксиз элни эса, озодликка чорлайди:

Боши кесик таналар туғдай,
Йўқ жасадга бўлдилар посбон.
Мен бор эдим, қолдим-ку йўқдай,
Йиқилмадинг не учун, осмон?

Тиқилмадинг бўғзимга, нафас,
Кўтарганча дилда тўфонни.
Мен кўксимда армонни эмас,
Кўтармоғим керак исённи.

Ватан — инсон учун севишга, фидо бўлишга муносиб мўъжиза. Уни танимоқ, билмоқ, бошқаларга бу ҳақда таъсирли қилиб айтмоқ шоирнинг аъмоли. Қўлингиздаги сайланмадан ўрин олган шеърларда ана шу аъмонинг гўзал ифодасини кўрамыз. Жўхори, шафтоли, шудринлар, шамоллар, беданалар — тимсоллар ёрдамга келдилар бу ифодада ва юракдан жой оладилар. Турмуш ташвишлари билан андармон бўлиб юрганимизда, шоир бизга буюк бир ватанимиз борлигини ва шу туфайли бахтли эканимизни ёдимизга солади.

Беихтиёр, «Дарвоқе, тўғри» деб юборганимизни билмай қоламиз. Асл шеър ҳамиша шундай — мудраб ётган туйгуларни уйғотади:

Соғинсанг ҳам,
Соғинмасанг ҳам,
Остонагда юурса йўллар;
Йўлакдаги бўйчан теракдай
Кимдир сени кузатса,
Кутса;
Ихтиёринг қўлингдан олиб,
Сени ўтда ёндирса кўзлар;
Фивирласа бўғзингда сўзлар:

«Бордир сенда буюк бир ватан,
Бу дунёда бахтли одамсан!».

Бошқа бир шеърда шоир қаршимизга аввал сандувоч, андалиб, кейин булбул номини олган қушчани келтириб қўйиб, унга ачиниб, уни қизганиб, тутқунликда азоб чекаётганидан қийнала бошлайди:

Номинг ўзгарди-ю, ўзгармади ноланг,
Тутқунликда толиққан қушчам,
Зорланиб-зорланиб,
Зориққан қушчам.

Қушча тақдирнинг бизга қандай алоқаси борлигини билмаймиз. Кейинги сатрда эса, худди шоир фикримизни ўқиётгандай парданинг бир қаватини кўтаради, яъни қушчани таништира бошлайди:

Туркий титроғингда бунчалар ситам.

Энди қушча тарихий-руҳий бир қаҳрамон сифатида кўрина бошлайди. Туркий халқлар тақдири кўз ўнгимизда чарх уради. Мангуберди, Темур Малик, Нажмиддин Кубро, Амир Темур каби аждодлар бошдан кечирган кунлар ҳақида ўйлаймиз. Улардан кейин, улардай қадрдонлар дунёга келмаганидан афсусланиб, эзиламиз. Шоир эса, қушчага қарата сўзлашда давом этади:

Замонларнинг зулми — зўридан,
Ёғийларнинг қонли тўридан,
Тўрдай тугун
Халқнинг шўридан
Нолалар қилдинг, нолали қушчам,
Ўз ҳолига ўзи волали қушчам...

Шеърнинг кейинги сатрларида қушча тимсоли янгидан-янги қирралар билан бойийди. Унинг «сайраб учмоққа осмони, яйраб қучмоққа ошёни, ташлаб кетмоққа макони йўқлиги» тўғрисида қайгуради. Негаки, унинг «осмони оғули, макони доғули». Бунинг устига, у «имконсиз иймёнли, суронсиз армонли, куйманиб-

қуйманиб қуйган, на оч қолган, на тўйган, ўзинимас, ўзгани суйган».

Шеър охирида у қушча эмас, балки руҳи осмонларда, ўзи шоирнинг бағридаги «ботин сас, туркий титроқ, туркий нафас» бўлиб чиқади. Шеър яхлит манзара касб этади. Ундаги қушча ўқувчи қалбига ин қуради. Бошқача айтганда, шеър инсоннинг қалб мулкига айланади.

* * *

Шоир ижоди тўғрисида устози Файбулла ас-Салом шундай дейди:

«Қиёфада қуёш акс этганини кўрганмисиз? Шоир Тилак Жўра шеърларида халқ қиёфаси акс этарди.

Узоқ йиллар, кўп узоқ йиллар
Алдаб келдим ўзимни ўзим —
Меники деб бу қизил гуллар,
Меники деб ҳар айтган сўзим.

Тўғри, гуллар меники эрур,
Меникидир ҳар айтган сўзим.
Нима қилай, ахир, уларни,
Ўзимники бўлмасам ўзим?

Агар бирор ғайри миллат кишиси сиздан: «Ўзбеклар қандай миллат? Тушунтира оласизми?» деб сўраб қолса, узоқ чайналиб тушунтиргандан кўра, (тушунтириб бўлмайдиган нарсани қандай тушунтирамиз?), Тилак Жўра шеърларини ўқитиш керак уларга, Тилак Жўра ҳаётини сўзлаб бериш керак. Унинг юриш-туришида, фикрлашида, гапириш оҳангида, қарашида, кулишида, йиғлашида, хўрак ейишида, бировни суйишида қандайдир соф, бетакрор ўзбеконалик бор эди».

* * *

Тилак Жўра сарбаст шеърлар ёзадиган шоирларни, Европа модернчи шоирлар ижодини яхши кўриб ўқир, лекин ўз асарларида уларга шаклан эргашса-да, мазмунан ўзига хослигича қолар, топган гаплари, ташбеҳлари

қайроқи, ўзбекона эди, ҳатто баъзи сатрларидан шоир
Чўлпон шеърятининг ҳиди уфуриб турарди:

Заҳил бўлган қовундай,
Кўп ҳам беркинма
Менинг бағримга.

Бу ёруғ дунёда
Аламлар беркинар,
Армонлар беркинар
Дармонлар беркинар,
Сен ватансан барига.
Ахир, ватан қандай
беркинар?

Кўп ҳам беркинма
Менинг бағримга!

* * *

Шоир Тилак Жўра шеърлари филология фанлари доктори, профессор Нажмиддин Комилов айтганлари каби «ўзидай содда ва мазмунли эди. У шеърни кўз-кўз қилмас, бозорга олиб чиқмас, неки юраги буюрса шуни ёзарди. Шу боис шеърлари ҳамон тоза, ҳамон юракка яқин. Юрт соғинчи, дўст соғинчи, онаизор ва гўзал ёр соғинчи унинг севган мавзулари эди. Ой, қуёш, буғдой, бедана, ток нарти, бедазор — унинг хуш кўрган ташбеҳлари эди.

Тилак — катта шоир эди, ўзига хос услубию образлар олами бор эди унинг. Ўзбекистоннинг олтин ранг бошоқлари, лойшувоқ томларда очилган қизгалдоқлари, хуллас, бетакрор манзаралари чизилган. Меҳнат аҳлининг шукуҳи ажиб бир жонли лавҳаларда тасвир этилган шеърини оласизми («Пишиқчилик»), шовиллаган буғдойзорга жўр «деҳқон қўшиғи»ни оласизми, ойдин тун манзарасини оласизми («Ойдин қўшиқ»), барида бир самимият, бир ҳазин ва, айни вақтда, дилни яйратадиган оҳангни сезасиз. Тилак табиатни ва инсонни бутун-

лигича севиб тасвирилашни, озод рух шукуҳини куйлашни хуш кўрарди.

Мана бу шеърни тингланг:

Соғиниб яшадим, соғиниб ўларман:
Юрагимни қўлга олмоқни,
Ойдин кечалардан минг бора равшан,
Нурли бир иморат солмоқни.
Ток нартидай сенга чирмашиб,
Қучмоқни соғиниб ўларман.
Мўридаги тутундек шошиб,
Тўзмоқни соғиниб ўларман.

Соғиниб ўларман, соғиниб... бироқ —
Ўлим мендан жуда ҳам йироқ.

Ҳа, шоир ўлмайди, унинг умри шеърда давом этади, унинг умри «Оҳанглар оғушида қолади» ва бизни ток нартидай ватан танасига чирмашиб яшашга, «олам остонаси — Ўзбекистонни» бутун гўзаллиги билан севишга даъват этади. Тилак — биз билан биргадир».

* * *

Тилак Жўра шеърда санъат яратишга қодир ижодкорлардан эди. У қор ҳақидаги шеърда ёзади:

Қор эрур қуёшнинг сўлгин шуъласи,
Қиялаб, қиялаб ёға бошлади.

Чироқларни чирмаб, олов деб,
Бутоқларни чирмаб, ялов деб,
Қиялаб, қиялаб ёға бошлади.

Шеърдаги «чир» («чироқлар», «чирмаб» сўзларидаги), «қуёш», «шуъла», «бошлади» сўзларидаги «ш» товушлари қор ёғаётгандаги оҳангни ифодалайди.

Кейинги бандда «ш», «ч» товушларига «с», «з» ва «ж» товушлари қўшилади:

Ёруғлик аталган шафақнинг шами,
Тўлсин деб ернинг ҳам косаси, жоми,
Унутиб кундузни, унутиб шомни,
Қиялаб, қиялаб ёға бошлади.

Қорли ҳудудда қадам босилганда чиқадиган «ғарчиллаш, ғирчиллаш»ни акс эттириш учун шоир «йўрға, қарға, қаҳр, қарғиш» сўзларидан фойдаланади.

... Қаҳрим қағиллаган қарғадир,
Ўзимдан, кўзимдан йўрғадир,
Йўғрилиб, йўғрилиб лабимни тишлар
Қор қоплаган қарғишлар...

* * *

Шоир Миразиз Аъзам, Тилак Жўрани шундай хотирлайди:

«Тилак Жўранинг шоирлик сифати чакана эмас. У жаҳоннинг озодлик куйчилари мактабидан чиққан, халқимизнинг эрки ва хуррияти учун жони оғриб, мустақилликка эришиш йўлида ишлаган ва курашган эътиқодли ватандош, имони бутун шоир эди. Оддий турмуш воқеаларидан умуммиллий ва умуминсоний хулоса чиқаришгача кўтарила билувчи қаламкаш эди. Масалан, у бир шеърда бозорлар харидорлар ва сотувчиларнинг соғлигини сақлаш учун исириқ тутатиб юрган бир букур чол сиймосини яратаркан, кошки мен ҳам шу инсондай бутун дунё халқлари соғлигини сақласам, уларга чанг солаётган турли макруҳлардан халос қилсам... маъносидаги фикрни илгари суради. Айни чоқда, Тилак Жўра шеър фақат мақсад учун эмас, санъат учун хизмат қилиш кераклигини ҳам англаб етган заҳматкаш ижодкор эди. Ва у мустақил Ўзбекистоннинг сўнгги йиллардаги одимларидан чинакамига севинаётган эди.

Афсуски, у мустабид тузум даврида бир этак бола билан Тошкентнинг Сағбон кўчасидаги Қўштутга яқин бир маҳаллада ҳаёт кечирди. Ўтган аср 80-йилларининг охирларида шоир Тилак Жўрани йиллик муко-

фот билан тақдирлашди ва уй жой билан таъминлашди. Аммо вақт ўтган, у тузалмас касаллика чалиниб бўлган эди. Шу йилнинг бошларида уни Тошкентдан Бухорога, севикли ва жонажон қишлоғи Сайётга олиб кетишди. Айтишларича, у ерда бир оз ўзига келиб қолган ва дўстлари уни пойтахтга олиб келишган. Узоқ давом этган касаллик навқирон шоиримизни орамиздан олиб кетди».

* * *

Қаҳрамонимиз тўғрисида шоир Йўлдош Эшбек шундай ёзади:

«Рауф Парфи, Тилак Жўра каби шоирлар омади сал кечикиб қолишининг сабаби — улар ижоди оммавий эмас, оммавийликда хавф бўлса, мураккаблик, ўзгачаликда қийноқ бор. Шу билан бирга, Тилак Жўра шеърлярида соддалик, ёрқинлик, умид нурлари балқиб туради, кайфиятингизга кўтаринкилик бағишлайди: «Умидларим бир гўзалнинг қора ҳолига бўялмоқ бўлдилар, бўялдилар Йигирма иккиннинг пишиқчилигида. Умидларим томчи эди — Дарёландилар, Куртак эди — чинорландилар. Ҳамон офтобнинг оғушида, Эзгуликнинг товушида Умидларга осилиб яшайман Йигирма бешнинг пишиқчилигида...»

Мен Тилак Жўра шеърларини ўқирканман, борлиқдаги барча жонзотга нисбатан кўнглимда севги уйғона бошлайди, қаранг: «Бугдой бошоғидай чайқалиб, бугдой бошоғига суқланган, Бугдой бошоғига, Кенжатай чирогига суянган онамнинг қари умидларин Севаман: Ёмғирнинг ёғишини, қўшни аёл сигир соғишини, Дарёнинг мавжини, Илоннинг чипор рангини севаман...»

«Нозим Ҳикмат» шеъри шундай тугалланади: «Иймонга эрк берайлик, Эрк берайлик виждонга. Ҳеч бўлмаганда, Кўкда юлдуз ургандай ханда, Бир жимирлаш юз берсин танда...» каби шеърлари ижодларини севиб ўрганган устозлари Миртемир, Нозим Ҳикмат асарлари бадий қувватидан қолишмаслиги ва ҳамма вақт бирдай

жаранглаши билан эътиборли, эъзозлидир. У ўткинчи шов-шувларга, ўзини кўрсатишларга, оммавий шухратга қул бўлмади. Икром Отамурод сўзи билан айтганда: Тилак Жўра тили билан дили бир инсон қандай яшаши кераклигини амалда далиллаб кетди!

Тилак Жўранинг ўз вақтида шов-шув бўлган тўрт қаторгина «Машраб» шеъри ҳозир ҳам бадиий жасоратдир: «Кўкка қараб қўлин силтади, Ерга қараб силкди этагин, Иккисин ҳам кўзга беркитди, У дунё деб билди юрагин».

* * *

Шоир Рустам Мусурмон устози Тилак Жўра ҳақида шундай дейди:

«У зўр ёзарди. Ватан ҳақида, инсон туйғулари ҳақида, ҳаёт ҳақида. Унинг сўзларида кўзни қуёшга қарагандек қамаштириб юборадигандек тимсоллар, фикрни ханжардек чархлайдиган метафоралар кўп. «Илоннинг чипорангини севаман...»Ўзликни, бедахликларни ифодалашнинг, табиатни (инсон табиатини ҳам) ўзгартиришнинг ҳожати йўқ, у ўзича гўзал деган фикрларни лўндагина ифодалашнинг санъаткорона намунаси. Бироқ бунда душманни душманлиги учун, ёвузликни ёвузлиги учун севаман, деган маъно ҳам бор. Чунки душманнинг мавжудлигини пайқаб яшаш одамни лоқайдликдан халос этади. Дунёда ёвузлик ҳам бор эканини унутмаслик одамни кўпроқ эзгулик қилишга ундайди. Бу тинч ва фаровон ҳаётнинг қадрига етишга ишора...

«Шарқ юлдузи» журналида Тилак Жўранинг туркум шеърлари эълон қилинди. Бу шеърларни ўқиб, шеърятнинг қисмат эканлигига, шоирларнинг шеър тўқимаслигига, балки шеърларнинг ичида яшамоғи ва абадий қолмоғига, шоирларнинг ўзи тирик шеър эканига амин бўлдим. Бундай шеърлар адабий таҳлилдан, умуман адабиётшуносликдан устун турарди.

Иван Николаевич Крамскойнинг «Номалум қиз» портретига қараган киши илкис жонли бир хилқатни

кўради-ю, кўз узолмай қолади. «Номаълум қиз» инсоннинг ҳушини ўғирлайди. Бу санъатнинг қандай бўёқ, қанақа ранг, қандай ашёлар билан қай тарзда яратилганлиги хаёлингизга ҳам келмайди.

Жон билан руҳ «Номаълум қиз» вужудини тарк этган эмас. Аслида унинг жони бўёқлардан ташқари яшайди, руҳи суратидан ташқарида учиб юрибди. Мен эса «Номаълум қиз»га термулиб туриб, «Рассомлар чизган сурат эгалари нариги дунёда ундан ўз жонларини топиб беришни талаб қилади» деган гапга ишонаман. Чунки рассом ўзининг суратини жони билан чизади. Шунинг учун уларнинг асарлари «Живопис» – «Жонли ёзув» деб аталади. Шоирлар ҳам шундай.

Мен Тилак Жўранинг «мен тебрандим, тоғларим, тебран!» (Шарқ юлдузи 1993 йил 1-сон), шеърлар туркумини ўқиганимда ўзимда худди шундай ҳис туйдим.

Бунчалар югурдим, бунчалар чопдим,
Соямни судраб қолди ортда йўл.
Кўнгил кўкармаган бир манзил топдим,
Эй руҳ, не истадинг,
истагингда бўл?!

Тўзонлар тўзғиди, йўлимда ғолиб,
Лаблари қовжирар, ёрилмади дил.
Мен ҳам кетмоқдаман, тўнимни олиб,
Эй руҳ, не истадинг,
истагингни қил?!

Фақат бу сафар кўз ўнгимда гўзаллик эмас, азоб гавдаланди. Ҳа, мен бу шеърларда инсон азобини кўрдим, пешонасини ерга уриб муножот қилаётган одамзоднинг гайришуурий овозини эшитдим:

Дод дедим, ўзимни дарёга отдим,
Армон-ла армонга ўраниб ботдим.
Соҳиллар сарғайиб йўлим сўради,
Мен қайга бораман, ким ҳам билади?»

* * *

Таниқли шоир, таржимон ва олим Тилак Жўра бор йўғи 47 йил умр кўрди: ҳа, Мирзо Бобурдай, Шавкат Раҳмон, Муҳаммад Юсуфдай. Шу қисқа умри давомида шеърлари, таржималари ва илмий ишлари билан ўзбек адабиётига катта ҳисса қўшган, халқимизнинг сеvimли шоирига айланиб улгурган шоирнинг таржимаи ҳолига оид ушбу рақамлар Тилак Жўра умрининг бекатларини англатади холос:

Исм-шарифи: Жўраев Тилак Рўзиевич.

Туғилган йили: 1947 йил 26 май.

Туғилган жойи: Бухоро вилояти, Қорақўл туманидаги Сайёд қишлоғи.

1956–66 йилларда ўрта мактабда, 1966–72 йилларда ТошДУ (ҳозирги ЎзМУ) нинг журналистика факультетида, 1978–81 йилларда шу университетнинг аспирантурасида таҳсил олган. 1970 йилдан умрининг охирига қадар, яъни 1994 йилнинг апрелигача ТошДУнинг таржима назарияси кафедрасида Файбулла Саломов, Нажмиддин Комилов сингари алломалар билан бирга ёш авлодга дарс берган. Ўнлаб ёш олимларга устозлик қилган. 1986 йилда филология фанлари номзоди илмий даражасини олган.

У ўзининг дилбар шеърларидан ташқари, қалбларга олов туташтирадиган маърузалари билан бир неча авлоднинг руҳий такомиллига, адабиётнинг ижтимоий тарбиясига бениҳоя катта таъсир кўрсатди.

Тилак Жўрадан халқимизга «Райҳон» (1977), «Олам остонаси» (1980), «Юлдузлар табассуми» (1981), «Чорраҳадаги уй» (1983), «Сандувоч» (1988), «Руҳият» (1990) номли шеърый китоблари, турк, рус, озар, арман, француз, тожик ва туркман шеъриятидан қилган таржималари, «Ҳозирги турк шеърияти», «Нозим Ҳикмат ва Ўзбекистон» сингари илмий асарлари ана шулар жумласидандир. Тилак Жўра тўғрисида китоблар ёзилмоқда, филмлар олинмоқда, ижоди ҳақида илмий ишлар яратилмоқда.

* * *

Тарих фанлари номзоди Анвар Яхшиевнинг айтишича, шоир Тилак Жўра ўзининг шеър оламига кириб келишини шундай хотирлайди: «Ўқувчи пайтимда савқи табиий билан шеърлар тўқиб, баралла айтиб юрар эканманки, буни ўзим сезмас эдим. Ёз кунларининг бирида сертупроқ қишлоқ кўчасида яланг оёқ, тупроқ чанги-тиб, шеър айтиб кетаётсам, олдимдан эшак минган адабиёт ўқитувчимиз чиқиб қолди ва у: «Тилакжон, ана шу ўқиётган шеърларингни ёзиб берсанг, сенинг номингдан матбуотда эълон қилдиран эдим, деб» — қолди. Мен сесканиб, уйқудан уйғонгандек бўлдим ва ўқитувчининг гапи менга жуда ғалати туюлди, чунки мен шеър ўқиётганимни ўзим англамас эдим. Ўша раҳматли ўқитувчимга ҳайкал қўйсам арзийди. У киши орқамдан пойлаб юриб, шеърларимни қоғозга туширибди ва туман газетасида менинг номимдан эълон қилдирибди. Илк бор матбуотда ўз шеърларимни кўриб, қаттиқ таъсирландим ва шу тариқа ўзимни шоир сифатида кашф этдим».

* * *

ҚАРЗДОРЛИК

Тилак Жўра хотирасига

Уч сўми бор эди Тилак Жўранинг.
Олти марта қорин тўярди
Бу пулга у пайт.
Бошига иш тушиб, уйига келган —
Шогирдига берди бир сўмин,
Бир сўмини қолдирди ўзда,
Бир сўмига эга бўлди аҳли байт.

Шаҳар катта эди, одам кўп эди,
Худбин, шуҳратпараст эди қанчаси.
Қабул қилмадилар ишга кўп жойда,
Бўш ўринлар мавжуд бўлса-да, асли.

Топилди ва лекин Тилак Жўрадан
Унга далда ҳамда керакли меҳр.
Кўринди кўзига келажак нури,
Балқди ҳаётида қайтадан сеҳр.

Мен эдим бошига иш тушган ўша —
Ёш шоир, уч сўмининг
Бир сўмин олган,
Пойтахтдан қишлоққа кетмоқчи бўлган
Ва кетмай қолган.

Бугун олам аро Тилак Жўра йўқ,
Худо раҳмат қилсин ул зотни, дейман.
Мендек шогирдларнинг қанчасига, оҳ,
Ёрдам қўлин чўзган экан — ўйлайман.

Шукр, меҳрибону камсуқумларни
Кўрсатди, ундан сўнг, кўплаб бу дунё.
Лекин шоир Тилак Жўра сингари
Самимий инсонни кўрмадим асло.

Ўздан, аҳли байтдан орттириб, берган —
Бир сўмин қайтардим. Қайтаролдимми —
Дейман берган меҳрин? Қачон ва қандоқ?
Кўллай олдим мен ҳам у каби кимни?

Ўқиб асарларин олганим илҳом
Ёзган-чизганимга бахш этди парвоз.
Кўрдим халқ йўлида куйламоқ завқин —
Фақат ўзига хос, юртимизга хос.

Жаҳон шеърियाи мезонларида
Қалбга тааллуқли шеърлар яратди.
Назм бўстониини ўлмас ва сарҳил
Ҳайрат-ҳаяжони ила яратди.

Шоир Тилак Жўрани шоир Садриддин Салим Бухорий шундай хотирлайди:

«Тилак бемор бўлиб, Қорақўл туман касалхонасида даволанаётган вақтда биз уни кўришга бордик. Бухоро давлат университети доцентлари Самад Азимов, Музаффар Бозоровлар ва мени кўриб Тилак жуда хурсанд бўлди. Биз билан хайрлашаётган пайтда Тилак шундай деди: «Садриддин дўстим! Бизни роса алдаган эканлар. Даҳрий тузум «Худо йўқ» деб (наузанбилло) бизни алдаган экан. Қуръон шарҳи, ҳадисларни ўқиб кўзларим очилди. Худо этган гуноҳларимизни кечирсин! Худо хоҳласа, тузалиб чиқдимки, Қорақўл шаҳри марказида қурилиши чала қолган масжидни тиклашда бош-қош бўламан. Ҳали ниятларим, орзуларим кўп...»

Бу бизнинг Тилак Жўра билан сўнгги суҳбатимиз, сўнгги учрашувимиз эди.

Тилак Жўра афсоналар, эртақлар қўйнидан келиб, яна афсоналар, эртақлар қўйнига кетди.

Бир кун биз ҳам афсона бўлгаймиз,
Туфроқ билан ҳамхона бўлгаймиз.
Йўқолдики ҳар не азиз бўлгай,
Йўқолдикки, дурдона бўлгаймиз».

Айтишларича, умрининг охирида шоир касалхонадан соғайиб чиққан кунини она қишлоғида ўзига мучал тўйи қилиб берган. Тилак ака роппа-роса тўрт мучал умр кўрди. Дўст-ёрлар тўпланган, кураш мусобақалари бўлган, вилоят шоирлари, радио-телевидение ходимлари келган. Шоир ўзи барпо этган боғ рўпарасида шеър ўқиётиб, ҳаяжонданми, кўпчиликнинг салобати босганми, ёд ўқиётган шеърини унутиб қўйган. Сал каловланиб турган-у, қўл силтаб:

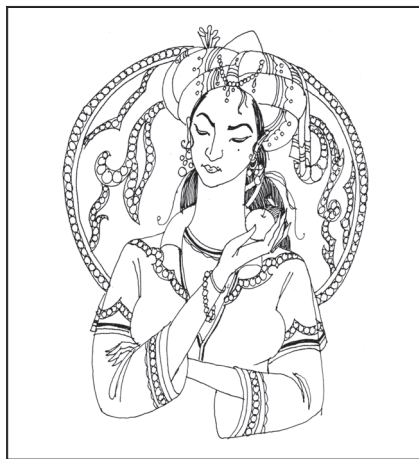
Қолганини нарёқда ўқиймиз, дея осмонни кўрсатган.

Орадан олти кун ўтиб оламдан кўз юмган.

Аканинг охирати обод бўлсин!

Шукур Қурбон

«РАЙҲОН»
китобидан, 1977 йил

* * *

Бир наво оқади —
Ҳаётбахш;
Бир дарё оқади —
Мавжли;
Бир орзу кезади —
Эзгулик.
Бир инсон яшайди —
Умрбоқий;
Бу наво,
Бу дарё,
Бу орзу,
Бу зот —
Ўйи, сўзи, иши эзгу
Ҳар ҲАЗРАТИ ИНСОН!

1968

* * *

Дунёни дунёлигича севаман.
Севаман:
Не-не хаёл бошида,
Невараси қошида
Бугдой бошоғидай чайқалиб,
Бугдой бошоғига суқланган,
Бугдой бошоғига.
Кенжатой чироғига суянган
Онамнинг
Қари умидларини...
Севаман:
Шафтоли шохида қичқирса хўроз,
Патига ишқалаб куртак-тумшуғин,
Қўшқокил йўлакда,
Тугунчаси билакда,

Тонг бағрида тонгдайин гўзал
Қишлоқ қизи даласига ўтган чоқ
Осмондай ял-ял ёнишин пайкал...
Севаман:
Бухоронинг даштида
Зангор олов тафтида
Дунёдан дунёга, дилдан дилга
Юрагимдан меҳр кўчирган
Қишлоқдош тенгдошимнинг
Қумдаги изларини,
Қорайган юзларини севаман.
Севаман:
Қизча қўғирчоққа алла айтишин.
Узоқ сафарлардан дўстлар қайтишин,
Ёмғирнинг ёғишини,
Қўшни аёл сигир соғишини,
Дарёнинг мавжини,
Илоннинг чипор рангини севаман...
Севаман:
Ўзимнинг ўзлимимни!
Қора кўзлимимни,
Яна не кўзлимимни...
Булутларнинг қутблигини,
Хаёлларнинг сукутлигини.
Хуллас калом, мен
Офтобдай нурланиб,
Бир куртакдай сояланиб
Севаман дунёни дунёлигича.

1972

* * *

Шу осмон остида
Осмондай бағримга оламан:
Умримдай тиниқ ҳаволарни,
Руҳимдай тиниқ наволарни
Осмондай бағримга оламан.
Шу осмон остида
Осмондай бағримга оламан:
Нурли бир чаманни — Ўзбекистонни.
Шу чаман бағрида қоламан,
Ширин орзуларим, қулгуларим билан
Шу чаман бағрида қоламан.
Бу чаманни бағримга оламан
Райҳонлари,
Юлдузли осмони,
Жавдари хирмони,
Уфққа аксини кўчирган
Суюк замони билан.
Бағримга оламан,
Бағримни бераман унга.
Шу осмон остида
Осмондай бағримга оламан:
Сирли сочларингни гижимлаб, гулим.
Ҳисларимни шамолдай тўзгитиб,
Ҳисларимга ипакдай ўрайман сени
Дунёни унутиб,
Дунёда сен билан қоламан, гулим,
Шу осмон остида...

1971

АНЖЕЛА ДЕВИС

— Оппоқ тонгнинг сукутида
Толе сочин тарайман мен.
Панжаралар туйнугидан
Ёруғ кунга қарайман мен.

Қилич синар, зулм синар,
Туйгуларим синмас менинг.
Дарё тинар, денгиз тинар,
Умидларим тинмас менинг.

1969

* * *

Умримнинг турфа рангини,
Қадоқ қўлларнинг
майин толаларга айланмоқ,
Майин толаларнинг дунёни
бир бутун ўрамоқ ишқини
куйлаяпман...
Эрка эрк бўлиб отилган
Маяковский шеъридай
Бўғзимга сигмай овозим,
заминга сигмай овозим,
Оёқ остида қолган уруғ каби
Неруда бўғзида қолган қўшиқни
куйлаяпман...
Ризамат отадай
умримни
келажак умрига
пайвандлаш бахтини,
Бу чаман — Ўзбекистонда
Ҳилолдай кулган кўсақлар каби,
Чақмоқдай чақнаган чаноқлар каби
Чақнамоқ ишқини
куйлаяпман...
Юлдузларнинг шуъласига осилиб,

Нурга ёнбошлаб,
самонинг дунёвий ҳисларини
куйлаяпман.
Дунёдан қалбимга,
қалбимдан дунёга кўчирганимни
Ҳўл толнинг новдасида чирс-чирс
ёна-ёна
куйлаяпман —
ўзимнинг гаройиб дунёмни.

1968

ЎН ЕТТИ ЁШИМ

Ўн етти ёшим!
Саратонни кўрмаган нартдай
қайишар бошим.
Туйгуларим уфққа отилган,
юрагимга
Ўн олти яшар қизнинг киприклари
тортилган.
Ўн етти ёшим!
Шамолдай елар ғиротим,
оламга аён отим;
мен — Гўрўглиман.
Ўн етти ёшим!
Алпомишман, Барчинимни излайман,
На у дунёга, на бу дунёга сизган
Алпомишман, Барчинимни излайман.
Ўн етти ёшим!
Ҳар эртақда, эртада кўрдим мен сени —
Гўрўгли, Алпомиш, Собир Раҳим бўлиб,
голибликка бошладинг мени.
Шу голиб туйгулар ҳаққи
хаёлим тараб,
Бир умид бўлиб турибман сенга қараб,
эй, ўн етти ёшим!

1969

ШОИР ДЎСТЛАРИМГА МАКТУБ

Заминга келажак бўлиб томган,
томаётган томчилар каби
Зилол туйғулардан миямни чархлаб,
юракка шифо чўл ҳавосин шимиб,
ёзаяпман хат.

Бугун фикрларим чашмадай тиниқ,
руҳим ҳам қуш каби енгил,
Бир туйғу кезади қалбимда ёниқ —
чўл сийнасида шоҳона манзил...

Дўстларим!

Мияга тутунлар пуфлаб,
ўзни столга михлаб турмайлик,
қофия, вазнлар излаб!
Бизни Қарши чўлларида,
эзгу ниятнинг
эзгу йўларида
Қофиялар, фикрлар, вазнлар излар...
Чўл...

Зарҳал бир варақ,
Унга битилган
кеча ва эрта.
Хаёлни сал жамлаб
вазнга солмоқ
керак:
Қушларнинг,
машиналарнинг,
одамларнинг
эркин-эркин учган овозини,
майсаларнинг
кута-кута,
куймана-куймана,
тебрана-тебрана
айтган розини...
Мана,
асрлар оша

аждождлар кўксидан томган қон
олов бўлиб,
терга ботирар қуёшни.
Учаётган қуш каби қошларида
фикрларни учуриб нозанин қизлар
кетиб борар
даштни кўчириб,
чўлни райҳон ҳидига тўлдириб...
Дўстларим!
Бунда,
ютуғидан қилсанг нақд,
кўкрак керар ҳар чўпон.
Суянгани тоғ эрмас,
қўй-қўзининг маъраши.
Беданадай питиллаб қайнаб турса гар қумғон,
офтоб кўрган орзудир
чўпон аканг қараши.
Жилови йўқ тойчоқдай
Аму чопар пишқириб,
қон кўрса ҳам, сув кўрмаган даштни ялаб, оралаб.
Қиз йигитни, йигит қизни ким ўзарда шошириб,
ййраб-ййраб тола ййғар толеини саралаб.
Ҳа, шоир дўстларим!
Пачкамарнинг соҳилида
ният тўнин бичмаган,
Қаёқдан билар, ахир,
чўлнинг салқин шамолин,
Биноларнинг пештоқига
қуёшни кўндирган қурувчининг
какликдай ййраб учган хаёлин...
Бунда
от чоптирсанг,
майсаларни елиб ўтар
тулпорларнинг тақаси,
камалақдай товланади
чўлнинг сариқ ёқаси.

1969

БАҲОР

Боқ, мудраган далалар бу он
Булутларга киприк қоқади.
Жилмайганча қуёш ва осмон
Ариқчада сокин оқади.
Саф-саф бўлиб қушлар галаси,
Шудгор узра уради жавлон.
Тўлқинланиб кенг пешонаси,
Даласига дон сочар деҳқон...

1970

* * *

Баҳор ёмғирига бағримни очиб,
Қора булутларга термуламан жим.
Булутлар аждардай заҳрини сочиб
Тутақар, тупроққа бўлмоқчи ҳоким.

Баҳор ёмғирига бағримни очиб,
Барқут майсаларга термуламан жим.
Майсалар ёмғирдан юлдузча тақиб,
Тупроққа ибо-ла қилади таъзим.

Баҳор ёмғирига бағримни очиб,
Лоларанг уфққа термуламан жим.
Булутлар ортидан қуёш ҳам балқиб,
Қуёшдан балқийди менинг ҳам руҳим.

1973

* * *

Ойдин кечада
нозлана-нозлана,
шуъладай бағримга кирсанг,
ёна-ёна.
Мен кундуз бўлиб эркаланардим,
Қўшиқ бўлиб лабингга қўнардим,
тамшана-тамшана...
Дунёнинг бурчак-бурчакларига
сочларингни хаёл қилиб тўзгитардим.
У хаёл ортидан
мен ўзимни
шамолдай изгитардим!
Йўқ!
На ойдин кечада,
на ёруғ,
на қаро кечада
сен бағримга кирдинг
на шуъла,
на соя бўлиб.
Сен бағримга кирмадинг.
Ҳамон
айтилмаган қўшиқдай
сени қўмсайман.
Мен ҳам
на ёруғликда,
на қоронғуда
сенинг бағрингга
Кирмаганга ўхшайман,
Ш Е Ъ Р И ЯТ!

1970

* * *

Кўлингни бер менга, эй, санам,
Ҳузуримда қолгайсан бирпас,
Юрагимда беҳол бўлсин гам,
Нафасингни ичиб бўлай маст.
Дунё каби чигал ўйларим
Бир сония йироқда қолсин.
Туғилажак рангин куйларим
Жозибангни кўчириб олсин.
Сурма рангли кўзларинг сузиб,
Ёнгинамда ўлтирсанг, санам.
Мужгонларим юлдузлар тизиб,
Кипригимда айланар олам.
Не истасанг, кўрсатар чирой
Қил сифмаган кўнглимда у дам...
Деразамдан боқиб тўлин ой,
Сурагингни чизади, эркам.

1972

«БЕДАНА»

Бедазорда «бедана»
Бўлиб-бўлиб сайрайди,
Кўрни қўзғаркан она,
Тинглаб уни яйрайди:
— Сайроқидир бунча ҳам
Чолимнинг тулагидек,
Кошки бўлса чолгинам.
Тонгда қуриб у тузоқ,
Қурмагурни ушларди,
Мен берардим дон, ушоқ,
Сайраб кўнглим хушларди...

Бедазорда «бедана»
Бўлиб-бўлиб сайрайди.

Кампир қизи жонона
Ошхона туйнугидан
Бедазорга қарайди:
— Тезроқ пишса ҳолвайтар,
Энам кирарди уйга.
Ёнингга чиқардим, ёр,
Пичан солай деб қўйга...

1971

* * *

Бир гўзалга ёр эди у,
Парилардан зиёда.
Бир тирноққа зор эди у
Бахти қулган дунёда.

Хотин сурарди хаёл:
«Нега гулман, мевасиз,
Бир бахтга бўлдим завол,
Умр йўқми, гавғосиз...»

Терга ботиб уйғонар,
Эр олса чуқур нафас.
Беланчакдай тебранар,
Алла айтиб у бесас...

Эр ҳам толарди уйга:
«Садоқати, кўҳлиги,
Ёқар жуда ҳам менга
Инжиқлиги, шўҳлиги.

Ҳар лаҳзада турфа ҳол,
Бола-да у ҳам, ахир.
Хотиним мисли ҳилол,
Ҳилолни кесмас шамшир...»

Икки дилни бир армон
Эзарди оғир тошдай.

Умрларни аҳд-паймон
Боғлаган туташ қошдай...

Бир гўзалга ёр эди у,
Парилардан зиёда.

1970

ҲАЗИЛ

— Қадрдоним, эй, Тилак Жўра,
Лабларингдан тушмас сигара.
Аёлларни ўйлайсанми ҳеч,
Кўрасанми тушингда сира?
— Эй, дўстгинам Али Муҳаммад,
Тушни сенга тилайман омад.
Пешонамда зулфидан тўлқин,
Тушга борми энди ҳеч ҳожат.

1973

СУРАТ

Мен сураат чизяпман...
Мурғак хаёлимда қолган
Мурғак лавҳа:
Ерга умр тамғасин босган
Отам ўрнига
Тизимни тилиб ишдан қайтганим,
Қора толнинг куртагидай
Кўкарган тирноғимни
Пешонамга ишқаб,
Қоратолнинг соясида ётганим.
Онам...
Гўзаларнинг ҳиди кўчган,
Бир озгина ранги ўчган
Оқиш рўмолин бугдойранг
Юзимга ёйгани;
Мен отамдай
Қоратолнинг соясида

Ажриқнинг юлдузли толасин тишлаб,
Ёнбошлаб ётганимни кўргани;
Онамнинг
Узоқ аза, азобдан сўнг
Чукур кўзларига,
Сўлгин юзларига
табассум келгани;
Ўша
Оқишроқ рўмолдай
Оқишроқ қоғозга
Нопармон бўёқда
Шу лавҳани бир умид билан
Чизяпман...
Мен сурат чиздим...

1976

* * *

Мен туғилганда
отам арпа ўриб,
Тикан гуллаб, ҳалили
хол отиб,
Довуччага тиг ураркан кўёш...
Онамнинг
Бир кўлида мен,
Бир кўлида ёргучоқ.

Мен
Не-не бахтли болалар каби
Бешиқда тебраниб
кўзмунчоқ санаганим йўқ.
Мен туғилганда бешиксоз уста
Урушдан қайтганди, кўлини қолдириб.
Беланчакка бойланган эски бўз
Шир-шир сўкилган сари,
Шир-шир чўзилган сари
ғоз бўйнидай
чўзилди бўйним.

Шу
Чорак асрлик умримда

Она тупроқ сийнасага кўйсам-да қадам,
Шафтолидай эгилдим унга...
Бугун
Шиддатли туйгуларим-ла
Заминга таяниб
Кетмоқдаман келажак сари.
Йўлда
қувончим,
аламим
бўғзимга келса,
Нурдай сочиламан,
Оқ қоғоз узра
Лабларим пичирлаб.
Бу кимга шеърдир,
кимга кўшиқ —
Мен учун кўнгил бўшатмоқ.
Минг қатла шукур,
Йўл олдим эзгуликка
Кўнглимни бўшатиб.

1968

ТҮЛҚИН

(Сонет)

Тилсиз соҳилларга урилиб нолон,
Тўлқинлар бўзлайди ел қанотида.
Тўлқинни ортига қайтариб шу он,
Соҳил ҳам жилмаяр унинг ортидан.
Ойнинг ўроғини минг бор парчалаб,
У уммон бағрига солади сурон.
Сўнг ҳиссиз қояга кўяр экан лаб,
Орзулар йўлида кўтарар бўрон.
Қоялар ҳам чархлаб қиррали тошин,
Тўлқинни қайтарар яна ортига,
Нурли кўзларидан оқизиб ёшин,
Кенг уммон бағрида тополмай йўлин
Асрларки бўзлайди ел қанотида
Тўлқинлар соҳилга чўзганча қўлин.

1974

МЕРОС

Кафтингни оч,
Унда учта бахт —
Уч чизиқ:
Кечанг,
Бугунинг,
Эртанг.
Кафтингни ёп,
Ҳар кимга,
Ҳар ишга
очма
кафтингни.
Яна,
йўқотиб қўйма
қўлдаги бахтингни.

1970

* * *

Борлиққа тўшалган жимлик пардаси,
Шамол шивирламас, титрамас япроқ.
Ширин уйқудадир юртим кечаси,
Уни қўриқлайди милтиллаб чироқ.

1969

* * *

Бу дунёда истаганинг истиқболингда
Кулаётган дарёдай
Нурланиб,
Нурланиб
Оқади,
Истасанг, ҳайда кемангни.

Бу дунёда истаганинг ортингда
Кулаётган девордай
Тебраниб,
Тебраниб
Боқади,
Истасанг, қада елкангни...

1975

ОЙДИН ҚЎШИҚ

Ҳовлидаги баланд сўридан
Тўшагайсиз, она, менга жой.
Чумчуқ уя қўйган мўридан
Чалғим олай ботмасидан ой.

Дала кезай лола очмай юз,
Соф ҳавода яйрасин танам.
Қўшни уйда ўчмас бир фонус,
Йўлларимга интизор санам.

Қўлда кескир, ҳилол-ўроғи,
Пичанзорга у мени бошлар.
Соясидан ҳуркиб ул оҳу,
Дуррасининг учини тишлар.

Сўлим-сўлим майсалар аро
Чигирткалар чалади найин.
Пичан ўриб кўзлари қаро
Ойдин қўшиқ бошлайди майин:

— Кесиб олдим қўлимни,
Сенга қўйиб кўнглимни

Пичанзорда, ёр-ёр...
Қўлимни боғлай олсанг,
Қўлимни боғлай олсанг
Бир умрга, ёр-ёр...

Ойдин куйнинг ой оғушида
Терга ботиб мен пичан ўрдим.
Шаддод қизнинг шод товушида
Толсимни ол тонгдай кўрдим.

Ҳовлидаги баланд сўридан
Тўшагайсиз, она, менга жой.
Чумчуқ уя қўйган мўридан
Чалғим олай ботмасидан ой.

1970

* * *

Япроқчалар жимгина боқар,
Қоратолнинг шохи қайрилиб.
Ирмоқча ҳам эриниб оқар
Толнинг соясидан айрилиб.

Тол шохида қушча бемажол,
Ҳалқумида типирчилар жон.
Тол тагига беркинган шамол,
Ўз ҳукмини ўқир саратон.

1971

* * *

Томлардан тўкилди чилла қорлари,
Оқдилар заминнинг рангин кўчириб.
Томлардан тўкилди чилла қорлари,
Кетдилар томларнинг тожин учириб.

Томларда ниш урар сомондаги дон,
Навбаҳор кўшиғи энди елади.
Мовий рангга кирар қорайган осмон,
Деҳқон бобом яйраб ерни тилади.

Қор каби эрийди жунжиккан ҳислар,
Дераза кўз ёшин тўкканин кўриб.
Чарх уриб чумчуқлар яна дил хушлар,
Томлар тепасида базмлар қуриб.

Томлардан тўкилди чилла қорлари,
Оламга таралар шудгор нафаси.
Кўнгилни забт этди, дилни чорлади
Кўз ишқаб уйғонган бойчечак саси.

1973

ШАМОЛ

Ўз этагин ўзи ёполмай
Қиш кунлари сарсондир шамол.
Дардларига ҳамдард тополмай
Қиш кунлари ҳайрондир шамол.

Япроқлар-ла қуролмай базм,
Жилғалар-ла айтолмай кўшиқ
Аламидан шамол қолар жим,
У жимликка чидолмас ортиқ...

Гоҳ ҳайқириб, гоҳо бўкириб,
Эҳ, аламин кимдан олади?
Қонга ташна итдай қутуриб,
Учраганга чангал солади.

Қишда шундай сарсондир шамол,
Тўрт томонга изғиб қолади.
Баҳор келса эрта безавол,
Юрагини тўкиб солади.

1973

НОЗИМ ҲИКМАТга

— Бир парча еринг бўлса,
борингни эксанг,
Бир парча осмонинг бўлса,
кўзингни тиксанг,
Мустафоқул ўйларди шундай:
— Бир парча қоғозинг бўлса,
хаёлинг битсанг...
Мустафоқулнинг бир парча ери,
бир парча осмони,
бир парча қоғози
бор...
У яна ўйлайди:
— Бир суйган санаминг бўлса,
лабларига хол бўлиб қўнсанг.
Бир учқур саманинг бўлса,
ягринида офтобни кўрсанг...
Мустафоқулнинг
Бир суйган санами,
Бир учқур самани бор.
У яна ўйлайди...

1971

* * *

У бир қушча эди,
миттигина жон,
Гоҳ у шохда,
гоҳи бу шохда.
Ҳеч ким унга боқмасди ёмон,
У бировни қилмасди зада.
Ўз ишқидан ўзи бўлиб маст,
Эркин-эркин учиб еларди.
Бўлиқ бошоқларни қилиб у ҳавас,
Хирмонлар шаънига қўшиқ куйларди.
Бир қуни ўша қушча,
ўша митти жон
Кўнгилнинг эрмаги учун,
бир ўқ билан берди жон.
Ҳеч ким унга тутмади аза,
Ҳеч ким
бунга қилмади парво.
Қуш зоти-ку кўп эрур, аммо
Ўша эркин,
ўша ҳур қушча
энди йўқдир ёруғ дунёда.

1976

* * *

Умидларнинг этагига осилдим
Ўн еттининг пишиқчилигида.
Умидларим томчи эди
Дарёландилар,
Қуртак эди, чинорландилар
Йигирманинг пишиқчилигида.
Умидларим
Бир гўзалнинг қора холига
Бўялмоқ бўлдилар.
Бўялдилар

Йигирма иккининг пишиқчилигида.
Ҳамон
офтобнинг оғушида,
Эзгуликнинг товушида
Умидларга осилиб яшайман
Йигирма бешнинг пишиқчилигида...

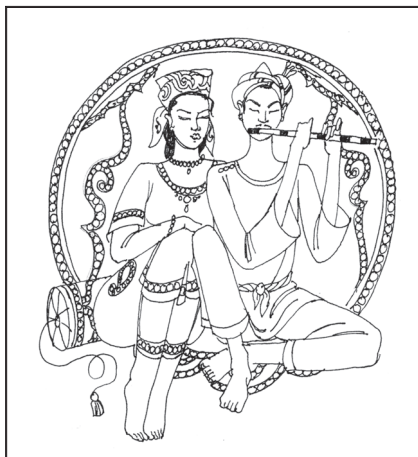
1976

ШЕЪРИМГА

Маънос кўнглим ёришиб,
Яйраб уйга қайтаман.
Ой билан қўлтиқлашиб,
Сенга сирим айтаман:
— Ойга остона керак,
Менга ойдаи пешона...

1968

«ОЛАМ ОСТОНАСИ»
китобидан 1980 йил

* * *

Дарёдай мавжланиб кечади умрим
Балиги, қайиғи, тўлқини билан.
Сахродай ташналаб кечади умрим
Бўрони, армони, чақини билан.
Мен кечиб ўтарман оқин дунёни
Дунёдек ранго-ранг ҳисларим билан.

ЮРАК МИНБАРИДАН СЎЗЛАНГАН НУТҚ

Майин ёғиб ўтган ёмғир ортидан
Қаддин тиклаётган майса сингари
Қад ростлаб боқаман
Чарақлаган уфқлар томон,
Эҳ, бу қандай гўзал!
Мени ҳисларимдай олади ўраб
Офтобнинг беғубор этаги.
Офтоб елкасида мовий бир наво —
— Чарақлаб кетгандай наздимда дунё.
Майин ёғиб ўтган ёмғир ортидан
Улуғворлик қўшиғин куйлаб,
Уфқларга чирмашар дарё.
Дарё ва офтобдан яйраб, яшариб,
Яна мовийлашар осмон ва замин!
Майин ёғиб ўтган ёмғир ортидан
Сизиб келар менинг бағримга
Дунёнинг муаттар ҳидлари...
Майин ёғиб ўтган ёмғир ортидан
Офтоб тиғи сингган заминга
Бармоқларим билан чизаман йўллар —
Бармоқларим чизган йўллардан
Майсалар,
Бошоқлар унар,

Бахтин кўз-кўз қилиб
Рўмолчасин силкиган қиздай.
Шарққа,
Шимолга,
Жанубга,
Ғарбга силкинар
Менинг бармоқларим — майсалар, бошоқлар.
Шунда
Хаёлга ҳам келмас дафъатан
Қуяётган бошоқлар, майсалар:
Ёмғир шаҳдидан эмас,
Тутундан толиққан тарновлар
Хаёлга ҳам келмас дафъатан.
Майин ёғиб ўтган ёмғир ортидан
Чарақлаган уфққа,
Бойчечакка,
Қуртакка,
Дунёга қадам қўйган гўдакка
Циалковскийнинг кўзлари билан,
Нозимнинг ва менинг кўзларим билан,
Эзгу бир ният билан нега боқмаслар?
Офтоб
Чумолидан тортиб то инсон қадар
Ўз шуъласин таратса.
Замин
Ажириқдан тортиб то чинор қадар
Елкасида эркаласа,
Нега
Бир умид билан,
Бир кўз билан
Осмонга боқолмаймиз?!
Заминга боқолмаймиз?!
Биз янги офтоб кашф қилган замонда,
Биз осмонни остона қилган замонда?!
Йўқ!
Буларни ўйламай бўлмас!
Мовийликдан кўзларим яшнаб турса ҳам,
Эзгуликдан сўзларим чақнаб турса ҳам,

Йүк!
Буларни ұйламай бұлмас!
Вужудим зирқираар
Яшин урган дарахт сингари.
Чатнамаган бұлса ҳам бирор суягим,
Кесмоқдалар бармоқларимни —
Шимолга,
Ғарбга,
Жанубга,
Шарққа
Эзгулик йўлларини чизган бармоқларимни...
Тўхтанг!
Майин ёғиб ўтган ёмғир ортидан
Кимдир йиғламоқда:
«Ўғлим!
Дийдорингни кўролмайдун дунёдан ўтар бўлдим.
Қизим!
Дийдорингни кўролмайдун дунёдан ўтар бўлдим.
Укам!
Дийдорингни кўролмайдун дунёдан ўтар бўлдим!»
Бу лаҳза
Бу ҳасратдан
Ер шаридай чатнаб борар юрагим!
Шунда
Майин ёғиб ўтган ёмғир ортидан
Қадин ростлаётган майса сингари
Кўзларимга қадалар Вьетнам!
Офтобдай эгилгум унга!
Кесилган қўл ўрнига
қўл бўлай, майли.
Чопилган оёқ ўрнига
оёқ бўлайин,
Ўйилган кўз ўрнига,
майли, бўлай кўз!
Аммо
Отилган ўгил ўрнига,
Осилган сингил ўрнига,
Чопилган ука ўрнига
Мен ўгил бўлолмайман!

Мен сингил бўлолмайман!
Мен ука бўлолмайман!
Майин ёғиб ўтган ёмғир ортидан
Бир умид билан,
Бир кўз билан,
Бир сўз билан
Боқайлик кўм-кўк майсаларга.
Кўм-кўк бўлиб яшнасин
Еримиз,
Осмонимиз!
Майин ёғиб ўтган ёмғир ортидан
Майин эсган эпкин шамолдек
қучсин
юраklarни,
тилаklarни,
дунёни Тинчлик!
Майин ёғиб ўтган ёмғир ортидан...

1979

* * *

Чайқалиб ётибди нурли бир чаман —
Ой билан офтобнинг буюк ватани.
Тонг каби жилмайиб бахти очилган,
Майсага кўмилиб нурли бадани.

Осмон посбонидир бунда бургутлар,
Чумчуқ чуғуридан тешилади том.
Бу ўлка кўксиди ёнар булутлар,
Чинор шохларига қўнганида шом.

Не-не дарёлар бор, югуриб-елиб,
Уммонда қоларлар бир умр яхлаб.
Бу чаман бағрига дарёлар келиб
Заминга сингарлар, гўзадай шохлаб.

Кўзёшдек тиниқдир бу элда осмон
Шафтоли шохлари қайрилган онда.

Нақш олма юзига югурганда қон
Офтоб ҳам осилиб, толар армонда.

Бу элнинг қадимий ҳар қўшигида
Бежиз олтин дея аталмас тупроқ.
Симёғочга қўнган қуш тумшугида
Тилладай нурланиб турибди бошоқ.

Чайқалиб ётибди нурли бир чаман,
Юлдуздай сочилиб оламга шони.
Фидойи ўғилман, ёниб ўпаман
Олам остонаси — Ўзбекистонни.

1978

ОНА НИЯТИ

От чоптириб чиқдинг уйингдан,
От чоптириб қайтгин, илоҳим!
Қўлингдаги жиловинг каби
Эркинг бўлсин ўзингда доим.

Майли, мени ўйлама, болам,
Топганингни сарф қил ўзингга.
Лек бировга бўлмагин қарам,
Нам тегмасин сира тизингга.

Улғайтирдим полвоним дея,
Толиққанда дармоним дея.
Шамол каби елиб борасан,
Олисдаги осмоним дея.

Осмонингни олиб қайт, болам,
Қолиб кетма осмон васлида.
Отанг қурган бу кичик хўжра
Осмондан ҳам кенгдир, аслида.

От чоптириб чиқдинг уйингдан,
От чоптириб қайтгин, илоҳим!
Қўлингдаги жиловинг каби
Эркинг бўлсин ўзингда доим.

1977

* * *

(Дўстим А. Умаровга)

Силкиниб қолдилар ортда тераклар,
Эгилган шохларда бизнинг болалик!
Шохларга чирмашиб қолган варрақлар,
Ялангоёқ кунлар аро жудолик.

Бизга она бўлган ялангоёқ йўл
Учраштирди бизни бу олам аро!
Кимнингдир манглайин силар энди чўл,
Кимнидир бағрига олади само!

Мақсадимиз — таранг тортилган камон,
Биз чақмоқ сингари чақнаб борамиз.
Булутдек босади гоҳида фиғон,
Шерик бўлмоқликка узоқ орамиз.

Аммо юраклардан ўчмайди сира
Тўпиққа чиқмаган ўша ирмоқлар.
Бугун она эрур бизга хотира —
Ялангоёқ ўғлин севиб кучоқлар!

Силкиниб қолдилар ортда тераклар,
Эгилган шохларда бизнинг болалик!

1980

* * *

Хилватгина салқин хиёбон,
Намчилгина туманли кеча.
Сурма рангли, бўялган осмон
Кўзларимга чўкмоқда аста.

Танҳогина танҳомни излаб,
Ўйларимдай сўнгсиз кезаман,
Ёмғир каби ғамгин шивирлаб,
Туманлардай сарсон сузаман.

Кўзларимга кўринмайди ҳеч
Тушда кўрган баҳорим менинг.
Ухлатмасдан қитиқлаб ҳар кеч,
Имлаб қочган ашъорим менинг.

Алдансам-да, дўстларим, шундай,
Туманларга бўлмасман тутқун.
Қуёш билан кезар юрагим,
Қуёш олиб қайтарман бир кун.

* * *

Хайр энди. Сарғиш майсалар —
Қалбимдаги маъюс ҳаяжон!
Шабнам каби сўнган бўсалар
Қорли кунлар бугун ҳукмрон.

Оппоқ бўлиб ястанмиш олам,
Қўринмайди заррача губор.
Бу оқликнинг момик бағридан
Энди сизни тополмам зинҳор!

ПИШИҚЧИЛИК

Бахтдан кўзлари қамашган каби
 Ипак кўрпаларни иякка тортиб,
 Кўзларини хиёл юмиб
 Ётибди эркак ва аёл,
 Бахтдан кўзлари қамашган каби.
 Ташқарида
 Тонгнинг элчилари — қушлар
 Тинмайин чуғурлар
 У шохдан бу шохга кўниб,
 Тонгнинг элчилари — қушлар
 Тинмай чуғурлар:
 Жавдари хирмон шаънига,
 Тип-тиниқ осмон шаънига,
 Хиёл кўзларини юмиб ётган
 Шу икки инсон шаънига
 Қушлар тинмай чуғурлар.
 Эркак ва аёлга кўшни хонада
 Келажак элчилари — бир этак болакай
 Қушлар каби чуғурлар,
 Хонанинг у бурчагидан-бу бурчагига чопқиллаб,
 Жажжи кўлчаларда бурда нон
 Қушлардай чуғурлар.
 Кўлидаги нон шаънига,
 Жавдари хирмон шаънига,
 Тип-тиниқ осмон шаънига,
 Шу икки инсон шаънига
 Бир этак болакай қушлардай чуғурлар...
 Тонгнинг элчилари кўшиғидан,
 Келажакнинг элчилари кўшиғидан
 Маст бўлиб,
 Бахтдан кўзлари қамашиб,
 Ипак кўрпаларни ияккача тортиб,
 Хиёл кўзларини юмиб
 Ётибди эркак ва аёл,
 Бахтдан кўзлари қамашиб...

1978

* * *

Сузилармиш мастона кўзлар
Поймонаси тўлганда кўнгил.
Толе менга неларни сўзлар,
Нималарни ваъда айлар ул?

Тизларимга кўнганча ҳилол,
Ўзга ишқдан айтар менга роз.
Деразамни чертди-ю шамол,
Ёлғиз ўзи айлади парвоз.

Мен-ку ишқдан бўлай деб сармаст,
Ўз бахтимни излаб юрибман,
Ой, офтобни қилмадим ҳавас,
Остонангга бошим урибман.

Неча бора сўнди юлдузим,
Бир кулгунча бу қора кўзлар.
Остонангда бор менинг изим,
Ҳар тонг менга ишқимни сўзлар.

Мана, бугун қошимда ҳилол
Ўз ишқидан ёниб сўзлайди.
Мени ёлғиз қолдирган шамол
Остонангдан изим қувлайди...

Толе менга неларни сўзлар,
Нималарни ваъда айлар ул?
Сузилармиш мастона кўзлар,
Паймонаси тўлганда кўнгил.

* * *

Япроқлар хўп шитирлаб,
Шоҳсупани қоплади.
Чумчуқ қурғур чуғурлаб,
Супа узра чопади.

Кузнинг сочи сочилар,
Аста эшик очилар...
Барг супура келинчак
Тебрангандек беланчак...

Тинмас сира шаббода,
Шоҳсупани барг босар.
Чолнинг кўзи тарновда,
Кампир тугунни осар.

Бармоқлари хиноли
Қўллар хазон супура.
Чолу кампир маъноли
Аста кўз уриштирар...

Кўзларни севинч кучар,
Умидлар баланд учар —
Бир гала чумчуқ каби
Шоҳсупадан барг кўчар...

Супуради келинчак
Бир ҳовлининг хазонин,
Хазонмас, бир умрлик
Чолу кампир армонин.

* * *

Шаҳарнинг бир четида —
Кичиккина ҳовлида
Яшар она ва ўғил
Орзуларнинг мавжида.

Офтоб чиқар-чиқмас,
Уйғонади икковлон.
Кампир игнасин қўймас,
Ўғил — қаламин бир он.

Ороми йўқ кун бўйи,
Кампир тикиб-тўқийди.
Ўғил қилиб хиргойи
Янги шеърин ўқийди:

«Шарқираган дарёю
Чарақлаган кенг осмон
Сизга бўлсин ҳадя,
Бари сизга, онажон!»

Астагина ютиниб,
— Қандай яхши, — дер кампир, —
Бораяпман жунжикиб,
Кўмир бўлса бир пақир...

Қуйи эгиб бошини,
Ўғил лолдир бир лаҳза.
Сўнг чимириб қошини,
Қўлини қилар пахса:

«Тоғлардаги лолаю
Заминдаги бог-бўстон
Сизга эрур ҳадя,
Бари сизга, онажон!..»

Астагина ютиниб,
Кампир: «Қандай яхши, — дер, —
Даҳлизда чакка тиниб,
Кўйилса янги шифер...»

Шаҳарнинг бир четида,
Кичиккина ҳовлида
Яшар она ва ўғил
Орзуларнинг мавжида.

1977

* * *

Ўримдан сўнг далада
Совуради чол хирмон —
Доннинг олтин пастига
Кўмилган мовий осмон.

Кўкдан танга сочгандай,
Дон тўкилар нурланиб.
Чол дейди, шамол, ҳай-ҳай,
Қолмаса-да турланиб:

— Шамол хувур-хувур,
Бир томондан эсиб тур,
Ҳар лаҳзада турлансанг,
Юзингни кўрсин чуқур...

Ўримдан сўнг далада
Кампир бошоқ излайди.
Бўм-бўш далада яйраб
Ўз-ўзига сўзлайди:

— Бошоғим, бошоққинам,
Кўрсат менга ўзингни.
Ризқи рўз ушоққинам,
Ел кўрмасин юзингни...

Ўримдан сўнг далада...

СЕВИНЧ

Олистан келдим,
На отда
На пиёда...
Келдим,
Лабларингга қўниб,
Кўзларингга қўниб,
Ёнофингда ёнган зиёда.

1978

ШУДГОР

Н. Комиловга

Тумандай тарқатиб қишки рўёни,
Кескир омоч билан ҳайдайман шудгор.
Илдизин йўқ қилгим чирик поянинг,
Кенжа умидларнинг ниш урмоғи бор!
Менга баҳра бергай
Анвойи гуллар —
Терда қотган ишчи қўйлагин ҳиди.
Қора нон,
Ўткир шароб,
Тиниқ кулгулар —
Деҳқон қошидаги пахтанинг гарди...
Мен бугун даламни шудгор қиламан,
Димиққан бағрики бўлгай бегубор.
Нурдан кўр чувалчанглари тиламан,
Кулимсираб боқар ортимдан шудгор!

1978

ГҶЗАЛЛИК

I

Ранг излайди титраб камалак
Чарақлаган майсалар ичра.
Ирмоқчалар кийиб кўк кўйлак,
Пешонаси тўлқиндан гурра.

Астагина эгилар шохча,
Йигит қалбин кучар ҳаяжон!
Қирсиллатиб чайнар довучча
Юзларига доғ тушган жувон.

II

Боғлар бағри ёниб чорлайди,
Йўлларингга ипак сочилар.
Намхуш замин рангин порлайди,
Дунёнинг хўп ранги очилар.

Қизча кулиб очади кафтин,
Қандай майин ёгади ёмғир.
Буриштириб кунгайга афтин,
Дарчасини ёпади кампир.

МАШРАБ

Кўкка қараб қўлин силтади,
Ерга қараб силкди этагин.
Иккисин ҳам кўзга беркитди,
Дунё деб у билди юрагин...

1977

* * *

(С. Есенинга)

Қургур Жимми тинмай вовуллаб,
Тонгга қадар бермайди ором.
Бугдойзор ҳам тинмай шовуллаб,
Лабдан тушмас ўша эски жом.
Бу ҳаётки гўзал, дилрабо
Тонгни кўрмай қичқирмас хўроз.
Ярим кеча бўлиб шалаббо,
Тарновларда йиғлайди овоз.
Шеър, шоирга тўла бу олам,
Балки сени кўпи қондирмас.
Искандарнинг шохдор бошин ҳам
Вазнларга солмай қолдирмас.
Бир ҳаётга минг битта ўгит,
Туйғуларни кўмибди ақл.
Мен туйғудан бўлолма соқит,
Балки менман бир оз беақл.
Шўнғир менинг сочларим аро
Сени хароб қилган оққушлар.
Жўрангга ҳам қилмади вафо,
Толенини тинмай тарошлар.
Телба хаёл ва аччиқ шароб
Мени ҳам шу йигит ёшимда
Худди сендек қилдилар хароб,
Данак чақиб қушлар бошимда.
«Умидим бор ҳаётдан ҳали» —
Ўз жонимга ўзим қилмам қасд.
Эсиб турса Шарқнинг шамоли,
Ўз туйғумдан ўзим юргум маст.

ОСМОННИНГ РАНГИ

(Пайваста шеър)

Найсон нағмасига ёқамни очдим,
Руҳимга кўчди осмоннинг ранги:
Нилий,
Нилгун,
қоп-қора рангларни ичдим,
Умрим ҳалқасида уларнинг жанги.
Осмон қоп-қора!
Деразам олдида тонгданоқ кимдир
ютиниб-ютиниб йиғлайди,
Эҳ, бу ўзим шуваган эски печканинг
эски карнайи —
Ўз томимнинг посбони — Тарновбой!
Тарас Булба тутунини пуфласа кўкка
Бизнинг Тарновбой,
Кўк тутунин пуфлайди ерга.
Бу дам ит ҳам ертўлада хомуш мудрайди,
Қизиқ!
Ит оқни хуркитиб,
Қорадан хуркади.
Мен ҳам осмондай қовоғим уйиб,
Лабларимга намли папирос қўйиб
Ишхонамга бораман.
Хонамга қора булутлар сочиб,
Ишхонамдан қайтаман.
Бу — кўк ва руҳимнинг жанги,
Умримнинг эгови, занги.
Кўк — нилий.
Офтобга ўгириб кўксин
Чол чилим тортади,
Юлдузларнинг саноғини олган каби мунажжим
Хаёлотга ботади.

Кўкда турли хил,
Турли тоифа оқ булутлар
Бир-бирига ёнбошлаб сукут сақлар.
Мен ҳам оқ булутдай оқ кўнгил билан,
Ишхонамга бораман.
Оқ булутдай оқ кўнгил билан,
Ишхонамдан қайтаман.
Бу — кўк ва руҳимнинг бир ранги.
Осмон — кўм-кўк.
Ариқчада чўмилаётган қизчанинг
Бир тутам сочи
Қуёшнинг нурига,
Қувончнинг кўрига қоришган.
Томчилардан келиб қитиги,
Қизча қиқир-қиқир қулади.
Менинг ҳам осмондай ёришиб кўнглим,
Ишхонамга бораман.
Осмондай ёришиб кўнглим
Ишхонамдан қайтаман.
Бу — кўк ва руҳимнинг уйғун бир кайфи...
Найсон нағмасига ёқамни очдим,
Руҳимга кўчди осмоннинг ранги.

* * *

Кел, эй, кўнгил, шаробдай қуйил
Қақраб қолган қақроқ лабимга.
Маст бўлайин, майлига, буткул,
Малҳам бўлсанг соғинч дардимга.

Туйгулардан кўзим қамашиб,
Узоқ йиллар қуйладим ойни.
Илон каби ул ҳам чирмашиб,
Туйгулардай авради мени.

Ой ҳам бугун бегона менга,
Бегонадир осмон ҳам, ахир.
Умидимдай суяндим тонгга,
Бу тонгларки, йилт этган шамшир.

Маст айларди шудгорнинг ҳиди,
Замин бугун димиқиб ётар.
Чигирткалар саси ҳам тинди,
Сукут юрагимга наштадай ботар.

Умр ўхшар эгик дарахтга,
Белни букар буюк бир соғинч!
Мен ҳушимда ўхшаб карахтга,
Тушларимда яшайман нотинч.

Шовуллаган сойни куйладим,
Оқиздирмас ҳатто соямни.
Мен ҳамиша бахтни ўйладим,
Чақмоқларга санчиб миямни.

Йўқ! Тугамас кўнгил сафари,
Бўлмаса ҳам армоннинг васли.
Бўл ҳаётнинг голиб аскарни,
Қалбим, сендан топдим тасалли!

Кел, эй, кўнгил, шаробдай қуйил
Қақраб қолган қақроқ лабимга.
Маст бўлайин, майлига, буткул,
Малҳам бўлсанг соғинч дардимга.

1979

ШЕЪРИЯТ

(Ғайбулла Саломовга)

— Оҳанглар оғушида қолажак менинг умрим,
Гўзаллик товушида қолажак менинг умрим.
Умримни куйга ўраб, нурга ўраб яратдим,
Шу қуёш шуъласида ёнажак менинг умрим.

Мен умид дунёсининг самандар шайдосиман,
Нек ниятли одамнинг қалбдаги садосиман.

Бошимни тошга уриб, дилни гулга ўрадим,
Бу кўҳна дунёнинг мен туби йўқ дарёсиман.

Хўп сирли дарёдирман, беҳисоб тугёним бор,
Дард деган армоним бор, орзудай дармоним бор.
Жисмимни қорга кўмиб, дилларда ўт ёқаман,
Гоҳида сурониму, гоҳида қурбоним бор.

Оҳ, мени наки кўкка, наки ерга қўйдилар,
На жоним, на қонимдан, на ўзимдан тўйдилар.
Рўдакий эрдим, охир кўзларимни ўйдилар,
Насимий эрдим, охир товонимдан сўйдилар.

Машраб бўлдим, ўлмадим, кўтардим ўтли исён,
Ҳансираган ҳисларга ёлғиз соҳибу султон.
Қоним-ла бўясам-да манов икки дунёни,
Ҳамон қонга тўймайди, ё, Раб, бу ёруғ жаҳон.

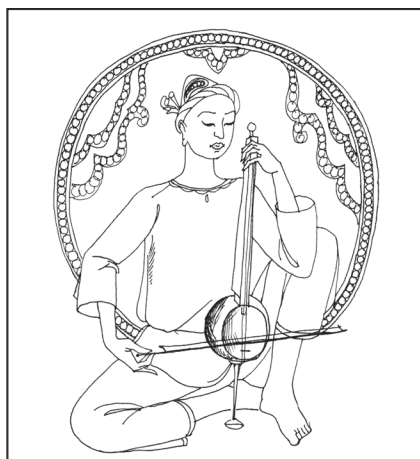
Неча бора туғилдим, неча бора ўлдим мен,
Умид бўлиб кулдим-у, армон бўлиб сўлдим мен.
Буни ҳар банда билар, билар пайғамбар,
Энг сара асарларда имон бўлиб келдим мен.

Мен илк бора чўғ бўлиб қадаларман юракка,
Юракдан қувват олиб, кундай чиққум фалакка.
Кимки менга дил бермай чўзар бўлса қўлини,
Икки дунё етолмас кўнгилдаги тилакка.

Туйғуларим тугёни заранг тошларни ёрди,
Орзуларим сурони не-не бошларни ёрди.
Аввал-бошда туғилди юрагимда инқилоб,
Тақдир менинг лойимни қуёш нурига қорди.

Оҳанглар оғушида қолажак менинг умрим,
Гўзаллик товушида қолажак менинг умрим,
Умримни куйга ўраб, нурга ўраб яратдим,
Шу қуёш шуъласида қолажак менинг умрим.

«ЮЛДУЗЛАР ТАБАССУМИ»
китобидан, 1981 йил

* * *

Дунёнинг деразаси очиқ:
офтобга,
ойга,
юлдузга,
юракка.
Офтоб — уйғотар дунёни
Ой — ёритар.
Юлдуз — дунё деворида бир сурат
Юрак-чи?
Юрак —
офтобни,
ойни,
юлдузни
ўғирламоқ истаб,
дераза олдида турибди... титраб.

1977

* * *

Қизил гулдай тутай сенга ўзимни,
Юрагингни олгандай олгин қучоқлаб!
Сайётимнинг мовий сийнасида учаётган
момиқ капалаклардай эркала!
Мен
бир тола майса бўлиб ўсмоқ истайман, севгилим,
Шўрхоқ ердай тўзғиб ётган миянга
бир дона шабнамни эркаламоқ учун...
Ҳеч бўлмаса,
Бир лаҳза
Фаридиддин Аттор айтгандай,
Гавдам билан ёпмоқ истайман
дўзах дарвозасини!
Менинг бу хаёлларимдан кимдир кулар,
кимдир йиғлар.
Мени бу дунёда

кулдирганлар кўп,
йиглатганлар кўп,
Аммо
ўлдирган битта:
ўз умидим,
ўз умрим!
Ҳеч бўлмаса,
Бир лаҳза,
сенинг қулишинг учун,
сенинг йиглашинг учун,
Севинч,
ҳасрат бўлиб ўлмоқни истайман!

1979

ТЕНГДОШЛАРИМГА

Умр ҳам ўтди ўтгиздан,
Саратон чўғидай ловиллар бадан!
Саратон чўғидай қизса ҳам бадан,
Ҳамон хаёлларнинг гирдобидаман.
Кимлардандир нолиб
Оз-оз отамиз,
Пешонани ишқаб, гаплар сотамиз.
Умр қоқади қанот
Яраланган қушдай бенажот!
Шунда типирчилар кекирдак:
«Поезддан кечикдик, самолётда учамиз!»
Бас!
Ўйлайвермоқ қачонгача, ахир?
Ўргимчакдек тўрда яшамоқ оғир?!
Қани, офтобдай сочайлик юрак тафтини,
Саратонда тарс-тарс ёрилгандай кўкча,
Сув ва нурдан ёрилгандай замин
Ёрилсин
Бўғзимиз,
Қўлимиз
Меҳнатнинг беғубор нафаси билан!

1979

САХИЙЛИК

Бунча ҳам меҳрибондир турналар бизга:
Баҳорни бошлаб келади.
Бунча ҳам меҳрибондир турналар бизга:
Кузни ҳам ташлаб кетади.

1979

СЕВИНЧ

Олисдан келдим:
на отда,
на пиёда.
Келдим:
лабларингга қўниб,
қўзларингга қўниб
ёногингга ёнгани
Зиёда.

1978

САРАТОН

Чайлага осиглиқ чакки халтадан
Чак-чак томади
Сарғиш томчилар.

Чайлага суянган катда
Чол мудрар
Сочиқ-ла ҳавони елиб.

Бутун полиз мудрар,
Итнинг қулоғидай
Палакларнинг барги осилган...

1980

ЎЗ КЕЧАСИ

Севгилим,
Сенинг зарҳал тарофингми
Ойнинг янги ўроғи?
Бу кеч у
Тўлқинларга
Қоқила-қоқила,
Олма қувлаб оқади.
Ишқимизни
Кўзларга,
Сўзларга,
Дарёларга,
Денгизларга
Чироқ қилиб ёқади.
Ойнинг янги ўроғи...

1975

* * *

Бу кеч, ойжамол,
Деразангдан
Тушган
Бир парча нур
Оламга татир.
Нурнинг ярми
Деразангдан соянг тушган
Сойда...
Ярми...
Деҳқон тўнининг баридай
Бир парча ерда.
Сойда: тангали, тангасиз
Балиқлар,
Балиқчалар.
Шу бир парча нур остида
Кўкка отилар.

Ерда майсалар шитирлайди,
Нур титрайди.
Қўнғизлар хашти ҳайдайди,
Капалаклар қўнади, учади,
Гоҳ нурни,
Гоҳ тунни қучади.
Сойда...
Сойда пайдо бўлар яна бир соя —
Иккинчи соя
Ва кечанинг ранги ўчади...

1974

НАВО

Сой бўйида ўлтирар йигит,
Нигоҳини тортар оқин сув.
Тўлқинларда ўйнайди умид,
Хаёлининг уфқида сулув.

Туйғуларда қувнаб оқади,
Шайдо бўлиб ёр жилвасига
У қалбини сувга очади,
Илинсин деб ёр қўзасига...

1975

* * *

Келганида гул баҳор
Қалдирғочдай ўйноқи,
Қалбимга кирганинг, ёр...
Ёниб кўнгил чироғи.
Тўлишарди ҳилолинг,
Ишқинг ҳали фироқсиз.
Келмайин ўткинчи куз,
Кетиб қолдинг сўроқсиз.
Ўйлайманки, бир куни
Қалдирғочдай қайтарсан.
Унда қалбим берк бўлар,
Қишда қолиб кетарсан.

1973

* * *

(Ҳазил)

— Ёмгир ҳам ёғар майда,
Кийим-бошим жиққа ҳўл.
Қизгина, ётоқ қайда?
Кўрсатсанг-чи, менга йўл.

— Ёмгир ҳам ёғса майда,
Қовуштириб турма қўл
Йигитча, отинг ҳайда,
Ётоқдан нарида йўл!

1977

* * *

Кўм-кўк майсаларни,
Кулган юлдузларни,
Дарёни,
Саҳрони,
Севаман ёниб!

Майсалар,
Юлдузлар,
Дарёлар,
Саҳролар севар
Севгувчи юрагимни!
Бизлар — бир вужудмиз,
Ялакатмағиз.
Орага суқулма,
Сен — сассиқ кўнғиз!

1979

ЮРАК

Бир қушчадай типирчилаб,
Бир қушчадай сайрай олмасанг,
Мени қийнаб нима қиласан?!
Ўттиз йилки сени кўтариб,
Кўп юрдим бу олам аро!
Армонларга умримни бериб,
Умидлардан кўп бўлдим жудо.
Ўнг қўлин ҳилол қилиб,
Қулоққа тутиб,
Юрагини тинглар эди устоз Миртемир:
«Менинг ўзбаки юрагим!»
Қўмсайман устоз овозин.
Не бўронларда ҳам,
У чалиб келган софликнинг созин,
«Менинг ўзбаки юрагим!»
Ажриқдай илдиз отдинг бағримга,
Илдизларни асраган заминдай,
Сени асраб келаман мен ҳам
Саратону қаҳратонлардан.
Офтобни олқишлаган чумчуқ сингари,
Тинмайин чуғурла бўғзимда:
Бу чаман боғларнинг латофатини
Офтобга айтгандай айтиб ташаккур!
Чуғурла:
Бобо деҳқонимнинг бахтини!
Пахса деворга чирмашиб,
Йўлга гул тутган ошқовоқ каби
Чирмаш қуёшнинг нурига!
Агар
Ҳасратимни айта олмасанг,
Агар
Севинчимни айта олмасанг,
Агар
Ўкинчимни айта олмасанг,

Бир қушчадай чуғурлаб
Ниятимга ниятлар улаб.
Агар...
Унда,
Бағримдан юлиб отаман,
Чиқариб пучакка —
Зотан, йўлдош эмас
Ундай юрак —
Жўра ўғли Тилакка!

1980

ВИСОЛ

У қушга ўхшайди,
Ё тушга —
Менинг бағримда кечади,
Олис осмонимда
қушдай учади!

У қушга ўхшайди,
Ё тушга?!
У— буюк шарпадир.
Сендан қочади у,
Мендан кечади...

1980

ЁМҒИР

Қамчилайди қулбамни ёмғир,
Кеча-кундуз қилар дағдаға.
Йўқ-йўқ, осмон — дон тўла галвир,
Ерга меҳрин айлар садаға.

1969

* * *

Балки кўнгли қабариб,
Балки ёниб юраги;
Чопиб келди болакай,
Тўлқин уриб тилаги.

Остонада юлдуздай,
Ичкарига мўлтиллаб,
Қуёши йўқ кундуздай,
Кўнгли ўксиб ўлтирар.
Остонадан бир қадам
Ҳатламоққа йўқ журъат.
Ичкарида тунд, беғам
Катталар қураб суҳбат.

1980

* * *

Ҳасратларин айтолмай,
Айтолмайин севинчин,
Остонада болакай
Тишлаб турар ўкинчин!

1980

БАРЧИНОЙНИНГ ҚЎШИҒИ

Йўллардай тўлғониб, йўллардай ёниб,
Кимларнинг бағрига отай ўзимни?!
Ҳар саҳарда сарин елдек уйғониб,
Кимларнинг юзига босай юзимни?!

Осмонки, чарақлаб, ҳолимни сўрмас,
Умримки, бир қатра нур учун нисор!
Кўз ёшим кўрмайин бу дунё кўрмас,
Қайларда қолди у — мен кутган баҳор?!

Сунбула ўтди-ю, чилла чирсиллар,
Кўксимда бир орзу тинмай ҳарсиллар.
Бедов отлар белим босиб гурсиллар,
Қайларда қолди — у мен кутган баҳор?!

Баҳор, дерман, унда ёрим бор эрур,
Мунглиф кўнглим бу дам унга зор эрур,
Ёт элларда зулфим менга дор эрур,
Қайларда қолди у — мен кутган баҳор?!

1979

* * *

Шукур Бурҳоннинг ҳовлисида
Бир туп хурмо дарахти ўсади.
У ҳар тонг ўтли нигоҳи-ла
Хурмо гуллашини кутади.

Шотутнинг садафдай бегубор,
Маржондек ёнишини кутар!
Атиргуллар жилмайиб хумор,
Дилни чўғдай ёқишини кутар!

Тонгда титроқ тушларин ўйлаб,
Руҳ кўтара бошларкан исён;
Дунёни узугига жойлаб
Айлантиради Шукур Бурҳон!

«Қуёш бу тун қайларда ётди,
Нега бунча бўзарар осмон!
Кимдир уни уч пулга сотди...»
Қуёшини кутади Шукур Бурҳон!

1979

* * *

Кўзларимнинг қорачиги — қора ер!
Уни ўраб олган оқлик —
Еру кўкка сиғмаган пахталар.
Улар етаклар мени
Ҳали кўплар англамаган,
Англаб етмаган
Буюк келажак сари...

1979

* * *

Чақин урган дарахтнинг,
Болта чопган дарахтнинг
Ёп-ёлғиз илдизи ҳам
Ерни қучиб ётади.
Ёп-ёлғиз илдиз каби
Биринчи муҳаббатим
Юрагимга кўмилган.
Уни ҳеч урмас чақин,
Наки болта чопади!
1979

* * *

Ўттиз беш фарзандли ёзув машинкам —
Ҳисларимнинг илкин сирдоши!
Тўлқинларга тўлиқ пешонанг —
Бирдамликнинг буюк тимсоли.
Қайси бир фарзандинг
Қайси бир бурчакдан кўтармасин бош,
Бир ният йўлида,
Бир нуқтага келиб эгилар;
Соатдай чиқиллаб,
Бир ният йўлида,

Бир нуқтага келиб эгилар.
Сен тўғри йўллар чизиб
Юра бошлайсан,
Ўттиз беш фарзандли ёзув машинкам,
Менинг умидимга жуда ўхшайсан!

1980

ТҮЛҚИН

Дарё бўйидаман... Қанотли ўйлар,
Ўйноқи мавжларга рашк қилар юрак.
Тўлқинларга қараб хаёл сураман,
Йўқ! Қайтмайман, унга етаман,
Тўлқин билан курашгум ҳатто!
Ўзим тўлқин бўлиб кетаман.
1969

* * *

Соғиниб яшадим, соғиниб ўларман:
Юрагимни қўлга олмоқни;
Ойдин кечалардан минг бора равшан
Нурли бир иморат солмоқни.

Ток нартидай сенга чирмашиб,
Қучмоқни соғиниб ўларман.
Мўридаги тутундай шошиб,
Тўзмоқни соғиниб ўларман.

Соғиниб ўларман, соғиниб... Бироқ —
Ўлим мендан жуда ҳам йироқ...

1980

ТОНГ

— Шабнамларни эркаладим,
У ҳаяжондан қизарди,
Қизардим мен ҳам.
Бу ҳам етмагандай,
У мени бағрига олдимми?
Ё мен уни олдим бағримга:
Иккимиз ҳам кетдик йўқолиб...
1980

МАРСДАН КЕЛГАН ОДАМ

(Ф. Ҳ. Доғларжадан)

Наҳотки,
Марсдан келган бўлсанг?!
Ватанингми ўша олис юлдузча?
Ватан. Бу — шундай бир жойки,
Сен тугилиб ўсган гўша,
Истасанг, мен сенга ўз Ватанимдан
Сўзлай кўрган-билганимдан:
Мана бу — хасис бой, мана бу — очкўз кимса,
Буниси — бузуқ хотин, у ёқда кўрқоқ ўғри.
Кўриб турибсанки, аҳволимиз яхшимас сира!
Биз ўзимизни йўқотиб қўйдик XX асрда.
Айт-чи, қайси давр ҳокимдир сизда?
Ҳей, марслик биродар, кўп яқин келма!
Билмайсанки, бизда сени не кутар.
Ахир, хавфли, хатарли нақадар
Ердаги бу оғизлар, бу қўллар...
Гапир. Марсда ҳам борми урушлар?
Тоғлар бағрида ястанганми водийлар?

Биласизларми
Ўқишни, ёзишни,

Севишни, йиглашни.
Онани оларкан энг сўнгги манзил,
Сизда ҳам ҳасрат-ла йигларми ўгил?
Сизлар ҳам атом яратдинларми?
Оилада қанча фарзанд тугилар?
Уларни боқишга қодирми сизлар?
Ҳар бир юракдаги мусиқа ҳисси
Сукунат остида тўлғонадими?
Эй, марслик биродар, бунча яқин келма,
Кўзимдаги эзгулик шуъласига ишонма.
Балки, Исо пайғамбарни эшитгандирсан —
Қонли салибда кўкка кўтарилган.

Мен ёмон одамман, доимо ёлғиз —
Нам тупроқ олди бағрига
Отамни,
Қизимни.
Ҳаёт ва ўлимнинг фаҳмига етмоқ бўлиб,
Умидсизлик билан касал қилдим ўзимни.
Сўрадим самодан, пайғамбарлардан: — Нечун?
Менга сукут билан жавоб берди қора тун?
Ерингиз гамини юмшоққина ўраб олган
Муҳит борми сизларда ҳам, биродар?
Сизларнинг урушингиз тугар нима билан?
Сизлар топдингизми Худони?
Ечдингизми маъшум муаммони?

Бунча яқин келма, марслик биродар,
Яхшиси, нима қилайлик, айт шуни?
Бўлмаса, бизни буткул адо қилар
Шубҳа ва ёлгонлар тутуни.
Менинг бир йилим — тўрт фасл,
Ёзим жуда кўм-кўк,
Қишим жуда опшоқ.
Мудом, ёлгон сўзлайман эзилиб,
Баъзида нимадандир кетаман кўрқиб,
Гоҳ юраккинам қон бўлиб,
Озаман ақдан.
Урмимнинг сўнгигача яшайман хатолар-ла,

Ғамлар-ла,
Кучим адо бўлар бир бурда нон деб.
Шаҳарларим кенгаяр, ҳаво етишмас менга,
Саховатим титрайди шамолдаги япроқдай,
Ҳаётимнинг дарёси шимилади қумларга.
Бунча яқин келма, Марснинг ўғлони,
Нозик нигоҳимга ишонма кўп ҳам.
Тун зулмати қоплади ер ва самони,
Мен итдай очман.

УМИД

(Маргар Маргаряндан)

Кўтарилиб уммонда бўрон,
Ғарқ бўлса гар биронта кема,
Довулларни енгмоқ-чун шу он
Йўлга чиқар кемалар яна:
Бор-ку, ахир, дунёда умид!

Нимадандир кўприк бузилиб,
Айри тушса гар икки қирғоқ,
Икки ёқда қолсак эзилиб,
Бундайин ҳол чўзилмас узоқ:
Бор-ку, ахир, дунёда умид!

Ўғлимизни узатсак жангга,
У қайтмаса беллар букилар!
Бардош бериб шунда ҳам ғамга,
Қўзларимиз йўлга термилар:
Бор-ку, ахир, дунёда умид!

Баъзан ишқ деб қиламиз хато,
Дуч келамиз бахт деб рўёга,
Лек ҳаётга боқамиз шайдо,
Шайдо бўлиб келдик дунёга:
Бор-ку, ахир, дунёда умид!

УМАР ХАЙЁМ

Умридан тўрт қибла яратди,
Тўрт устун кўтарди рўйи жаҳона.
Кимни кулдирди-ю, кимни йиғлатди
Тўрт уфқли кичик майхона.

1977

НОЗИМ ҲИКМАТ СЎЗИ

— Орзу билан отади ҳар тонг,
Қайғум билан чўкади ҳар шом
Орзуларим суронидан,
Қайғуларим бўронидан.

Она-Ернинг остонасига
Осмон бўлиб ёрилдим.
Келажакнинг пешонасига
Имон бўлиб ёзилдим...

Орзум билан отади ҳар тонг,
Қайғум билан чўкади ҳар шом.

1975

ЯННИС РИЦОСНИНГ ҚАМОҚДАГИ ХАЁЛИ. 1968

Кўп гапларни айтардим сенга,
Сен истаган ўша гапларни.
Сўзларимиз оларди аланга,
Недир тутиб турмаса мани.

Тор келарди сенга ҳам кўкрак,
Қароқчилик қилмаса тишлар.
Сенга тўти бўлмам, юрак,
Тишлар бизни айри этмишлар.

1979

Ахир, бир кун ёриларсан сен —
Шамолларга айланар товуш!

ҲАМИД ОЛИМЖОН

Кенг яғринли тоғлар бағридан
Илдиз отиб чақнади чақин.
Ўпиб ернинг мовий баридан,
Тугён уриб, қучди юрт уфқин.

Чарақлади фаромуш дил ҳам
Эҳтироснинг шўх жарангидан.
Илк саҳарда титраган шабнам
Жило олди чақин рангидан.

Юлдуз йўлин йўқотган тунда
Яшин зулмат бағрини тилди.
Бахт ва куртак ниш урди шунда,
Саҳроларда чечаклар кулди.

Дарахт бўлмиш куртаклар бу дам,
Шохларида қушчалар бурро.
«Қуёш ва юлдуздан яралган олам»
Чақмоғини унутмас асло!

Чақмоқ бўлиб ўтди у сурон,
Юракларда беради садо!
Туйгуларин тугёни осмон,
Орзулари — мовий бир наво!

1979

ОЗОДЛИК

Поль Элюарга
Қоронгу кулбада
ниш урган майса
сомондай сарғайиб,
титраб,
югуриб бормоқда
васса остидаги
туйнукка қараб...

1980

* * *

Бухорода тонг отар маҳал
Сукунатнинг бағрини тилиб
Шўх қушчалар бошлайди ғазал,
Барглар аро карашма қилиб.

Бухорода тонг отар маҳал
Лайлак билан Минори Калон
Ерга тушар аста чўзилиб.
Гумбазларни қучар ҳаяжон,
Ер билан кўк қолар узилиб.

Бухорода тонг отар маҳал,
Ер чарақлар, чарақлар осмон.
Аста қаддин ростлар Минора.
Кўтарганча нурли бир тўфон,
Офтоб чалиб келар ноғора
Бухорода тонг отар маҳал...

1979

КҮКЛИАМ

Кескир сўқасига ажириқ илган
Трактор ҳансираб торгади наъра.
Бўрсиллаган ерга эгилган
Деҳқон хаёлида эртаги марра.

Офтоб оғушида керганча қулоч,
Попишик овозин қўмсайди тутлар.
Ҳовузларга қанот урар қалдирғоч,
Муздай парчаланар мудроқ сукутлар...

1974

* * *

*Улар янги бомбаларини сув остида
синаб, денгиз ҳаётини заҳарламоқдалар.*

Газета хабаридан

Маст бўлган туядай пишқирар уммон,
Тўлқинлар соҳилга сачратар кўпик.
Тўлқинни елкага кўтариб ҳар он,
Бир балиқ осмонга отилади тик.

Исёнкор отилар сувнинг қаъридан,
Нуқрадай товланиб минг бир тангаси.
Осилмоқчи бўлиб уфқнинг барига
Бўшлиқда ялтирар кумуш сийнаси.

Балиққа кенг уммон тор келди бугун,
Ўқдай сачраб кўкка отар ўзини.
Оқ уйнинг сув ости бомбаси учун
Йўқотиб қўйди у эрк ва измини...

Шу боис қалбини қон қилиб, ахир,
Айланмоқ истайди ҳатто булутга.
Ҳайҳот, унга яшаш нақадар оғир
Ифлос ва заҳарли, бузғин муҳитда!

1980 Охири соҳилга отди ўзини,
Юракдай патиллар майсалар ичра...

ҚОР

1978 Борлиқ оқарди, қара!
Оқ кенгликдан қамашган кўзлар
Излар энди тирноқча қора...

* * *

— Ёмғир бўлгим,
Дарё бўлгим
Бор эди!
Ёмғир бўлдим,
Дарё бўлдим,
Ёмғир бўлиб — суронимни,
Дарё бўлиб — бўронимни
Кўрмадим...

Ёронлар, яна қайтиб
Эски қўшиғим айтиб
Ёмғир бўлдим...
Дарё бўлдим...

1976

ЎТМИШ ҚЎШИҒИ

Тевалар турнақатор,
Сариқ сахро қўйнида:
Кўз ёши тўкар дилдор,
Тилла маржон бўйнида:
«Қош дегани қора бўлар,
Қоқса, юрак пора бўлар.
Икки юрак бир бўлмаса,
Қоқма қошинг, зое бўлар...»
Тевалар турнақатор,
Сариқ сахро қўйнида...

1974

* * *

Энди бирор сўз айтиб бўлмайди
Неки десам,
Ботади оғир!
Қачонлардир айтилмаган гап,
Қачонлардир ёрилмаган дард
Сени ҳам,
Мени ҳам қийнаб —
Кўксимизда занглаб ётибди...
Ахир,
Энди бирор сўз айтиб бўлмайди.

1980

* * *

Ёмғирдай шовиллаб ёғарман ҳали
Дарё мавжларига қўшилмоқ учун!
Тугамай умримнинг сўнгги газали,
Ипақдай йўлингда эшилмоқ учун!
Ёмғирдай шовиллаб ёғарман ҳали...

1978

ОНА УЙ

У олис сафарга жўнади,
Сандиқдаги ҳаводай
Димиқар юраги!
Нимадир эсидан чиққандай —
Нафасдай безовта кўнгли.
Пайпаслаб кўрар:
Пулини,
Ҳужжатини...
Ҳаммаси жойида,
Аммо
Нафасдай безовта кўнгли,
Қафасдаги қушчадай
Безовта!
Томоғига тиқилар ҳасрат,
Англолмас,
Бу оғриқ нима?
Кунларни санар:
Сешанба,
Душанба...
Жума...
Ниҳоят,
Қайтди уйига.
Мана,
Қушдай енгил ташлайди қадам,
Торгина йўлаги бўйлаб!
Бу дам
Торгина уйидай
Кўнгли хотиржам!

1980

МИНОРА

— Мени суянг,
Тарикдай кетманг тарқалиб!
Мени суянг —
Оғаяпман!
Бўлмаса,
Устингизга тушгум йиқилиб!

1979

* * *

Остонамда йиғлайди шамол,
Беланчакдай тебранар фонус.
Бобом эккан мажнунтол
Куйлар қўмсаб баҳорни ҳануз.

Остонамда сочин тарар тун,
Юрагимдан тўкилар оҳанг.
Узоқ кеча чиқармайин ун
Тун бағрида ўртанади тонг.

1970

РАШК

Қора шолга мажнунона боқаман,
Сўник дилни гам ўтида ёқаман.

А. С. Пушкин

Елкадан елкага ўтади тобут,
Сўнгсиз саҳро сари юрар оломон.
Гармсел юзларга солади човут,
Осмон оташларин сочар беомон.

Халойиқ юради сахро сари жим,
Нурли бир чехрага қора шол тортиб.
Дилда на қувончу на қайғу ҳоким,
Барини тобутга қўйгандай ортиб!

Осмон оташларин сочар беомон,
Гармсел юзларга салади човут.
Сўнгсиз сахро сари юрар оломон,
Лопиллаб боради елкада тобут...

1975

БОҒ ДАРВОЗАСИДАГИ ЁЗУВ

Бул боғнинг эгаси — Ҳожибой деҳқон:
Бир чимдим носво-ю, қуюнчак қумғон,
Билакларда нартдек кўкимтир томир,
Шуларга дўст бўлсанг, тортинмасдан кир!

1980

* * *

Сенга келтирдим бир дона чаноқ,
Гўдакни эркалаб
Офтобга кўтарган кафт каби
Момиқ толаларни офтобга тутган;
Офтобнинг,
Кўзларнинг,
Қўлларнинг меҳрини ичган,
Бир дона чаноқ!
Олис Бухоронинг
Туркман элига ёндош-қондош,
Қуббадай Сайёт қишлоғидан
Қуббадай чаноқ...
Унда
Тугён урар:
Фаслларнинг,

Умрларнинг қаҳқаҳаси,
Орзуларнинг,
Армонларнинг фалсафаси...
Хонанг пештоқида порлаган,
Сени ширин хаёлларга чорлаган
Чироқдай порлар унда
Юлдузларнинг табассуми,
Дарёларнинг тўлқини...
Анқир унда
Ўн тўрт яшар қизнинг
Кокилин ҳиди,
Кемаларни кўтарган уммондай
Асрларнинг юкин кўтарган
Киприкларнинг гарди.
Чироқдай ил уни
Хонангнинг пештоқиға,
Ҳар лаҳза
Унга кўзинг тушган он
Бир боғ исириқ каби
Аритсин дардингни.
Минг балолардан асраб
У
Бир боғ исириқ каби
Иситсин қалбингни!
Қуббадай бир чаноқ
Сен
Остонангдан ҳатлар чоқ
Қизчангдай кулиб,
Хотинингдай кулиб
Кузатсин сени.
Қуббадай бир чаноқ
Чақнаган чаноқлар ватани —
Ўзбекистонда!
Ҳар лаҳза
Қалбингда,
Кўзингда,
Юзингда отсин ханда;
Хаёлингдай сенга йўлдош бўлиб,
Умидингдай сенга сирдош бўлиб,
Отсин ханда

Қуббадай бир чаноқ
Чақнаган чаноқлар ватани —
Ўзбекистонда!

1980

АБАДИЯТ

Кўп тикилма осмон қаърига...
Ҳали қанча қуёшли кунлар,
Ҳали қанча кўз ёшли тунлар
Сен ва мени олар бағрига!...

1979

* * *

Яланғоч новдалар куртаклаб қолди,
Офтобдай ёзилди ошуфта кўнгил,
Хаёл ҳам висолга аста қўл солди,
Ширин тушларингдан не фойда, булбул?

Ипак сочлар бармоғимга ўралган,
Ширин бўсалардан ёрилди тилим.
Ажаб: туйғуларим қайта таралган,
Сирли тушларингдан не фойда, гулим?

Хаёлим тўзғитса ҳислар нафаси,
Белимга камардир дилдаги гужур.
Эшикда турганда толе мужласи,
Титроқ тушларингдан не фойда, умр?

1977

* * *

Сени соғиниб
Юлдуздай сочилди япроқлар,
Сени соғиниб
Юлдуздай саргайди япроқлар,
Болалик!

1978

* * *

Офелия, севгилим, кўзларингни оч,
Алданган биз эмас, алданган улар!
Ҳеч қачон ўлмайдиган энг буюк ишонч,
Ҳеч қачон алданмас буюк туйғулар!

Тухмат ва алдовнинг кўр шарпасидан
Бўғиздан тирқираб оқса ҳамки қон,
Севги ва оташнинг қаҳқаҳасида
Бизлар порлаб турган мовий бир осмон.

Севаман деб, жоним, яна шивирлай,
Кесилган бўлса ҳам майлига тилим.
Юрагимни ўртаб бир дард гивирлар —
Яшамоқ даркордир, яшамоқ, гулим...

1980

МУРОД БОБОНИНГ ХАСТАХОНАДАГИ ХАЁЛИ

Оппоқ тўшакда,
Деразага қадалган ойга боқар
Ва аста кўзларини юмар,
Қадалар кўзларига
Ой каби юмшоқ —
Қор остидаги
Димиқиб ётган далалар...
Ярим кечаси юраги куйиб,
Муздек чойни хўпларкан,
Милтилар кўзларида —
Ғўзанинг оппоқ гуллари,
Ҳилолдай кулган кўсақлар...
Тонгда,
Деразага урилган шамолдан
Чўчиб

қора терга ботиб уйғонар,
Тонгдай қалтираб бадани!
Жавдирар кўзларида:
Кипригида ёшдай —
Чаноқларда титраган толалар...

1980

ЎН ТУП ҒЎЗА

*(Қоракўл районидаги «Ўзбекистон» колхозининг бригада
бошлиғи Темур Бобожонов ҳаётидаги лавҳа.)*

Жийда гулидай сап-сарик саҳрода,
Учиб-қўнар мовий капалак:
Майсаларга,
Гулларга,
Ғўзаларга...
Капалакдай учиб-қўнар
Темур Бобожоновнинг хаёллари,
Бу чўлда,
Умрига тамғадай босилган лаҳзаларга.
Айни ҳамалда,
Энди қад ростлаган ғўзаларни,
Темур Бобожонов умрига
Чироқ бўлган ғўзаларни
Қуюн бир хас каби кўтариб кўкка,
Бир хас каби учирар.
Темур Бобожоновнинг орзуларини,
Ҳар тунги ширин тушларини
Қуюн бир хас каби учирар.
У ҳалқумига жони келган шердай
Талвасада,
Гўё
Бургут чумчуқни панжасига олгандай
Қуюнни чайир панжалари билан сиқмоқчи бўлиб,
Югурар,

Ҳайқирар
Тўзоннинг гирдобида.
Қора тўзондай қораяр чехраси,
Чақин урган дарахтдай титраб вужуди
Ҳайқирар:
Тўхта!
Бахтимни олиб қайга қочасан?
Ризқимни олиб қайга қочасан?
Тўхта!
Қуюн тўхтмади,
Тўхтади Темур Бобожон!
Гужум шохидай чайир бармоқлари билан,
Сувдан суюқ
Ўтдан иссиқ
Қумни чангаллаб,
Кўкраги билан ёпти ўн туп гўзани,
Ярадор дўстини ўқдан асраган
Содиқ дўстдай,
Бемор фарзандини
Балолардан асрамоқ истаган отадай,
Кўкраги билан ёпти ўн туп гўзани.
Илдиз бўлиб киприклари санчилди қумга,
Юлдуз бўлиб кўзлари қадалди қумга,
Қорга беланган каби беланди қумга.
Қонга беланса ҳам,
Бунчалар оғир ботмасди унга.
...Кун оғар маҳали тўхтади қуюн,
Кун оғар маҳали тўхтади тўзон.
Кўм-кўк гўзалар ўрнида
Денгиз тўлқинидай тилим-тилим қум.
Чипор илондай ҳалқа-ҳалқа қум...
Елкасидан қумлар сочилиб,
Ўрнидан турди Темур Бобожон!
Кўксига бош урган ўн туп гўзадаги,
Нуқра томчиларга боқиб,
Жилмайиб қўйди
Темур Бобожон!
Жийда гулидай сап-сарик саҳрода

Учиб-қўнар мовий капалак:
Майсаларга,
Гулларга,
Ғўзаларга.

1979

* * *

У жуда шод эди,
Ҳар хил ташвишлардан холи.
Сочиққа тегмасдан кипригин гарди,
Лабларин куйдирмай бир пиёла чой,
Ишхонада эди хаёли.
Топганин топшириб хотин қўлига,
Дерди:
«Топиш — мендан, сарф қилиш — сендан!»
Бўлса ҳам беш боланинг отаси,
Уйга келтирмасди бирор пайса гўшт,
Қўллари қишдаги қалдирғоч уяси —
Доимо бўм-бўш!
Хотин югуриб-еларди
Нафасдай бетиним:
«Ахир, кенжасига туфли керак,
Яна бирига қўйлак,
Каттасига эса улғайди,
Пул тўплаш даркор жиндак!»
Юракдай қўним йўқ аёл зотида,
Тушларида ҳам чопар бозорма-бозор,
Парвонадай елиб орзулар қанотида.
Ҳар эрта бирин-кетин кетишар:
Ишга,
Мактабга,
Богчага,
Ҳувиллаб қолади ҳовли.
У яна ёлғиз,
Ювар,
Супура,
Унга шерик бўлиб ҳиқиллар қозон,

Шу билан қораяр осмон.
Мана шундай «майда» ташвишлар
Сомондай сарғайтирди аёл рангини,
Лабларида ҳамон ширин табассум,
Қаддин тиклаб турар тотли бир умид:
«Улар улғаяр,
Ҳаммаси бўлади унут!»
Чидамнинг ҳам бордир охири,
Бардош ҳам бир куни букилар,
Таранг тортилган камон
Ширт этиб узилар.
Аёлнинг сочларига тушмай оқ,
Оёғидан кетди дармон...
Энди топиш ҳам, сарфлаш ҳам
Эрнинг бошида,
Бирин топса, бири йўқ,
Гоҳ қозон тагида ўчиб қолар чўғ.
Ишда ҳам минг бир хаёл унинг бошида,
«Каттаси мактабдан келдими?
Кичиги боғчадан?!
Очиқмикан «Болалар дунёси»,
Ахир, сумка келтиринг, деганди
Қизалоғи — Лоласи...»
Қора ёғ бармоғи билан
Пешонани ишқар,
Ажин устидаги қора доғдан,
шериклари пиқиллаб кулар.
Бемор аёл тўшакда
Сомондай сарғайиб юзи,
Эрига ачиниб пиқиллаб йиғлар,
Гўё ҳаммасига айбдордай ўзи!

1979

УМР ҲАҚИДА БАЛЛАДА

Чори чолнинг бир қўшиғи бор,
Тонгда гавронини қўлига олиб,
Олиб дарвозанинг тамбасин,
Кумуш уфқларга қараб шивирлар:
«Кўнглимни тўйгазу ерга қўй мени...»

Чори чолнинг бир қўшиғи бор,
Шомда чакмонини қўлига олиб,
Олиб дарвозанинг тамбасин,
Кулранг бўшлиқларга қараб шивирлар:
«Кўнглимни тўйгазу ерга қўй мени...»

Чори чолнинг бир қўшиғи бор...

1979

* * *

Парёстикқа қўйиб бошини,
Ўйлар энди ўн тўрт ёшини...

«Ой деса, ойдек эдим,
Қошлари ёйдек эдим,
Очилмаган гунчадай
Мен ҳали мурғак эдим.

Шўх йигит қўлим ушлаб,
Кўзларимга боқмаган.
Бул умид кўзим ёшлаб,
Хаёлимдан оқмаган.

Тўқиган рўмолчамнинг
Эгасини билмасман.

Сочларимни майдалаб,
Кўз-кўз қилиб ўрмасман.

Кўнглим ҳали очилмай,
Кўкка булут осилди.
Уруш бошланди, нетай,
Дарё бели босилди...

Ҳамқишлоқ йигитларнинг
Кўпчилиги қайтмади.
Қайтгани ҳам, не қилай,
Юрак сирин айтмади.

Остонамга ой келиб,
Қошгинамга ботарди.
Тушларимда ёр бўлиб,
Кимдир мен-ла ётарди.

Тамшанганча лабларим,
Мен кимнидир кутаман.
Туғилмаган боламни
Хаёлимда ўпаман...

Сочларимга оқ тушиб,
Қучганим — шу парёстиқ!
Кўкрагим келса тошиб,
Кимга қилайин тортиқ?!

Шамол, бир дам эсмай тур,
Олма гулин тўкмасин.
Оҳ, пешонам бунча шўр —
Толма белим букмасин.

Қирғин уруш бўлмаса,
Кимдир менга ёр эди.
Зор бўлмасдим нафасга,
Суянчигим бор эди.

Ой бўлсам ҳам, энди мен
Чимираман қошимни
Ахир, беланчак эмас,
Тебратаман бошимни!»

Парёстикқа қўйиб бошини,
Ўйлайди у ўн тўрт ёшини...

1980

СОДДА ДЕҲҚОН САРГУЗАШТИ

(Отам Рўзи Жўранинг айтган термаларидан эсимда
қолганлари.)

Ой остида кулиб оққанлар,
Кун остида кулиб боққанлар.
Кун ва ойни ёстиқлар айлаб,
Тушларида ўтлар ёққанлар?!

Шафтолининг шохи қайрилди,
Шохлар мевасидан айрилди.
Туйғулардан тугулган кўнглим
Бўлиқ бошоқ каби сайрилди.

Юрагимдан ҳислар қўйилиб,
Хотирамдан кечар лаҳзалар.
Хаёлларим кўкка урилиб,
Кўкдан яна ерга кўчарлар...

Мен ҳам кенжа деҳқон шоирман,
Ой нурида ўроқ чархлагум!
Хаёлларим қилолмайин жам,
Парча-парча қилиб тахладим.

I

Букри толининг тагида
Кўрар эдим жўхори.

Жўхорининг рангидай
Осмон эди зангори.

Бунчалар баланд осмон,
Отган тошим етмайди.
Жонга тегди палахмон,
Чумчуқлар ҳеч кетмайди.

Чиқ этган чумчуқ,
Чуғурламай қол!
Очофат тумшуқ,
Кўзимдан йўқол!

II

Ўқ-ёй каби эгилиб,
Дўқиллаб ҳассаси,
Бувим келар букилиб,
Ерни елпиб нафаси:

«Қиё-қиё юринглар,
Қийилиб қолсин пояси.
Тўқраб-тўқраб юринглар,
Тўқсон қоп чиқсин донаси...»

III

Қорайганда офтобнинг юзи
Ушлар эдим мен қора қўнғиз.
Чанга ботиб яланғоч тизим,
Қўш ҳайдардим — қўнғизлар ҳўкиз:

— Ерни ёради омоч,
Чу!
Ишсиз қаерда кўмоч,
Чу!

IV

Йўлга туташ пахсадеворга
Илдиз отар ҳар йили янтоқ.

Суви лойқа катта анҳорга,
Тенгдошлар ташлаймиз қармоқ.

— Тилла балиқ, тилла балиқ,
Қармоғимга илин-илин!
Бизни урди Шоди сариқ,
Синдириб бергин қўлин...

V

Кўча-қўйни чангитиб
Югурардик-елардик.
Катталарни гангитиб
Қизиқ ишлар қилардик:

— Чори чолнинг қовунлари
Каштадай отибди тўр!
Мева тўла дастурхон,
Ҳаддинг бўлса, олиб кўр!

VI

Ҳар ҳафтада бир бориб,
Қойил қилдим ўқишни!
Бувижоним ёлвориб,
Онам қўймас қарғишни:

— Отасидай бўйи сўрриқ,
Отасидай хўп латта!
Тариқ эккан олар тариқ,
Булар бунча карахт, а?

VII

Мўйловим сабза урмай,
Бир дард тушди бошимга:
Мендан бирор сўз сўрамай,
Бир қиз кирар тушимга.

— Мен ёримни топганда,
Ой ўрогин йўқотди.

Олам қалқиб осмонда,
Кипригимни тебратди.

VIII

Ул қошини қоққан кун,
Мен йўлимни йўқотдим.
Мижжа қоқмай узун тун,
Райҳондек терга ботдим:

— Ёр, қайрилма қошингдай,
Майли энди, қайрилай,
Айланмаган бошингнинг
Атрофидан айланай...

IX

Ариқ оқар чорбоққа,
Мен интизор қарайман.
Қўксим очиб чақмоққа,
Отим ёлин тарайман:

— Райҳон шона қилибди,
Ҳиди келар димоққа.
Нетай, меҳрим тушибди,
Кулги келган чорбоққа?

X

Қўшиқ айтар жилга ёқимтой,
Шерик бўлиб менинг ишқимга.
Сув юзида гамгин боқар ой,
Билмайман, интизор кимга?

— Юлдуз бўлиб, жонгинам,
Остонагда сўнолмасам!
Қундуз бўлиб, жонгинам,
Холгинангга қўнолмасам!

XI

Мен интизор, ул пари
Пир-пир учиб лаблари

Пичан ўрар ёнма-ён,
Кўксим ёқиб гаплари:

— Сочларим толим-толим,
Сўрмайсиз менинг ҳолим.
Сиздан сўз кута-кута
Саргайди қора холим.

ХII

— Оҳ, қизгина-қизгина,
Бер, ўроғинг чархлайин.
Ором олгин озгина,
Ўримингни тахлайин.

— Эҳ, йигитча-йигитча,
Ўроғимки, чархланган.
Кечикдингиз-да пича,
Ўримим ҳам тахтланган...

ХIII

Қизлар пичан ўришар,
Пичирлашиб-кулишиб.
Гоҳ пешонам тиришар,
Кўлимни олсам кесиб:

— Кўлимни боғлай олсанг,
Кўнглимни овлай олсанг,
Пичанзорда, ёр-ёр,
Пичанзорда, ёр-ёр...

ХIV

Ўзим билмай кунма-кун,
Чўзиларди бўйим ҳам.
От йилининг ёзида
Бўлиб ўтди тўйим ҳам:

— Зомича думча бериб,
Қовун пишди, ёр-ёр!
Бизнинг Сайёт қишлоққа
Келин тушди, ёр-ёр!

XV

Шамоллар сочим тўзгитар,
Тўзгитади ҳислар хаёлим.
Шайдолигим шундайин ўтар,
Қўйнимдадир соҳибжамолим:

— Парёстикда ётибсиз,
Унга гулдай ботибсиз.
Совға қилган мунчоғим
Бўйнингизга тақибсиз!

XVI

Шўхликларим анча босилди,
Тегирмондан қайтаман чарчаб.
Қора пўчоқ шипга осилди,
Ўтин ёргум ҳар кун эрталаб.

— Рўзғор деган гор экан,
Доим ками бор экан,
Чимдимгина уйқуга
Уйланганлар зор экан.

XVII

Бир тегирмон сув оқар
Ою кунни бўлаклаб.
Гулдираса тегирмон,
Ун тўкилар элаклаб:

— Дўлдан гар дон тўкилса,
Ҳампадан ун оқади.
Фақат белни букканлар
Тандирга ўт ёқади...

XVIII

На савдо бор бошимда,
Буни қайдан билайин?
Айни йигит ёшимда
Ялтиллади манглайим.

Тегирмон қолиб, дўстлар,
Ҳайдайман энди жувоз.
Зигир ёғнинг зўридан
Рангим ҳам мисли хўроз.

Энови бор одамдай,
Ўқ чайқалар тинмайин.
Бағри ўйиқ гўладан
Хўп эзгилай танглайин.

— Тор хонада гир-гир
Айланар қари айғир.
Бағри ўйиқ гўланинг,
Ёғ томади шир-шир...

XIX

Бу шундайин дунё экан,
Хотин қурғур уяр қовоқ;
Уйда доим бир нарса кам,
Етишмайди энди товоқ:

— Бола-чақа чуғирлаб,
Қўлтиғингга тиқилар.
Қорайиб кетган капгир
Кенг қозонда тиқиллар...

XX

Чарчаб қайтсанг даладан,
Уйда ҳам ҳеч ором йўқ.
Дўппим олмай калладан,
Ойимчамиз қилар дўқ:
— Кўрпа ўтдан ўтлаб
Дамлапти сигир.
Орқасидан муштлаб
Югур-да, югур!

XXI

Яратганга минг бор шукур,
Қолдирмади мени пиёда —
От берди тулпордай учқур,
Араваси файтундан зиёда.

Эртаю кеч ташийман ўғит,
Ҳосилимиз бўлар яна мўл!
Чу, десам бир ёғи Яккатут,
Бир ёғида турар Қорақўл!

— Гиркўккинам — қуйма туёқ,
Чопар пойга билан улоқ,
Емлар берай товоқ-товоқ,
Чу, тулпорим — Гиркўккинам!»

XXII

Баланд-баланд уйларнинг
Бўлмагандай болори —
Жилови йўқ кўнглимнинг
Улоқ эрур хумори:

Эртага катта улоқ,
Янгилай от жиловин.
Диккайиб турса қулоқ,
Эшитар ҳали буёгин...

XXIII

*Кекса деҳқон Рўзи Жўранинг улоқдаги ҳолатини
дўстлари шундай таърифлайди:*

Тонг ҳам отди,
Ялангликда отлар кишнар,
Майдон аро Рўзи Жўра қамчи тишлар.
Ерни ёрар тулпорларнинг туёғи,
Қаранг, дўстлар, бу — ўзбекнинг улоғи.
Тулпорларнинг туёғидан учқун сачрар,

Қари Фирқўк нафасидан хазон учар...
Эҳ, аттанг-а, тез қоқилар оёғи,
Сувга тушган тош каби
Қумга чўқар туёғи.
Телпагини босиб олиб Рўзи тушмагур,
Жаҳл билан от сағрига урар муҳр:
«Қари айғир қарилигин қилди-да, эҳ,
Ёш-яланглар мендан роса кулди-да, эҳ...»
Кун ҳам ботар,
Чавандозлар тарқар аста,
Бу улоқдан Рўзи қайтар дили хаста.
Маъюсина кириб келар уйига у,
Шу кунданоқ янги улоқ ўйида у.
Ечар экан хиром этигин
Шундай дер кўнглин кўтариб хотинин:
Келаси йил яна тўй қилайлик зўр,
Рўзи улоқ чопганини ўшанда кўр...

1975—1980

* * *

Шовиллаган бу дунё аро,
Ҳисларимга излайман макон.
Орзулардан яратдим дарё,
Гирдобида бўлдим сўнг гирён.

Хаёлларнинг ширин жаранги
Тўлқинларнинг қўйнига отди.
Келажакнинг нопармон ранги
Кипригимда тонгни уйғотди.

Ҳансираган у дардли тўлқин
Тиқилибдир бугун бўғзимга!
Нари суриб осмоннинг уфқин,
Манзил қурмоқ бўлдим ўзимга.

Шовиллаган бу дунё аро
Ҳисларимга излайман макон!

1979

* * *

Чаноққа сифмаган пахтадай питраб,
Ўзинг тошиб кетдинг бағримдан.
Бўшаб қолган чаноқдай титраб...
Сени қўмсаб турибман бу дам.

Кимнинг осмонида кезиб юрибсан,
Ширин ҳисларимнинг ўтли шарпаси?!
Кел, эй, умрим, муборак бўлсин
«Райҳон»ли «Олам остонаси»даги
«Юлдузлар табассуми».

1980

«ЧОРРАҲАДАГИ УЙ»
китобидан, 1983 йил

* * *

Чумчуқларга тахт бўлиб эгар,
Пастаккина айвон томида
Қўкка боқиб, мунгайиб ётар,
Чумчуқларга тахт бўлиб эгар!
Аждодларим ўтли қонида
Чавандозлик бўлса ҳам, ахир!
Ҳайҳот! Бугун қумуш эгарни
Том устига отибди тақдир...
Ялангликда елдирим бўлиб,
Елиб юрган тулпорлар қани?!
Бургут каби қувватга тўлиб,
Учмоқ бўлган чопарлар қани?!
Қани, ота! Менинг тулпорим,
Том устидан олай эгарни.
Алпомишдай жўшиб ҳисларим,
Эрга тонгдан бошлай сафарни:
Қани, ота! Менинг тулпорим,
Олов сачраб ҳилол — туёқдан
Гумбирласин тоғлар дараси!
Чарчаб қайтсам оғир улоқдан,
Қулиб боқсин — кўзлар қораси!
Тоғу тошда кишнаса отим,
Полвоним, деб онам яйрасин;
Элим десин: келар дармоним,
Дармоним деб, элим сайрасин!
Юлдуз бўлиб заминда сўнсин!
Лочин каби ёниб қанотин,
Бахтим қуши елкамга кўнсин!
Қани, ота! Менинг ҳам отим?
Жиловини беринг қўлимга!
Ҳеч курса, бир фарзанд бўлиб,
Хизмат қилай мен ҳам элимга,
Жиловини беринг қўлимга!..

САРАТОН

1

Чайлага осигелик чакки халтадан
Чак-чак томади
Саргиш томчилар.

Чайлага суянган катда
Чол мудрар,
Сочиқ-ла қувлаб уйқуни.

Бутун полиз мудрар,
Итнинг қулогидай
Палакларнинг барги осилган...

2

Япроқчалар жимгина боқар,
Қоратолнинг шохи қайрилиб.
Ирмоқча ҳам эриниб оқар,
Толнинг соясидан айрилиб.

Тол шохида қушча бемажол,
Ҳалқумида типирчилар жон.
Тол тагига беркинган шамол,
Ўз ҳукмини ўқир саратон.

3

Палакларда парчаланар кўк
Тарсиллаган қовун сасидан.
Кўсақлар ҳам тинмай отар ўқ,
Оппоқ тишлар чиқар қафасдан...

Дамин қисиб келар ҳарсиллаб,
Офтоббардор кундузлар шитоб.
Қошларидан ўсмасин ялар
Ҳорғин қизлар елпиган офтоб.

ЮРАК

Дунёнинг қувончини қучиб,
Дунёнинг ҳасратини ичиб,
Чорраҳада турар битта уй,
Нафасимдан қувнаб ва чўчиб!

МАҚСУД ШАЙХЗОДА

Товушлар, сиз тинчиманг, сизга муштоқман!
Келар шаҳрим кўчаларидан —
Манзараларидан,
Эшикларидан,
Дарчаларидан
Турли уйли, турли бўйли товушлар.
Товушларга қоришар
Юлдузларнинг шуъласи,
Баланд-баланд
Эски шаҳар қалъаси...
Кўшнимизга ошиқ бўлиб қўйлаган,
Ошиқликнинг достонини сўйлаган,
Девор оша ҳовли сари бўйлаган
Йигитчанинг хиргойиси — ялласи
Шаҳрим юрагига бахш этиб ҳузур,
Менга ҳам бўлади манзур.
Ана шундай сирли кечаларда мен
Димиққан хонамни тарк этиб,
Йўлак ва йўлларни арк этиб,
Шаҳрим кўчаларида кезаман:
Товушларимнинг маъносини шарҳ этиб,
Тирикликнинг наъшасин сезаман.
Бу ҳаёт гўзалдир товушлар билан,
Шодон қулгисию хонишлар билан,
Оҳ-воҳу ёнишлар билан...

Товушлар — тирикликнинг тимсоли,
Сукут ҳоким бўлиб,
Умр кўрмаган ҳали.
Товушларни товушлар туғар,
Товушларни товушлар бўғар.
Ҳув анов манзарда
Баланд овоз билан,
Келажакка парвоз билан,
Бир йигитча варақлар «Хиёбон»имни...
Қайта яратиб,
Янгротиб
Суронимни.
Минг қатла шукрим,
Товушларга қўшилар менинг товушим...
Қувончиму
Жиндак хонишим.
Кезар шаҳрим кўчаларида:
Папиросим оловидай,
Лабларда чўғ бўлиб!
Демак, мен тирикман,
Кетмадим йўқ бўлиб!
Яшайман юракларнинг тўрида,
Тўртга улфат отамлашган сўрида,
Сирдарёнинг майсазор бўйида,
Шеърхон бўлган жўраларнинг ўйида,
Созга содиқ юракларнинг қаърида...
Мен тирикман,
Кўп тириклар ўлган,
Баҳор бўлса ҳам,
Улар хазондай сўлган,
Чунки улар
Ҳасад ўтида куйган
Ва мени юзаки, ёлғондан суйган.
Мен яшайман заргарнинг зариди,
Ўроқ билан болганинг зарбида...
Минг қатла шукрим,
Мен тирикман,
Ўз товушим,

1982

Хонишим билан,
Шаҳрим кўчаларидаги чироқдай
Ёнишим билан...

* * *

1982

Яшаш мумкин
Кўм-кўк майсалардай
Кўзларни яшнатиб;
Яна мумкин,
Товонингга суқилган хазондай
Кўзларни ёшлатиб
Яшаш мумкин.
Ёки
Танадаги кирдай
Ғашга тегиб,
Ё
Соядаги новдадай
Ҳар шамолга бошингни эгиб.
Яшаш мумкин;
Тирикчилик деган гирдобда
Бир хасдай қалқиб,
Яшаш мумкин...
Яшадим, деб айта олсанг,
Майли, яшайвер...

БОБОМНИНГ ЎГИТИ

Мен қаридим,
ер ҳам қари,
Мен
сенга суянмоқни истайман, болам.
Ер ҳам шундай:
Ер ҳам суянмоқни истар
сенинг иссиқ қўлларингга,
сенинг иссиқ нафасингга
ер ҳам суянмоқ истар, болам!
Увишиб келаётган оёқларимга,
совиётган оёқларимга
қўлларинг ҳарорати қандай ёқса,
шундай ёқар ерга ҳам
сенинг иссиқ ва кучли қўлларинг тафти.
Болам,
мени қанча севсанг,
мени қанча асрасанг
меҳринг билан,
ерни ҳам шунча сев.
Ахир, биз қаридик...

1981

* * *

Мўъжизалар тўла шаҳарда
Мўъжизалар кутиб яшайди
Хаёлпараст, маъюс ўспирин.
Қора тунлар, ойдин шаҳарда
Деразадан узмай кўз қирин
Мўъжизалар кутар ўспирин.
Гўё бирдан қолар улғайиб,
Тўрт уфқни қучиб қулочи
Ҳеч ким унга боқмас мунғайиб...
Қувнаб яшар одамлар доим,

Бутун борлиқ гулларга тўлар.
Ҳатто қассоб амакиси ҳам
Кулиб боқар унга мулойим.
Ишдан чарчаб қайтган отаси
Узун тунлар тортиб чиқмас «уф».
Бир кун уйга қайтар онаси,
Дарвозада бўлмас сира қулф...
Мўъжизалар тўла шаҳарда
Мўъжизалар кутиб яшайди
Хаёлпараст, маъюс ўспирин:
Қора тунлар, ойдин саҳарда
Деразадан узмай кўз қирин.

ЎЗИМНИНГ ОВОЗИМГА

Палаклар остига беркиниб,
Офтобни, ойни кўрмай,
Кўзларни яшнатиб,
Лабларни сўрмай
Заҳил бўлган қовундай
Кўп ҳам беркинма менинг бағримга:
Осмондай ёрил сен!
Бу борлиқ садога қорилсин,
Менинг-да умидим ёрилсин,
Кўп ҳам беркинма менинг бағримга!
Бу ёруғ дунёда
Аламлар беркинар,
Армонлар беркинар,
Дармонлар беркинар,
Сен Ватансан барига,
Ахир, Ватан қандай беркинар?!
Кўп ҳам беркинма менинг бағримга!
Нафасим бўл, йўлимда бўлгин,
Рўмолчадай гижимлай сени.
Фақат менинг қўлимда бўлгин!
Майли, сени кўтариб юрай;

Имон бўлгин, бўғзимда бўлгин!
Нафрат бўлгин, кўзимда бўлгин,
Фақат менинг ўзимда бўлгин,
Кўп беркинма менинг бағримга!

1982

КУН

Мен жуда бахтлиман
Елкамда
Бир парча шуълани
Кўтариб юрганим учун;
Мен жуда бахтлиман!

* * *

Томоғимга тикилди ҳасрат,
Кўзларимда чақнади умид,
Армон билан курашдим ҳар вақт —
Салом сенга, юз ўгирган бахт!

Сен бахтли бўлишинг учун
Тун бўйи
Умидимнинг омочи билан
Шудгорлаб чиқаман миямни...

1982

СЕН ХУШБЎЙ БАҲОР ГУЛИСАН

Сен хушбўй баҳор гулисан,
Уфурасан димоқларимда.
Печакгулдай чирмаб дилимни,
Очиласан кучоқларимда.

1982

* * *

Сочларинг райҳондай ҳидладим,
Райҳондай ниш урдинг бағримда,
Ҳисларинг шивирин тингладим,
Ой каби ёришдинг руҳимда.

Ой каби куласан руҳимда,
Қоп-қора сочларинг солланиб.
Сен бугун бахтимдай жонимда,
Бахтимдай турибсан нозланиб.

* * *

Сочларинг бўйнимга сочилиб,
Қўлларимга ўраб занжир,
Кўзларимга тортдилар тўр.
Зарпечак чирмовида
Қолган дарахтдай
Майин толалар чирмовида қолди
Умрим!
Қани, йўлбарсдай ҳайқир,
Қани, уни узиб кўр!
Нафасдан узилгувчи
Шу майин толалар
Мени шундай чирмаб олдики,
Мен ўз шаклимни йўқотдим,
Кул остида қолган каби кўр.
Бу майин толаларни —
Бўғзимдаги нолаларни,
Балки, кимдир юлиб ташлар,
Балки қуритар саратон.
Кимдир юлиб ташласа ҳам,
Қуритса ҳам саратон,
Шу майин толалар
Мени адо қилар!
Мени адо қилар!
Мени адо қилар!
Шу майин толалар...

* * *

Сой тұлғанар сочингдай
Сайётлимни² қоқ ёриб!
Мен чопаман ортидан,
Ёш боладай ёлвориб.

Сойда соянг йўқ сенинг,
Олиб кетмиш тўлқинлар.
Қанча-қанча чопсам ҳам,
Кўринмайди у кунлар.

Сен умримни қоқ ёриб,
Сойим каби оқасан!
Мен чопаман ёлвориб,
Сен ёлвориб қочасан!

Тўлқинлардай қувишиб
Ўтиб борар бу умр...

* * *

Туман ичра милтиллаган нур —
Хотирангда тутаган шуттик.³
Йўлларингда чақнаган сурур —
Остонада буршайган этик...
Майсазорда занг босган тақа —
Булутларга ўралган ҳилол.
Аста ташлаб умрингга ҳалқа,
Ўтиб борар бу даврон — шамол!

² Сайёт — қишлоқ номи

³ Шуттик — жинчироқ

КУЗ ХАЁЛЛАРИ

Намчил оқшомингда кезаман, кузак,
Тилларанг баргларинг бошимда гултож.

Дарё мавжлари ҳам тинибди бу дам,
Кекса ток зангидек ажиндор қирғоқ.
Саргайган япроқда титрайди шабнам,
Менинг баданимга киради титроқ.
Тўлқинли мезондек йиртиб тун чокин,
Ой билан жимгина бирга оқаман.
Туйғудан ниш уриб қалбимда ёлқин,
Умид билан деразангни қоқаман...

Тилларанг баргларинг бошимда гултож,
Намчил оқшомингда кезаман, кузак...
Чарх уриб бошимда қушлар галаси,
Хазонлар шаънига ўқийди афғон.
Бунча ҳам мунглидир кузнинг навоси.
Овуниш билмайди йиғлаган осмон.

Осмондай йиғламоқ истайман мен ҳам,
Кузакда қузатган отамни эслаб.
Кузакка ўхшаркан бу кўҳна олам,
Инсонни
япроқдай
тупроққа ташлаб...

БАҲОР ЁМҒИРЛАРИ

(Нозим Ҳикматдан)

Ёмғир ичра Берлинда шафақ,
ёмғир ичра қушлар учарлар,
ёмғир ичра муждалар кулар,
ёмғир ичра учар турналар,
ёмғир ичра мен кетяпман.
Мен сени Москвада кўраяпман,
Ёғар дунёга баҳор ёмғирлари,
Ёғар дунёга баҳор ёмғирлари,
ёмғирни оралаб мен кетяпман,
мен сени Москвада кўраяпман —
сочларингни тарар баҳор ёмғирлари...
Ёмғирни оралаб чиқади офтоб,
йўллар, далалар, дарахтлар мовий.
Қувди айрилиқни баҳор ёмғирлари —
айрилиқ қолди кўп узоқларда:
мендан бахтли одам борми дунёда?!
мендан бахтли одам борми дунёда?!
Қувди айрилиқни найсон ёмғири,
айрилиқ орқада, кўп узоқларда.
Йўллар, далалар, дарахтлар мовий,
асфалтда ёмғирдан қолган ойналар —
бу олтин ойнада Москва шаҳрим,
Москва — Ватаним, Москва — элим,
Москва устозим ҳамда йўлдошим,
Москва — 49 ёшим, 60 ёшим, —
Сени армуғон айлаган менга
Баҳор ёмғирлари яна ёғарлар,
ёмғир ичра учади қушлар;
муждалар, болалар ва тотли умид,
Баҳор ёмғирлари яна ёғарлар...

* * *

Ўз тўғримда ёзганларим бариси ёлгон,
улар ёлгон, тўғриси — истакларимизда,
улар, ишқомга илашмаган нарт ҳасратлари,
улар тушларимнинг сукутлиги,
эшикка чизганим — расмлар улар.
Ўз тўғримда ёзганларим бариси тўғри,
гўзаллигинг,
яъни таом мазасидай,
ё кир дастурхон каби
Сенсизлигим,
яъни шаҳарнинг сўнгги кўчасидаги
сўнгги кўча чироғи.
Сени қизганганим,
яъни кўзларим боғлиқ,
кечалари поездлар орасида қочишим.
Бахтиёрлигим —
Қирғоғини ёндириб оққан қуёш ирмоғи.
Ўз тўғримда ёзганларим бариси ёлгон,
ўз тўғримда ёзганларим бариси тўғри...

ҚАЙТИБ БЕРИЛГАН

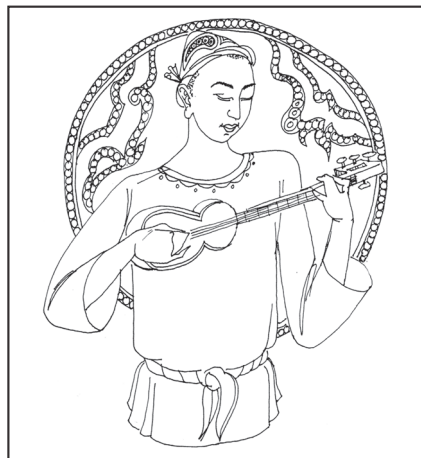
(Фозил Ҳусни Доғларжадан)

Яхши, олинг, сизники,
Менга энди керакмас
Бу қўл, бу оёқ,
Бу туйғу, бу фикр
Менга энди керакмас!
Бутоқларда, сувларда, кўкларда
Ғамларим бир тенглама билан уйқусиз,
Балки, тушунарлар мени.
Севинтирарлар, далда берарлар, аммо
Сизники!
Менга энди керакмас
Болалигимдан бери
Ёнма-ён юрган
Севинчдан, қайғудан,
Сухбатдан, ёзишдан сезганларимнинг
Ҳаммаси —
Сизники!
Менга энди керакмас.
Кеча қуюқ қоронғуликлар катталашар.
Олар ташвишларимни йўллардан,
Олар гўзаллигимни тоғлардан,
Яхши, сизники мен тўлатган бу бўшлиқ,
Сизники!
Менга энди керакмас,
Барчаси — тош, тупроқ, ўрмон, денгиз —
Мен яшаган шуъласиз борлиқ,
Йўқолиб мени йиғлатган ўликлар —
Барчаси, барчаси
Сизники!
Менга энди керакмас!

* * *

Қор қоплади йўлим,
сен йўқ.
Қаршингда тиз чўқдим,
юзларингда боқдим,
кўзларим юмуқ.
Самолётлар учиб, кемалар сузарлар,
сен йўқ. Қаршингда деворга суяниб
гаплашдим, гаплашдим, гаплашдим
оғзим очмасдан.
Сен йўқ,
Қўлларим-ла суяндим сенга:
қўлларим юзимда эди.

**«САНДУВОЧ»
китобидан, 1988 йил**

ШЕЪРИЯТ

Тутдек тўкилди юрагим
Умидларнинг силкишидан.
Сени соғиниб қутаман
Офтобнинг ҳар чиқишидан.

Тутдек тўкилди юрагим
Армоннинг хўп санчишидан.
Сени соғиниб қутаман
Кўзларимнинг ачишидан.

Тутдек тўкилди юрагим
Аламларнинг қамчисидан.
Сени соғиниб қутаман
Қонимнинг ҳар томчисидан!

1986

* * *

Эркаланар оппоқ табассум
Ғўзаларнинг чўғдай кафтида,
Юлдузлардай эрир нафасим
Шафтолининг шудринг паида.

Жўхорилар балиқ кўз бўлиб
Сузилади менга эгилиб.
Ғуж-ғуж узум, ғуж-ғуж сўз бўлиб
Томоғимга келар тиқилиб.

Ютинаман, барин ютолмай,
Ёқам икки қирғоқдай очиқ,
Бундай бахтта боқиб ётолмай
Офтоб юзин чўқилар чумчуқ...

* * *

(Рауф Парфига)

Атиргулнинг шохин қайириб,
Кимдир ундан нигоҳим юлди.
Фароғатдан қолдим айрилиб,
Сўлгин гулдай кўзларим сўлди.

Боши кесик таналар тугдай
Йўқ жасадга бўлдилар посбон.
Мен бор эдим, қолдим-ку йўқдай,
Йиқилмадинг не учун, осмон?

Тиқилмадинг бўғзимга, нафас,
Кўтарганча дилда тўфонни.
Мен кўксимда армонни эмас,
Кўтармоғим керак исённи!

1984

* * *

Юрагинга санчилса агар
Толнинг бевақт синган шохлари,
Қувонтирса,
Кулдирса сени
Бир ўлканинг бургут, зоғлари,
Соғинсанг,
Соғинмасанг ҳам,
Остонанда юурса йўллар;
Йўлакдаги бўйчан теракдай
Кимдир сени кутса,
Кузатса,
Ихтиёринг қўлингдан олиб,
Сени ўтда ёндирса кўзлар,
Фивирласа бўғзингда сўзлар:
Бордир сенда буюк бир Ватан,
Бу дунёда бахтли одамсан!

1987

КЕЛДИ

Шоберди бахшига
Бойсун деган элатдан
Созин созлаб пир келди.
Унга эргашиб, дўстлар,
Лолазорли қир келди.
Қирчиллама қиш эди,
Баҳор ҳали туш эди,
Боғлар каби жунжиккан
Фақатгина мен эмас,
Том тагида қуш эди.
Туйғулари кўпириб,
Ҳасрат гамин супуриб,
Эритиб дил қорини,
Дўмбираси кўр келди.
Тулпорларни учириб,
Фанимларни қочириб,
Қоражондай ор қилиб,
Гапхўрларни хор қилиб,
Оти билан шоҳ суриб,
Шобердидай зўр келди.
Тоғнинг тоши гумбирлаб,
Еру осмон гулдираб,
Чўмиб ҳис булогига,
Полвонлари мингашиб
Дўмбира қулогига,
Бахшисини олқишлаб
Чамбил деган эл келди.
Сознинг жўрини кўриб,
Сўзнинг зўрини кўриб,
Қалбнинг кўрини кўриб,
Оҳ, эгам-о, воҳ, эгам,
Кўзларимга сел келди.

БЕВА

Ярим тунда автолар юзар
у ёққа,
бу ёққа.
Бир аёл ўтирар бекатда
якка,
тикка,
автоларга боқар у
боққандай чақмоққа.

Тонг-саҳарда автолар чопар
у ёққа,
бу ёққа.
Бир аёл ўлтирар бекатда.

Якка,
тикка,
Автоларга боқар у
Боққандай чақмоққа.
у ёлғизи — қизининг
ишдан қайтишин кутар;
Ранги-рўйи
ўхшаб бўзга,
Бутун вужуди
айланиб кўзга...

* * *

Суқланади тун бўйи менга
Болорга босилган вассалар,
Боқолмайин тикилиб, ахир,
Кўзларимни қоғлар гуссалар.

Менга боқиб милтиллар чироқ,
Яшираман кўзимни ундан.

Вужудимда кезар бир титроқ —
Тұрт девор ҳам эзилар зимдан.

Фижимлайман оппоқ чойшабни,
Оғир тошдай қалқиб чўкаман.
Айтолмасдан тунга ҳақ гапни
Мен тонг оттиришдан қўрқаман...

* * *

Судралади чала жонли хут,
Ернинг қурчи — офтоб тафтида.
Эшигингни оч, шабадани кут,
Бинафша келтирар кафтида.

Ажиб бир сезгидан маст бўлиб,
Майлига, сўнгра хўп йиғлагин.
Ахир, сендан келди яшириб
Шундай ҳисни оппоқ қўйлагинг.

* * *

Дарёга талпинган туядай
Талпиндим сўзларнинг бағрига.
Улар қўп олисда, қоядай
Қўлларим етмайди барига.

Тутундан толиққан танамда
Садосиз сўзларнинг зардоби.
Илондай чирмашар бўйнимга
Бесамар кунларнинг гирдоби.

ҲАР КУН АЙТИЛАДИГАН ГАП

«Ишлар битсин, хотин!
Янги қавиган кўрпангда оёқни чўзи-и-б,
Кўк чойни сузи-иб,
Маза қилиб ётаман..».
Ҳайдарқул
Муздай сувда қоқ нонни эзиб,
Эзиб кафти билан
тириш пешонасини
Қирқ йилки, ҳар куни шу гапни
эзилган хотинига
айтади, эзиб-эзиб...

1985

* * *

Субҳидамда табиатнинг ранги бир бўлак...
Сарғайган шоҳларда олтин исирга.
Офтоб тиқилибди заранг тандирга,
Бойчечак чопқиллаб чиқди ёмғирга.
Субҳидамда табиатнинг ранги бир бўлак,
Юлдузлар ерга тушган: гуллар — камалак.
Деразангдан боқар нозли карашма,
Субҳидамда туш билан кўп ҳам талашма...

* * *

Қатқалоқдан қитиғи келган оёқчалар,
оёғимга тикан санчиб мени йиғлатган
сўқмоқчалар,
севгилимнинг сочларидай илк бор
юзларимни қитиқлаган майсалар,
хўрсиниш,
ўкиниш,

тотли бўсалар,
яна нима қолди,
нимани сўзладим;
кўзларимнинг қорамтир чўғи остидан
бу оқшом — телбадай — сизни изладим.

ОШИҚЛИК

Алдаб кўйди кўзларим мени,
Мендан сўрамай сенга қадалди.

Қани менинг содиқ сўзларим!
Тўти қушдай сени мақташар.

Билмай қолдим кимга бўзларим...

1986

* * *

Шамолдан чўчиган капалакдай
жуда кўрқаман:
бирдан
миямни гижимлаган
ёвуз хаёлдан.

РЎЗА ЖЎРАНИНГ ЭНГ КЎП АЙТГАН ХИРГОЙИСИ

(Отам айтган қўшиқлар туркумидан)

* * *

«Йўл юрсам — йўлимда,
Ўлтирсам — ўрнимда,
Ётганимда — қўйнимда,
Ўлар бўлсам — бўйнимда
Борсан, Ватаним!»

Қанча қора бўлмасин,
Кечанинг кундузи бор!
Қанча дайди бўлмасин,
Шамолнинг илдизи бор!

«Йўл юрсам — йўлимда,
Ўлтирсам — ўрнимда,
Ётганимда — қўйнимда,
Ўлар бўлсам бўйнимда
Борсан, Ватаним!»

РЎЗИ ЖЎРАНИНГ ЗОКИРБОЙ ДЎСТИНИНГ ЎЛГАН ИТИГА АЙТГАНЛАРИ

Чайнаб қуруқ суякни,
Гоҳо тошу кесакни,
Яшасанг-ку, бўларди?!
Хуркитиб оқ эшакни.

Зокирбой илик шимиб,
Кимга суяк отади?
Ахир, беҳуда отмоқ
Унга оғир ботади!

Энди жуда ҳам оғир
Зокирбойнинг тишига.
Сени гажиб ютмаса,
Илон кирар тушига.

Тишларига қурт тушиб,
Кетганча бир кун тушиб,
Яшасанг-ку, бўларди?!
Пойгакда суяк кутиб...

РЎЗИ ЖЎРАНИНГ ЭШАГИГА АЙТГАНЛАРИ

Бунчалар имиллайсан,
Майда қадам ҳароми?
Яёв юрган ҳам яхши,
Фирчиллатиб хромини.
Минг бўлса ҳам эшаксан,
Дунё билан ишинг йўқ.
Тўйиб олсанг хашакдан,
Баҳоринг йўқ, қишинг йўқ.
Қушдай учириб мани,
Тўзғитиб йўл чангини,
Лўкилламай чопмасанг,
Не қилай сен ҳангини...
Сувга тушган чағитдай
Шалпаймаса қулоғинг.
Қорнингга ниқтай-ниқтай,
Қаварди-ку оёғим.
Бунчалар имиллайсан,
Майда қадам ҳароми?
Яёв юрган ҳам яхши,
Фирчиллатиб хромини...

ХАППАК

(Рўзи Жўранинг бир хасис дўстига айтганлари)

Бедазорга қурдинг хаппак,
Беданалар учмас энди.
Тоғу тошга қурдинг хаппак,
Оҳулар ҳам чопмас энди.
Эшигингни ёпиб қўйдинг,
Деразангни ёпиб қўйдинг,

Рүзи Жўранг келмас энди.
Кўзларингни юмгин, жўрам,
Хуррагингни ургин, жўрам.
Туйнуги йўқ тор хонанга
Шайтонлар ҳам келмас энди.
Мўйловингни юлса хуррак,
Ё безовта қилса юрак,
Уларга ҳам қургин хаппак,
Оромингни бузмас энди.

* * *

Эскижўва бозорида
Фаслларнинг иссиғида, қорида
Букри толдай букчайиб,
Бир чол исириқ тутатар:
Кунларнинг бинафша наҳорида,
Кунларнинг бинафша шомида
Букри толдай букчайиб,
Бир чол исириқ тутатар,
Фала-говур бозордай тошиб,
Фала-говур бозордай шошиб,
Ўзини,
Сўзини йўқотган одамларни
Минг балолардан асрамоқ учун
Диллар туманин,
Фамин
Аритмоқ учун
Исириқ тутатар
Узун кун!
Узун кун!
Исириқнинг бўйидан,
Эзгуликнинг ўйидан
Кўзлар ёшланар!
Кўзлар ёшланар!
Шаҳарларнинг юраги — бозор!
Унда
Кимдир бир боғ пиёз,

Кимдир имонин сотар.
Йўлим тушса унга гоҳида,
Силлани қуритган паллада
Бир боғ кўк пиёз кўриб яйраган каби
Яйрайди таним:
Исириқнинг бўйидан,
Эзгуликнинг ўйидан
Яйрайди таним.
Мен ҳавас қиламан шу букри чолга,
Одамлар ўз номин йўқотган жойда
Таратиб юрибди эзгуликни у!

Мен ҳавас қиламан шу букри чолга,
Одамлар имонин йўқотган жойда
Таратиб юрибди эзгуликни у!
Мана шу букчайган чолга ўхшаб,
Букчайган дунёмизни ўйласам,
Товонимдан чаққандай чаён
Титраб кетаман!
Дилимни мушук панжасидай тирмалар
Олмага тушган қуртдай
Дунёмизга,
Ер шаримизга
Тушган кушандалар!
Мен ҳам
Исириқчи чолдай
Бир ҳовуч исириқни
Опоқ қоғозга жойлаб,
Тутатсам дейман:
Ер шаримизда ўргимчакдек ўрмалаб,
Эзгуликка,
Мангуликка
Тўр тўқиётган кимсаларнинг
Бурнига қадаб...
Тумовдан қутулган кўзлардай
Яна ҳам беғубор бўлса Ер шаримиз!
Яна ҳам улуғвор бўлса Ер шаримиз!
Мен бир умр розиман

Белим букчайиб,
Исириқ тутатмоққа
Ер шаримиз узра!
Ер шаримиз узра!

1982

* * *

Ерни силкиб автолар чопар,
Чумолидай тун-кун ўрмалаб.
Бутун шаҳар тинмайин чекар
Уфқларни тумандай ўраб.

Йўлиққандай оғир бир дардга,
Бўз ер каби кўпчир кўрагим.
Ғала-говур катта шаҳарда
Қизиб кетган йўлдир юрагим...

* * *

Бўзгўрғайдай бўзлаб бошимда,
Қора сочин кўксимга ёйиб,
Мендан нима истар қора тун?!

Ахир, шамол мендан не истар
Йўлларимга хазонлар сочиб,
Йўлимиз-ку, бошқа-бошқадир.

Шамолдай хўпиқиб, титраб,
Юрак, мендан нима истайсан?!
Биласан-ку, менга ҳам оғир
Соқов каби сен билан юрмоқ...

ҚИЗИМ ЗУЛФИЯНИ ЭСЛАБ

Сайёт боғларини тарк этди қушлар,
Гўданақ новдалар қолдилар унсиз.
Мени эзиб чиқар босириқ тушлар,
Наҳотки, умр йўқ, ҳайҳот, хазонсиз!

Қайларга учдинг сен, нораста қушчам,
Полапон айлаган гўшангни ташлаб.
Япроқсиз новдадай сийнам босиб занг,
Забонсиз боғлардай қолдим-ку қақшаб.

Қорли тунлар каби кўксимда оғриқ,
Товоним эзгиган садо бўғзимда.
Баҳорли кунларим айлаган тортиқ —
Қорачигим йўқдир бугун кўзимда...

Сайёт боғларини тарк этди қушлар,
Гўданақ новдалар қолдилар унсиз...

1981

* * *

Гўза чувар ойдинда онам,
Бўшаб қолган чаноқларни ул
Улоқтирар ёнидан беғам.
Гўза чувар ойдинда онам...
Улоқтирар... Ўйга толаман
Ва дилимга шубҳа соламан:
Сен бўшама, эй, сахий далам,
Беш панжали мисли бўш чаноқ.
Отмасинлар, ахир, сени ҳам,
Беш панжали мисли бўш чаноқ —
Йилтиллерди хазонда шабнам,
Садо берди она-Ер шу чоқ:

— Кўкда юлдуз қиларкан ханда,
Суқланаркан ложувард осмон.
Қони кўпчиб тураркан танда,
Асло мени бўш қўймас деҳқон...

Ғўза чувар ойдинда онам...

* * *

Бойчечакдан олдин,
Турналардан олдин,
Баҳорни қаршилаб
Паҳса девор остидан
Чиқар чумоли.
Юзларига сепкил тошган қиздай
Ҳовлимизнинг юзига тошар чумоли.
Чумолидан ҳам олдин
Баҳорни қаршилаб,
Юрагимда гивирлар
Кўзларимда очилган
Бойчечаклар...

* * *

Сўзни чайнаб,
Чайнаб юракни,
Сенимас, жонгинам, бу узун тунлар
Қучоқлаб ётаман тилакни;
Аламини, ҳасратни,
Хаёл деб аталган шуҳратни
Қучоқлаб ётаман.

Сенинг пешонангга,
Менинг пешонамга ёзилган
Даҳшатни қучоқлаб ётаман.

У на бир илондир —
Бўйнимга чирмашиб чақса,
На у қайноқ қондир —
Кўзларимдан тирқираб оқса;
У бунчалар пинҳондир,
Ўт қўймай танамни ёқар!
Кўлсиз-оёқсиз елкамдан босар!
Арқонсиз бўйнимдан осмонга осар!

У шундай бир армондир —
Кўзларим кўролмас бир армон,
Сўзларим айтолмас бир армон!
Кўлларим қучолмас бир армон!
Оёғим етолмас бир армон!

Мен уни қучоқлаб —
Балчиқдай хўрсиниб ётарман,
Боқиб
Сийнамда ўсган қамишга...
Оҳ, вужуд!
Бунчалар ғарибсан,
Қўйнингда не бор билмайсан,
Билмайсан, сезмайсан,
Руҳингни қучоқлаб ётасан!
Сабрингни қучоқлаб ётасан!
Қабрингни қучоқлаб ётасан!

Бундан
Не учун, не учун безмайсан?
Тўзон янглиғ тўзмайсан,
Бағрингдан бу дардни
Бир нафасдай узмайсан
Узмайсан!

Сабр деган иморатни,
Жабр деган иморатни
Бузмайсан-бузмайсан,
Уларни сўроқлаб топасан,

Уларни қучоқлаб ётасан.
Ахир, бир қуни
Қўзларимга сарғайиб ботасан —
Оҳ, огир-огир
Армонни қучоқлаб ётмоқ...

1985

* * *

У ажойиб, у гўзал кунлар
Сигмай қолди иссиқ бағримга.
Қишдан қочган қушлардай улар
Учиб кетди соғинч шаҳримга...

Мен ҳовлиқиб кунларни эмас,
Кунлар берган гулларни олдим.
У ажойиб кунлар-ла эмас,
Сарғайган шу гуллар-ла қолдим.

1982

* * *

Юлдузларнинг шуъласида шодмон бўлмаган,
Юлдузларнинг шуъласида осмон бўлмаган
Қайдан билсин бу дунёнинг боқийлигини,
Боқийликка юлдузларнинг соқийлигини...

* * *

Дандананинг тишига
Илинибди ажириқ.
Данданадай эзармиш
Энди бизни айрилиқ.
Очилмаган бир варақ —
Орамизда бир девор.
Бу деворга термулиб
Устимизга ёғди қор.

Йўлларни қор айлаган,
Дунёни тор айлаган,
Айро этиб бизларни
Ўртада дор айлаган.

Янгачангнинг совғаси
Кўнгилларнинг ғовғаси —
Нозиккина туфлидир,
У бунчалар ҳовлидир.

Энди мени қоралаб,
Кимни сенга мақташар.
Бахтимизни парчалаб,
Либосларга сотишар...

Дандананинг тишига
Илинибди ажириқ,
Данданадай эзади
Энди бизни айрилиқ.

* * *

Айвондаги ола похолни
Шамол елпиб қочади ҳамон.
Похолдан ҳам мен енгил бўлиб
Учиб кетдим олис юрт томон.

Шаҳарлардан излаб мен маъно
Шеърга солдим пичан, ўроқни.
Болаликдан қадрдон-ошно
Тун мавжида балққан тароқни.

Менга гижжак сасидан кўра
Оромбахшир чигиртка оҳи.
Пешонамни қилса ҳам ғурра
Тулпорларнинг ҳилол туёғи...

Оғаётган деворни суяб
Пўст ташлаган бўйчан теракка
Қари хачир бўйнини суйкаб,
Пишқирарди термулиб кўкка.

...Дорга осиди сават остида
Тонгни кутар мушуквой мудраб.
Болаликнинг хотиралари
Ҳамон мени келади судраб...

ЎЗ ОҚШОМИ

Узун-узун тортилган дордан
Қушлар каби учиб кетади
Катта-кичик қўйлақлар...
Узун-узун тортилган дорга
Осилади сут тўла оғир бир челақ.
Раҳми келиб эгилган дорга,
Дор тортилган айришоҳ толга
Чиқиб олар
Яна тердан хўл
Оғир қўйлақлар...

* * *

Қалтираб қизарар гўзапоялар
Уялиб
Яланғочлигидан.

Тиржаяр пучак кўсақлар
Уялиб
Кечикканидан.

Мен яланғоч далага қараб
Уяламан
Пўстинимдан...

* * *

Узоқ йиллар, кўп узоқ йиллар
Алдаб келдим ўзимни-ўзим —
Меники деб, бу қизил гуллар,
Меники деб, ҳар айтган
Сўзим.

Тўғри, гуллар меники эрур,
Меникидир ҳар айтган сўзим.
Нима қилай, ахир, уларни —
Ўзимники бўлмасам ўзим!..

1988

* * *

Дарахтлар бунчалар безовта,
Шохлари қарсиллаб йиғларлар —
Кузакнинг аёзли қучоқларида
Айрилгандай япроқларидан...

Қушчалар бунчалар безовта,
Беором бетиним чуғурлар —
Кузакнинг аёзли қучоқларида
Айрилгандай овозларидан...

Руҳимда бунчалар безовта,
Билмайман, у мендан не истар
Кузакнинг аёзли қучоқларида.
Мен нима йўқотдим, мендан
Не кечар?..

ЛОҲУТИЙ

Оғир-оғир, жуда ҳам оғир
Ўз уйингда хўрланиб яшаш.
Бировларга бермайсан-у сир,
Кўнгил қурғур бўлар доим гаш.

Бир бурчакда мушукдай мудраб,
Ноҳақликдан белинг букилиб
Ётсанг. Ёки тунингни судраб
Йўлга чиқсанг, руҳинг тўкилиб.

Нима гап, деб сўрмаса хотин,
Ҳайкал каби индамай турса.
Оғаларинг ўйлаб роҳатин,
Ўз дарди-ла ўзлари юрса...

Бор овоз-ла шунда сўкиниб
Олгинг келар кўнглинг бўшатиб.
Ё қайгадир аста бекиниб,
Юрагингни олгинг юмшатиб.

Оғир-оғир, жуда ҳам оғир
Ўз юртингда хўрланиб яшаш.
Руҳинг бўлар доимо сағир,
Умринг бўлса тилингни чайнаш.

Харсанг каби чўкиб ётади
Юрагингга бир армонли тош.
Уни қандай юлиб отасан,
Бел букилиб, эгилганда бош...

* * *

Бу боғлар кўркига яйраб боқмасам,
Бир сойдан куйманиб, куйлаб оқмасам,
Чаман деб, чаман-чун ўзни ёқмасам,
Атиргул тиканин санчинг кўзимга!
(Ватаннинг тупроғин сочинг кўзимга!)
Хонанда куйлади: япроқда Ватан,
Лек уни ким узиб, кимлардир отган.
Мен ҳам бир япроқман, гар ёлғон айтсам,
Кўрғошин куйилсин, майли, бўғзимга!

* * *

Қоронғулик қаъридан
Кир излайди бировлар.
Кўзи тушса юлдузга
Бор вужуди қировлар.

ШОИР

Ана, ой ҳам ботмоқда аста,
Она, менга бу ҳам армондир.
Чироқчалар жилмаяр пастда,
Она, менга бу ҳам дармондир.

* * *

Бу кечанинг қоронғулигидан
Юлдуздай ёнади итнинг кўзлари;
Қоронғулик қаърида қалққан
изларни
Одамлар кўриб олсин деб,
Қоронғулик қаъридан
Чўғдай қадалар бизга
итнинг кўзлари.

Ўрмалар деворга нам,
Лабни қучган каби гам.
Шувоғидан айрилиб,
Тумшаяди сомон ҳам.

* * *

Кимсасиз бир ҳовлида
Қип-қизариб? чўғ бўлиб
Ўсар бир туп атиргул,
Кетганларга туғ бўлиб.

Деворни нам йиқади,
Одамни гам йиқади.
Хазонига кўмилиб,
Атиргул қон ютади...

УМИД

Кўриб мендаги гўзаллигини,
Кўзлари қамашиб,
Қон бўлиб чопади томирларимда —
Дилбар бир умид...

* * *

Чиздим булутларга отнинг расмини:
Туянинг,
Дарахтнинг,
Пахтанинг,
Соямнинг расмини чиздим.

Булутлар олиб кетдилар
Отимни,
Туямни,
Дарахтимни,
Пахтамни,

Соямни олиб кетди булутлар.
Булутларга чизгим келар расмлар,
Имон расмини,
Армон расмини,
Умид расмини,
Ҳасрат расмини чизмоқ истайман булутларга...

Майли, уларни ҳам олиб кетсин,
Узоқ-узоқларга,
Кўрсинлар дунёда:
Имон,
Армон,
Умид,
Ҳасрат борлигини кўрсинлар...

* * *

Учоқлар учарлар,
Боқиб қол
Кўкимтир ўтлоқдан.

Кемалар сузарлар,
Қараб қол
Жимгина қирғоқдан.

Поездлар ўтарлар,
Силки қўл
Жилмайиб четроқдан.

Майли, мен кетайин,
Хайр де
Хўрсиниб орқамдан.

Фақат сен кетмагин,
Етолмаган согинчим,
Кечолмаган ҳасратим...

* * *

Бир туш кўрдим —
Сирдарёга отим чўкибди.
Ёлларини ялаб тўлқинлар
Сийнасидан сакраб ўтибди...

Шўрлик отим тинмай пишқирар
Сирдарёнинг қоқ ўртасида.
Жилов тутган қўлим қалтирар,
Тўлқинларнинг оч ҳалқасида...

Сув юзида олмадай қалқиб,
Мен жиловни тортдим соҳилга.
Елкасига довулни ортиб,
Отим чўкиб боради сувга...

* * *

Ажойиб кунларнинг бирида
Бойчечакдай очилди висол.
Шундай юрагимнинг тўрида
Ўлтирибди бир соҳибжамол!
Ипакдай сочлари сочилиб,
Бор борлигим олибди чирмаб.
Субҳидамда кундай сочилиб,
Боқар менга, бағрига имлаб.
Ўзи, ахир, менинг бағримда,
Яна мени бағрига чорлар!
Қандай даво топай дардимга,
Қандай қилиб бағримга кирай?!
Майли, менинг бағримда бўлгин,
Асраб юрай бахт деб бир умр!
Ҳеч бўлмаса, меники бўлгин,
Хаёл деган дунёда, ахир!
Чиройли кунларнинг бирида
Бойчечакдай очилди висол.
Шундай юрагимнинг тўрида
Ўлтирарди бир соҳибжамол!

* * *

Япроқлар тўкилар сўзлаб сўнгги тилагини,
Япроқлар ўлар кучоқлаб ўз келажагини...

* * *

Меникисиз, фақат меники,
Юрагимга санчилган ҳислар,
Кўзларимга тиқилган тушлар,
Тақдиримга сиғмаган чирой,
Деразамга кўнолмаган ой,
Меникисиз, фақат меники!
Шу дунёда борлигим учун,
Кўксимдаги дилдорни дея,
Доим сизга зорлигим учун,
Меникисиз, фақат меники...

* * *

Кетаяпсан...
Ечилмай дилларнинг чигили,
Эҳ, жоним,
Қорларга қоришган изларинг
Бўлсайдим пойингдан тўкилиб!

* * *

Губорли ойнадир кузнинг осмони,
Ўз аксин кўролмай зорланар офтоб.
Зилол туйғуларнинг бўлиб қурбони,
Замин ҳам юзига тортибди ниқоб.

Шамол ҳасратини айтиб ошкора,
Оч қолган бўридай тинмай увиллар.
Борлиқни қилгандай бу дам масхара,
Қиқирлаб кулади қийшиқ тарновлар...

САҲАР

Қочарди алдоқчи тушлар,
Нозли қиздай
бағрига имлаб.

Йиғмай эс-ҳушимни,
Бошимни ураман эшикка —
Кўзларим ёшлаб.
Тун кўтариб пардаларини
Мени белар
оппоқ бешикка...

САХИЙЛИК

Бунча ҳам меҳрибондир турналар бизга:
Баҳорни бошлаб келади.
Бунча ҳам меҳрибондир турналар бизга:
Кузни ҳам ташлаб кетади.

1979

* * *

Роберт. Бёрнс йўлида

Йўлга чиқдим бу оқшом
Олисдаги ёр учун.
Шароб тўла олтин жом
Менга интизор учун.

Бу дунёда, не қилай,
Шароб ила ёр қолди?
Ўксик дилда бир тугун
Ҳамда оҳу зор қолди.

Ёшлигимдай вафосиз
Ташлаб кетди жўралар,
Кун ўтса ҳам гавфосиз,
Дард лабимга ўрмалар.

Ҳасрат-гамни унутиб,
Майдан қониб ичайин.
Дардни эмас, бу оқшом
Ёргинамни қучайин.

Ўз соямга суяниб,
Тонгда ортга қайтарман.
Офтоб чиқса, уялиб
Бошимни ҳам этарман...

Йўлга чиқдим бу оқшом,
Олисдаги ёр учун.
Шароб тўла олтин жом
Менга интизор учун.

ЎРТОҚ МАЯКОВСКИЙ

Драматик достон

Тонг отмоқда. Маяковскийнинг арвоҳи деразалари темир панжарали, икки қаватли, серҳашамат уй сари боряпти.

МАЯКОВСКИЙНИНГ АРВОҲИ:

Бўғиқ тонг бағрига солиб ғарғара,
Тупургум кимхобга ўралиб,
Ошқовоқдай осилган қорину
Балчикдай ёпишқоқ танага;
Нафасдан бўғилган карнайдай нолиб,
Кимнингдир думига осилган канага!

Стол устида кўйнинг куйруғидай қорни ликиллаб, Иван Ванич Академиянинг илмий кенгашига доклад ёзаяпти. Қулоғига чалинган товушдан чўчиб, кўлидан ручкаси тушиб кетади.

ИВАН ВАНИЧ:

Галичка,
Галичка,
Тургин, жонгинам!
Уйимиз ёнида аллаким, биров,
Тонг-саҳардан изғиб юрибди...
Балки у ўша ўғридир,
«Волга»мизни қилган гумдон,
Ана-ана, девордан ошди
Тезроқ телефон қоқ, телефон!..

Маяковский арвоҳининг овози баралла эшитилади:

...Ҳатто,
Туннинг оромин бузиб,

Қоғозга кўзларин сузиб,
Ўзини доно билган
Каллага!

ИВАН ВАНИЧ:

Овози бунчалар таниш!
Наҳотки,
Умрим бўйи чаёндай чаққан
Маяковский
Гүридан чиққан!

Арвоҳ кириб келади.

МАЯКОВСКИЙНИНГ АРВОҲИ:

Хотирангиз жойида,
Офтобда қолган қатикдай
Ачимаган миянг.
Бўрдоқига боқилган буқадай
Тўлишиб қолибсан анча,
Хонанг ҳам бежирим:
Гидам, гидамча!

Аммо,
Чакагинг тинмас бақадай,
Лабларинг
Яссиланиб кетса ҳам
Тақадай!

Э-ҳе,
Емирилиб кетди
Қанча темирлар
Бу очиқ оғизга тиш бўлиб,
Қанча минбарлар
Кетди кемирилиб,
Сенда
Дағдағаю
Мушт кўриб.

Ҳамон ечилмайди масала:
Кеча бир қуш кўрдим
Товуққа ўхшар,
Аммо товуқмас,
Эмасдир хўроз,
Балки қанотли гўсала...
Масаладир
Масала!..

Сўлагин ялаб,
Қамишзордай тебранар
Минг бир калла
Қилиб ҳафсала —
Масаладир,
Масала!

ИВАН ВАНИЧ:

Сен учун
На товуқ,
На хўроз,
На гўсала — масала:
Мансаб столин қучоқлаб,
Қучоқлаб мансаб минбарин,
Ўпмоқ катталар
Товонин.

Қани, тун бўлмаса,
Хотинчангни ўрнига ҳам,
Қучоқласанг,
Мумламасам бўлмас.

Арвоҳ кетади. Иван Ванич қалтираб, гўлдирайди:

ИВАН ВАНИЧ:

Ўлса ҳам, одамни тинч қўймас булар,
Уларнинг дастидан яшаб ҳам бўлмас,
Эговдай кемирар яккаш
Умрингни...

Қараб тур, Маяковский!
Мумламасам бўлмас,
Қабрингни!..

Оҳ! Юрагим патиллар,
Кўзгади яна эски дард.
Жонгинам!
Телефон қоқ, айт —
Муҳим масала кутар айни пайт.

*Иван Ванич юрагини ушлаб, пойига тўшалган гилам устига
йиқилиб тушади.*

Арвоҳ шаҳар кўчаларини сайр қилмоқда.

МАЯКОВСКИЙ АРВОҲИ:

Ҳавас қиламан сизга:
Буюк коммунанинг
Буюк авлодлари!
Шаҳримни безабсиз,
Термуламан унга
Термулгандай чиройли қизга.
Мен ҳавас қиламан
Сизнинг пойингизда
Эркаланган юлдузга.
Қани,
Парижда қуршалгандай оломон,
Марсликлар қуршовида
Ёқсам
Ўзга сайёраларда ҳам
Юрагим оловин!
Кўриб қўйсин
Бутун коинот
Қандай гўзаллигин
Маяковский бошланган
Ҳаёт!..
Лаънат айтаман
Ўша тўппончага,
Ўша машъум қора кечага,

Асабим кемирган
Барча, барчага!
Майли, нима бўлса-
бўлди,
Аmmo
Ҳеч ким
Айтолмас:
«Маяковский ўлди!»
Мен ҳамон
Сиз билан
Қадам-бақадам,
Келажак сари бораман бардам
Сиз қурган бинонинг
Бир гишти бўлиб,
Сиз тутган ўроқнинг
Ё тиғи бўлиб...

*Маяковскийнинг арвоғи шаҳар кўчаларини айланиб, ўз номига
қўйилган кўчага кириб қолади.*

МАЯКОВСКИЙ КЎЧАСИ:

Марҳамат,
Фақат эҳтиёт бўлиб
Ташланг қадам,
Яна эзгилаб қўйманг
Этигингиз пошнаси билан
Қорнингизни
Ё елкангизни...

*Шу пайт Маяковскийнинг арвоғи йўлга туташ майдондаги ўз
ҳайкалига кўзи тушади ва у томон юради.*

МАЯКОВСКИЙНИНГ ҲАЙКАЛИ:

Бўшатайми ўрнимни,
Тикка туриб
Толиқиб кетдим,
Сен ҳам толиқибсан мендай,
Қочибди юзингнинг қони!

Марҳамат,
Офтобда
Тобла ўзингни.

МАЯКОВСКИЙНИНГ АРВОҶИ:

Наҳотки, бу менман,
Қаранг,
Қандай важоҳат!
Умрида қулгу кўрмаган бу
Ё кўрмаган умрида
Ҳаловат!

МАЯКОВСКИЙ ҲАЙКАЛИ:

Билсанг...
Деворга қоқилган михдай,
Лоқайд —
турмоқ тегди жонимга.
Устига-устак,
Кимлардир боқади гижиниб,
Кимлардир боқади ачиниб.
Ҳатто
Баъзи хонимлар
Еб қўйгудек ўқраяр!
Тунлари
Безори
Ўғрилар
Пойимда
Ҳаромдан сўз очиб ҳиринглар.
Агар ора кирмасанг жонимга,
Ахир,
бир куни
Уларнинг устига отиб ўзимни,
Бўярман уларни қонига!

МАЯКОВСКИЙ АРВОҶИ:

Уч пулга олмайман
Шуҳрату шонни.
Ҳайҳот, нега
Қотириб

Қийнайдилар бу жонни!
Бунинг ўрнига,
Қўймоқ даркор юзлаб қумгонни
Ё бирор гилдирак —
Борсин гулдираб.
Қанот бўлиб ёхуд
Қучсин самони.
Маяковскийнинг жасади
Баъзи тириклардан
Эрур омадли!

Маяковский ҳайкали пойига бир йигит гул келтириб қўяди.

МАЯКОВСКИЙ АРВОҲИ:

Уйқусин йўқотган кампирдай,
Тарқамасдан туннинг заҳри,
Фивирлаб юрибсан пойимда.
Бу гулларни
Суйганингга берсанг,
Гулдай очилар баҳри...

МАЯКОВСКИЙНИНГ АРВОҲИ:

*Ҳалиги йигитга синчиклаб боқиб,
сўзида давом этади:*

Бунча паканасан,
Тишларинг тўкилмай,
Сочинг тўкилган.
Балки,
Сен ҳам
Рухимни сўргувчи канасан?!
Хўш,
Сўзла —
Кимсан,
Нимасан?!

Ҳалиги йигит гўлдираб сўз бошлади:

ТИЛАК ЖЎРА:

Ўртоқ Маяковский!
Қутлуғ бўлсин тўқсон ёшингиз.
Лабларни ўпади қутлуғ номингиз!
Гап менга келса,
Владимир Владимирович,
Сиз масал қилган ўзбек ўғлиман.
Гоҳ маҳзун, гоҳи
Туядай кўпириб шеърлар тўқийман,
Нурли бир чаманнинг бўлиб ошиғи.

Бўйга келсак,
Нима қилай,
Сиздай
Дарозликни худо кўрибди ортиқ.
Бунинг устига, биз туғилганда,
Юртимиз юпун эди.
Ҳаромзода Гитлер дардидан
Тўйиб ичолмадик сут-қатиқ...

Минг қатла шукр,
Ҳаммаёқ тўкинчилик ҳозир.

МАЯКОВСКИЙ АРВОҲИ:

Билганимда эди
Ўша ўқ билан
Ўзимни эмас,
Отардим Гитлер миясидан,
Миянинг захридан,
Ўларди очофат кўзлари кўр бўлиб,
Сен-шоирчам,
Ўсмасдинг бунчалар хор бўлиб.
Тоғиб барибир арвоҳин
Йўқ қилиб
Ташлайман бутун аймагин.
Майли,

Бошингни кўтар,
Тўй кунда керакмас аза.
Ундан кўра,
Эътиқодингдан,
Шеърингдан ўқи?!

ТИЛАК ЖЎРА:

Ўртоқ Маяковский!
Мен ҳам тун бўйи,
Умидимни қушдай учириб
Гулистон излайман.
Эртага
Шу қуёш,
Шу замин,
Шу гуллар
Яшнасин дея,
Шудгорлаб чиқаман миямни...
Ҳатто
Туғақиб кетаман,
Кўрсам ёруғликка тушган соямни...

МАЯКОВСКИЙНИНГ АРВОҶИ:

Ёмонмас,
Бўйингдан кўра
Умидинг баланд.

Наҳотки, ҳали ҳам
Шарпалар,
Соялар бор.
Офтоб пешонасин ерга қўйганда,
Ўргимчакдек ерга ўрмаламай
Ёниб кетмайдими
Ундай шарпалар?

Агар етмаса нафасингиз
Уларнинг бўйнига,
Чўзинг қўлларни.
Бўгинг,
Бўгинг!!

ТИЛАК ЖЎРА:

Кечиринг,
Рухингизга
Қаттиқ ёпишиб олдим.
Нима ҳам қилай,
Гоҳида сиздай бўламан «қўпол»
Қирсиллатгандай бармоқларни
Қирсиллатиб сатрларни,
Сўкаман
Итваччаларни:
Қорни тўқ,
Уст бут бўлса ҳам,
Бир-бирин гажиб,
Алжиб,
Қонингни сўрувчи битваччаларни.

МАЯКОВСКИЙНИНГ АРВОҶИ:

Аммо
Сен эҳтиёт бўл!..
Иван Ванични балки биларсан,
Бугун ҳам арбоб,
Ҳам раҳбар,
Ҳам олим!

Чакагининг тақиллашидан,
Тўрда ҳам ўртанар
Жоним.
Иван Ваничга
Совуқ сувни
Пуфлаб узатар Петр Иванович,
Шилимдай ёпишиб бошлиққа.
Ҳатто
Узук тақар
Бошлиқ ошаган қошиққа.
Ахир, бундай маразлар билан
XXI аср томон
Қадам ташлайсиз
Ҳамон?!

ТИЛАК ЖЎРА:

Терлатиб қўлтиқни ҳар куни,
Юлиб ташлаймиз
Сасиган тукни.
Қаранг, яна эрталаб
Туклар кўтарар қўлтиқни!

МАЯКОВСКИЙНИНГ АРВОҶИ:

Йўқ,
Йўқ!..
Сенга бир ўғит айтайин:
Сасиган тукларни юлибмас,
Куйдиринг
Аримас чўғ билан.
Йўқ бўлсин ҳар қандай ҳаромхўрлар!

ТИЛАК ЖЎРА:

Устоз,
Бузманг асабни.
Бизга қўйинг,
Энди бу ёғин.
Ҳар қандай маразлар ҳам
Тишлаб қолар бармоғин!
Яхшиси, юринг мен билан,
Анови баланд кошона сари,
Сизнинг тўёнангизга
Тўпланган
Мухлисларингиз,
Шогирдларингиз бари.

МАЯКОВСКИЙНИНГ АРВОҶИ:

Кафаним тешмоқда Қуёшнинг тиғи,
Энди борай,
Болалигим кечган ўрмонзоримга,
Баҳри дилим кучган туйгуларимни
Олай бағримга!

ТИЛАК ЖЎРА:

Мана шу ён дафтарчамга
Имзо чексангиз эсдалик учун,
Тополмадим
Китобингизни,
Улар
Ҳар куни
Қилинса ҳам чоп,
Китобингиз топилмас,
Дарров олиб кетарлар,
Ҳатто
Уларни сотиб,
Бойиб кетди
Баъзи бировлар.

МАЯКОВСКИЙНИНГ АРВОҶИ:

Шундай де,
Ўт қўйинг ундай бозорга,
Ундан кўра, бойисинлар
Гул сотиб мазорда!

Маяковскийнинг арвоҳи кўздан ғойиб бўла бошлайди.

МАЯКОВСКИЙНИНГ АРВОҶИ:

Наҳотки, адашиб қолдим?
Қани ўрмонзор?
Қани дарахтлар?
Қадрдон қайинлар,
Мовий арчалар
Қани?!

Қирилиб кетипти
Ҳатто ўрмонлар
Қийшиқ қўлга тушган қаламдан
Мижгов шеър
Кавак толдай
Кавак китобдан.

Ахлат яшигидан бурқсиган
Тутундай
Биқсир
Майда гапларнинг қурбони:
Менинг ўрмонларим,
Арчаларим,
Қайинларим —
Қоғозбозлар
Дастидан,
Мажлис қарорию
Ташриф хатидан.

Қани,
бўлсаму бигиз,
Санчилсам
Қоғозбоз қўлларга,
Товушидай ингичка
Белларга,
Босиб кетипти
Шоирчалар
Дунёни,
Ҳаммаси бир қолипдан чиққан,
Қотиргандай хурмони.
Бунчалар кўпайди уруғим,
Бири сочим бўлса, бири қуйруғим,
Йўқ,
Йўқ!

Бунга чидаб бўлмас,
Мумкинмас бунда турмоғим,
Агар жим ётсанг гўрингда,

Ҳатто сотиб ичарлар
Тупроғинг!

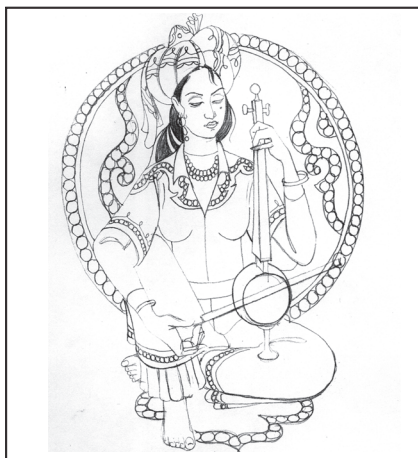
Қани, руҳим, кўтаргин исён,
Совиган юракларни

Офгоб ила ёқ!
Ачиган мияларга санчил,
Бўлиб чақмоқ!

* * *

Агар ой бўлсанг ҳам, кўчамдан ўтма...

«РУҲИЯТ»
китобидан, 1990 йил

РУҲИЯТ

Бир яланглик бўлса,
Тўйиб-тўйиб бақирсанг,
Сўниб қолган руҳингни
Қалқиб-қалқиб чақирсанг!..
Титраса товушингдан
Димиққан бағринг, тананг,
Сочилиб дил губори
Қоядаги майсадай,
Силкиниб турса шонанг.
Оҳ, десанг, оҳлар десанг,
Бу қандай чоғлар десанг,
Елкамни тоғдай босган
Бу қандай доғлар десанг!
Қўл бутун, оёқ бутун,
Дил нечун оғлар десанг,
Бу қандай имкон, охир!
Қўлларим боғлар десанг,
Бу умид, қандай умид,
Дилда жон сақлар десанг!
Оҳ урсанг, оҳлар десанг,
Бу қандай замон, охир!
Тўйиб-тўйиб бақирмоқ,
Ёниб-ёниб чақирмоқ —
Энди бир армон десанг.
Бир яланглик бўлса,
Айтиб-айтиб шуларни,
Учириб
Гала-гала қушларни,
Тўйиб-тўйиб бақирсанг,
Қуйиб-қуйиб чақирсанг?!

1988

* * *

Сандувоч эрдинг, бўлдинг андалиб,
Булбул бўлиб келдинг алданиб.
Номинг ўзгарди-ю, ўзгармади ноланг
Тутқунликда толиққан қушчам,
Зорланиб-зорланиб
Зориққан қушчам.
Туркий титроғингда бунчалар ситам!
Замонларнинг зулми-зўридан,
Ёғийларнинг қонли тўридан,
Тўрдай тугун
Халқнинг шўридан
Нолалар қилдинг, нолали қушчам,
Ўз ҳолига ўзи волали қушчам,
Туркий титроғингга бунчалар ситам!
Сайраб қучмоққа осмоннинг йўқдир,
Яйраб қучмоққа ошёнинг йўқдир,
Ташлаб кетмоққа маконинг йўқдир,
Осмони оғули,
Макони доғули
Қушчам,
Туркий титроғингда бунчалар ситам!
Чатанларда чуғур-чуғурлаб,
Умидим ва умрим ўғирлаб
Толдинг:
Тушларингда Туркистон кўриб,
Қўшигингда боғ-бўстон кўриб,
Умидингда бир имкон кўриб
Аламлар чекдинг, аламли қушчам,
Имконсиз имонли,
Суронсиз армонли қушчам,
Туркий титроғингда бунчалар ситам!
Қуйманиб-қуйманиб қуйган,
На оч қолган, на тўйган,
Ўзинимас, ўзгани суйган
Сандувочим — сарлочиним,
Туркий титроғим,

Туркий нафасим,
Руҳи осмонларда,
Ўзи
Бағримда ботин сасим —
Туркий титрофингда бунчалар ситам!

1989

ТУН

Оқиб тушмиш қароғим,
Қандай босай оёғим?
Тўзиб кетмиш сочларим,
Қайда қолди тароғим?

Тишлаб қочар лабимни,
Сийнамда ниҳон балиқ.
Тишим тишлар жабримни,
Қайда қолди пичоғим?

Чўзай десам қўлимни,
Зирқирайди товоним.
Ой кўксимга чўқинар,
Қайда қолди чироғим?

* * *

Бу кунларнинг нидосидан
Ой бўлмайин ҳилол йиғлар.
Бу куннинг минг хатосидан
Кун кўрмайин иқбол йиғлар.

Ўзимга сигмайин ўзим,
На тополмай бирор тўзим,
Айтолмайин айтар сўзим,
Руҳимда бир малол йиғлар!

Қай бурчакда тумшайганча
Мени кутиб висол йиғлар.
Кундан-кунга ошар гуссам,
Толиққан тўрт девол йиғлар.

Ўз уйимда ўзим зорман,
Пойингдаман, лекин қорман,
Ўз умримга ўзим дорман,
Кўнглимда бир савол йиғлар!

Йўлга чиқсам, соям йўқдир,
Тик боқмоққа қоям йўқдир,
Ночорликдан чорам йўқдир,
Бошим силаб шамол йиғлар!

Нима бордир қўлларимда,
Ортимга ҳеч чўзолмасман?
Ўзи туғиб, йўлларимда
Муштипар бир аёл йиғлар!

Бошдан учиб ақли-ҳушим,
Мендан қочган камол йиғлар.
Ўнгдан келмай сира тушим,
Мендан кечган хаёл йиғлар!

1989

* * *

(Устоз Миртемирни эслаб)

Қишнинг сўлгин кечаларида
Узун-узун эртақлар айтай.
Дайдиб хаёл кўчаларида
Туркистонга адашиб қайтай...

Қўлларимда бир тутам майса,
Ҳидлаб-ҳидлаб сира тўймасам,
Елкамни кун куйдириб куйса,
Яссавийни қўлдан қўймасам.

Пишқирса гар сачратиб кўпик,
Тиконзорда маст бўлса туям.
Чу-чу десам, ликиллаб этик,
Лўкилласа саҳрода соям.

Жимирласа жимгина сароб,
Вужудимни эзиб турткилар.
Мен саҳрода чекай изтироб —
Туркистонни тутсин туркийлар...

Қишнинг сўлғин кечаларида
Узун-узун эртақлар айтай.
Дайдиб хаёл кўчаларида
Туркистонга адашиб қайтай!

1988

* * *

Қор эрур қуёшнинг сўлғин шуъласи,
Қиялаб-қиялаб ёға бошлади.
Чироқларни чирмаб, олов деб,
Бутоқларни чирмаб, ялов деб,
Қиялаб-қиялаб ёға бошлади
Ёруғлик аталган шафақнинг шами,
Тўлсин деб ернинг ҳам косаси-жоми,
Унутиб кундузни, унутиб шомни,
Қиялаб-қиялаб ёға бошлади.
Эзгуликдан букилган танамга,
Лабларим чайнаган нозли санамга,
Қирқда ҳам очиқ қолган қаламга
Қиялаб-қиялаб ёға бошлади.
Қор узра қорайган қарғалар
Танаси куюб, кул бўлган кундадир.
Кундалар устида бир ҳовуч қор
Чаноқдан пўртаган пахтадир.
Қўлларим чўзарман, қўлларим яхлар,
Бу оқлик не сирни сақлар?

Қаҳрим қағиллаган қарғадир,
Ўзимдан, кўзимдан йўрғадир,
Йўгрилиб-йўгрилиб лабимни тишлар
Қор қоплаган қарғишлар...

* * *

Уйларни титратиб
Тунда учар учоқлар.
Чўчиб уйғонган аёл
Ногоҳ афғон урушини эслаб,
Тамшанаётган гўдагини
Маҳкам қучоқлар,
Лабларини тишлаб.
Ҳатто
Имкони йўқдай
Бир бора олишга
Эснаб...

МУНОЖОТИ МАНСУР

I

Чори чолнинг нимаси қолди...
Офтоббардор кунларнинг бирида
Юзларига гўза соясини ялак қилиб,
Жўякка эгилиб, жон берди
Чори чолнинг жондан ортиқ ўғли!
Эгатлардан кўкка ўрмаларди ҳовур,
Милдир-милдир ўрмалар кўз қароғидан;
Лабидан сачраган қондан ўрмалар,
Ўрмалар ҳали совимаган тандан.
Жонсиз танадай шалпайган
Ғўзаларнинг япроқларидан ўрмалар,
Ҳолсиз япроқлардай ҳолсиз,
Зўрға эриниб, оққан
Ирмоқлардан ўрмалар ҳовур,
Ирмоқларга эгилиб
Беллари букилган бутоқлардан ўрмалар;
Ўрмалар чумчуқларнинг чуғурлашидан,
Дарахтларнинг ҳолсиз қарғишидан,
Сояга зор йўлнинг боқишидан,
Ўрмалар қушларнинг қақраб
Қанот қоқишидан,
Мажолсиз толнинг шохларида
Бир-бирларига боқиб,
Қанотларин қоқиб-қоқиб,
Жимгина ётишидан ўрмалар...
Ана шундай
Еру кўк ёнаётган бир кунда,
Кетмон дастасига қўллари илондай чирмашиб,
Чирмашиб бўғзига жон,
Лабларига қон,
Жон берди Чори чолнинг жондан ортиқ ўғли.
Ҳали бир қизга шивирлаб дардин айтмаган,
Райҳоннинг бир шонасини ҳидлаб-ҳидлаб,

Уйига жилмайиб қайтмаган,
Суксурдай ўгли жон берди
Чори чолнинг.
Кўзлари хиёл очиқ,
Лаблари хиёл очиқ,
Кўкрагида гивирлар
Нафасга зор чумолилар,
Хиёл тиржайган кўсақлар
Кўкрагига урилиб-урилиб
Мунгли бир мотамни шивирлар,
Шивирлар
Чори чолга олтмиш йилдан бери таниш
Бир ҳасратни,
Бир даҳшатни!
Шивирларди жон берган ўғлоннинг,
Умиднинг, армоннинг ҳасратларини...
Чори чолнинг ўғиллари кўп эди,
Бирини сил олди,
Бирини ситам,
Бирини афғон олди...
Кетмон дастасига қўллари илондай чирмашиб,
Илондай тўлғаниб-тўлғаниб жон берган,
Гўзаларга
Қон берган —
Кенжаси эди Чори чолнинг!
Энди у ҳам йўқ,
Йўқ энди Чори чолнинг Ойша кампири...
Сўлгин юзларидай
Сўлгин кунларнинг бирида
Ўгли жон берган далага қараб-қараб,
Йиғлаб-йиғлаб,
Ютиниб-ютиниб,
Дока рўмолини юзларига ялак қилиб,
Суянчидан айрилиб,
Ўлимни суянч қилиб,
Ҳар куни ўлимни тилак қилиб
Жон берди Чори чолнинг Ойша кампири...
Вужудидай пушти куйиб,
Куйиб орзулари-умидлари,

Сандиқда тахт-тахт келини киёлмаган
Сарполари куйиб,
Куйиб этагига осилолмаган неваралари,
Жон берди Чори чолнинг Ойша кампири.
Чори чолнинг айтар сўзлари қолмади,
Қолмади қайтар излари!

II

Шамол эсар
Манзаримнинг очиқ ойналарини
Чил-чил синдириб.
Бундан огоҳ кўшнимизни
Кулдириб-кулдириб эсади шамол!
Тишларимда тишлаб ўкинчим,
Ўлтираман жим!
Жим!
Жим жимирлар ойнаи жаҳон,
Жим жимирлар еру осмон,
Жимирлар менинг жоним,
Аждодларимдан қолган туманли шоним,
Жимирлар саратоннинг саробидай,
Чори чолнинг унсиз хитобидай!
Ғивирлар бўғзимда бир чумоли,
Ундан кечиб-кечолмайман,
Ютиб-ютолмайман,
Менинг она-халқим
Кечиб-кечолмагандай пахтадан,
Дастурхони бўшаб борса ҳам,
Болалари қақшаб борса ҳам,
Ризқи рўзин биров ошаб борса ҳам,
Кечолмагандай пахтасидан,
Мен ҳам кечолмайман бу ҳасратлардан,
Бу қандай тамгадир
Пешонамга босилган,
Гўё оёғим ердасам,
Кўкка осилган,
Осилган қайси бир дарахтнинг шоҳига.
Дарахт тебранса,
Тебранаман,

Қўрқиб-қўрқиб оғзимни очаман,
Тилим йўқ!
Силкиниб-силкиниб боқаман,
Юрар йўлим йўқ.
Чори чолдай белим букилган,
Қўним йўқ,
Чори чолдай қўлларим очиқ,
Уним йўқ...

III

Бу дунё ганимдир,
Бу дунё — гурбат!
Осмондай кенг ҳовлида
Осмонга тенг ҳовлида,
Чори чол
Чумоли билан
Сўлгин-сўлгин хаёли билан,
Унсизгина қилади суҳбат:
— Чумолига яхши, торгина кавакда
Мингтаси яшар,
Эҳ, чумоли ҳам бўлолмадим,
Чумолининг чумолилари бор,
Ўрмалар-ўрмалар,
Фивирлар-фивирлар,
Ҳасратини бир-бирига шивирлар,
Шивирлар ёмғир бўлиб,
Ёғилиб хасга.
Фивирлар
Баландга-пастга,
Демак, мақсадлари бор,
Бордир муродлари,
Фивирлар!
Эҳ, хас дедимми, хас?
Балки, мен бир хасдирман,
Ўғилларим:
Орзиқулнинг,
Шодиқулнинг,
Турдиқулнинг
Товони тегмаган,

Тегмаган
Ойша кампиримнинг журоби!⁵
Бир хасдирман,
Остонада ётган...
Йўқ, йўқ, хас ҳам бўлолмадим,
Хасдан ўт чиқар,
Тугун чиқар,
Мендан нима чиқар —
Тернинг сассиқ ҳидидан бўлак,
Ернинг заҳар ҳидидан бўлак,
Мендан нима чиқар?!
Оҳ урсам, оҳим йўқ,
Бир кулиб,
Ўлар чоғим йўқ!
Эҳ, Чори чол,
Ҳолинг қалай? — деган,
Бирор сўроғим йўқ,
Толеимда бирор қароғим йўқ,
Ғамларим бўй чўздилар,
Ўрарга ўроғим йўқ,
Кўзларимни кўр қилгали
Сочгали тупроғим йўқ!..
Ҳовлисининг эшикларидай
Чори чолнинг кўкраги очиқ.
Ғир-ғир шамол баданини силаб эсар,
Ғир-ғир шамол соқолини ялаб эсар,
Эсар,
Ҳовлида қовжираб қолган
Тиканларни юлиб-юлиб,
Тутқичларин чанг босган
Эшикларни очиб-ёпиб эсар...
Эсар,
Кўшни уйда анқиган ёғ ҳидини
Чори чолнинг димоқларига сочиб эсар;
Шувоқлари тушган ўчоқнинг
Кулларини сочиб эсар;
Дарахтга осиглик — Турдикулнинг
Тўнини силкиб эсар.

⁵ *Журоби — сунурги*

Эсар,
Шохлари қуриган дарахтни шақиллатиб,
Шақиллатиб дорга осиб
Бўм-бўш челакни,
Супа узра гилдиратиб элакни
Шамол эсар...
Очиқ эшиклардан қушлар учиб кирар,
Учиб чиқар қушлар,
Арилар учиб кирар,
Учиб чиқар арилар
Ва яна нималар учиб кирар,
Учиб чиқар очиқ эшикдан!
Чори чол кўзларини юмиб
Остонасида ўлтирар,
Тизларини ишқалаб,
Томоғида нимадир чопар.
Қиприklarига ўрмалар оппоқ чумоли,
Ўрмалар юзларига
Чори чолнинг қадрдон чумолилари...
Юзларидаги чумолини сачратиб
Эсар шамол,
Терлаган баданини яхлатиб
Эсар шамол!
Тизини, билагини,
Ҳўл кўйлагини титратиб эсар шамол!
Чори чол кетмонини елкасига олар,
Олгандай
Орзиқулнинг,
Шодиқулнинг,
Турдиқулнинг,
Ойша кампирнинг тобутини елкасига,
Маҳкам ушлар кетмон дастасин,
Маҳкам ушлагандай тобутни,
Ариқ бўйларидаги қамишни
Эгиб-эгиб эсади шамол,
Эсар,
Каллакланган тутларнинг кўм-кўк
Нартларини эгиб-эгиб эсар шамол,
Эсар Чори чолнинг белини букиб,

Белбоғидан тортқилар,
Тортқилар кўйлагининг баридан.
Оғир-оғир қадам ташлаб,
Пахтазорига юрар Чори чол,
Япроқлари шалпайган гўзаларга кўз ташлаб,
Тез-тез қадам ташлар Чори чол!
Ахир,
Чори чолнинг нимаси қолди
Оқ пахтаси
Оқ соқолидан бўлак?
Чори чолнинг нимаси қолди?..

IV

Менинг ҳам нима қолди
Кўзимдаги ёш,
Бағримдаги тошдан бўлак?
Менинг ҳам нима қолди?
Оёғим остидаги омонат ердан бўлак,
Рухимдаги тумонат
Шеърдан бўлак,
Баданимда анқиган тердан бўлак,
Кўксимда инграган гумондан бўлак,
Ўз-ўзимга душман имондан бўлак
Менинг ҳам нима қолди?!
Илтижом қолдими кўкларга,
Танамда қон қолдими?
Юртимда бирор-бир шон қолдими,
Эзилмаган бирор-бир жон қолдими?
Суяк-суяқларимда зирқираган оғриқми,
Ё хаёлимда кишнаган йўрғам — тўриқми,
Қулоғимда шанғиллаган товушми?
Пешонамдан парча-парча болишми?
Сим-сим деган, олис-олислардан
Келган хонишми?
Тирноқларим тешган калишми?
Лабларим пичирлаган қарғишми?
Билмам, менинг ҳам нима қолди?!
Ғамларим эмас, тоғларим емрилар,
Орзуларим, боғларим емрилар,

Емрилар диёнатли диёрим,
Номусим-орим емрилар,
Емрилар мозорим, зорим,
Ҳали ўзимни осолмаган дорим емрилар,
Йўғимки йўқ, борим емрилар.
Ҳали тўқиб-тўқимаган,
Ўқиб-ўқимаган ашъорим емрилар.
Бирор жойга қочолмасман,
Борар бўлган жойим емрилар,
Кўқда куним, ойим емрилар!
Кундан-кунга кичраяр уммонларим,
Дарёларим, саҳроларим,
Зарафшон кичрайиб,
Ирмоқ бўлгандай,
Кичраяр Чори чолнинг кўзлари.
Кичраяр Тилак Жўранинг
Жуссаси,
Айтар сўзлари,
Кичрайиб боради
Оёғи остидаги ер,
Бошидаги осмон,
Қўлидаги имкон
Чори чолнинг,
Тилак Жўранинг.
Нимасини айтсин, нимаси қолди,
Уфқларга термулган нигоҳидан бўлак
Ва сизга айтган шу оҳидан бўлак
Нимаси қолди?..

1989

* * *

Бу кўҳна дунёда сир кўп, сабр кўп,
Сабр қилганга ҳам бунча жабр кўп.
Суягим яшириб не қилдинг, этим?
Пинҳонми, аёнми, битта қабр кўп.

1989

* * *

Бу элга ғам эмас, ёмғирлар ёғсин,
Баҳор ёмғирлари,
Куз ёмғирлари,
Севинч ёмғирлари,
Ишонч ёмғирлари,
Ёғсин-эй, майлига, соғинч ёмғирлари,
Соғиниб-соғиниб келган бу элга,
Суяниб-суриниб келган бу элга,
Сўкилиб-соврилиб келган бу элга,
Суқланиб-сарғайиб келган бу элга
Ёғсин-эй, майлига, қувончлар ёғсин,
Борини бериб ҳам бўҳтонлар олган,
Зорини айтиб ҳам зорланиб қолган,
Сомондай сарғайиб, ҳар ён сочилиб,
Тола-тола бўлиб, толиқиб толган
Бу элга қувончлар, ишончлар ёғсин!
Бу қандай замондур, бу қандай даврон,
Умрим, ўз ҳолингга ўзингсан ҳайрон.
Не хатолар қилдинг, айтсанг-чи, ахир,
Кўнгил-да вайрондир, имон-да вайрон.
Сарғайган қамишдай сарғайган гўдак,
Сендан кадрлими бир дона кўсак?
Дардим дарё бўлиб оқизмас мени,
Елкамда кўтариб кетсам мен сени.
Сени қандай асрай, кўзи қаролиқ,
Қўлларим чўзарман, қўлларим боғлиқ,
Бу дунё гумроҳдир, гумроҳ — одамлар,
Жилмайиб боқарлар, юраклар доғлиқ!
Кўкликдан кўкармай, сарғайган соҳил,
Уммонинг қайдадир, гумонинг қайда?
Сени ҳам кул қилди, кул бўлган ҳосил,
Тўфонинг қайда, ҳей, суронинг қайда?!
Оҳ уриб, оҳимни мен кимга айтай?
Қани, у туш бўлса, жимгина ётай.

Лек руҳим тирмалиб, санчилар санчиқ,
Қароғим қичқирса, мен қандай ётай?!
Бу элга ғам эрмас, ёмғирлар ёгсин,
Баҳор ёмғирлари, куз ёмғирлари.
Баҳордай борлиқни қувончга қорсин,
Ўзлик ёмғирлари, ўз ёмғирлари...

1989

* * *

Ёмғирларин ёғдирар кўнглим,
Икки ирмоқ каби ялаб ўтади
Оролдай тўзғиган изимни.

Қалтирайди қўлимда қалам,
Емиргандай икки соҳилни
Кўзларимга қўмилади шам.

Кимдир келар елкамни босиб,
Туман ичра тутақиб-толиб
Шивирлайман айтар сўзимни.

Айтар сўзим Оролдай бўзлар,
Айтар сўзим деволдай соқов,
Айтар сўзим ватандай ғариб...

1989

* * *

Айтиб-айтолмайман
нималар бўлаётганини,
соқов бўлмасам ҳам.

Англаб-англолмайман
нималар деганинг,
кар бўлмасам ҳам.

Кўриб-кўролмайман
чўкаётган умримни,
кўр бўлмасам ҳам.

Кечиб-кечолмайман,
сен ўйлагандай кўп ҳам
анқов эмасман.

Тилим бор,
қулоғим бор,
оёғим бор,
қўлларим мушт —
фақат, чўнтакда...
Нима қилиш керак,
қани,
хўш?..

1989

ЧЎЛШОН

Ўйларимдан кўтаролмам бош,
Ўйларимдан кунлар толиқар.
Қачонлардир отилмаган тош
Ховучимда ҳамон зориқар.

Уни кўкка, ерга отайми
Ё гавҳар деб, босиб бағримга —
Умр бўйи қучиб ётайми?!
Уни кўкка, ерга отайми?!

Ҳовучимда зориқди бардош,
Кўторолмай белим букилар.
Қачонлардир отилмаган тош
Лахча чўғдай ерга тўкилар!

1988

* * *

Деразамдан сочилган нур —
Йўлларингга тўшалган
Сўнгги умидим.
Вужудимни чирмаган хаёл,
Сўнгги денгиздир,
Кулимсираб қучоғин очган.
Балки менинг ўзим
Энг сўнгги сўздирман
Хаёлингдан кечган...

ҲОЛАТ

Узун кун тўлқинларга қўниб
Жимирлайди қарғалар...
Қора байроқдай
Уларми дунёнинг даракчилари,
Яхшию ёмоннинг ўроқчилари,
Бу телба юракларнинг сўроқчилари...
Тунд иқлимдай тундлашар хаёл,
Қарғалардан руҳимда малол,
Ўйлайман,
Турса-ю шамол,
Ҳайдаса дунёнинг бир чеккасига

Қарғаларни, тунд хаёлларни.
Шамол турар,
Хаёллар қочмас.
Ҳаво оғирлашар, оғирлашар нафас,
Фикримга қарғалар қўниб,
Руҳимни чўқир...
Хўмрайиб,
Ойнаи жаҳонни бурайман.
Кимдир хўпиқиб
Бахт ҳақида шеър ўқир...

САҲАР

Қочар алдоқчи тушлар,
Нозли қиздай
Бағрига имлаб.
Йиғолмай эс-хушимни
Бошимни ураман эшикка —
Кўзларим ёшлаб.
Тун кўтариб пардаларини
Мени белар
Оппоқ бешикка...

* * *

Зар эрмас, зардоб оқар,
Зорланиб офтоб боқар.
Зарафшон, зарингга зор
Лойингга ким ҳам боқар.

Ой қулар омон-омон,
Бўлди-ку ажиб замон —
Дарёлар оқмас бўлиб,
Илони чақмас бўлиб...

Тош отсанг сувга тушар,
Суви йўқ — қайга тушар?
Балиқлари биқиллаб
Қоп-қора ерга ўхшар.

Қамишини қайириб,
Қуш қилиб парлар сочдим.
Ёргамас, Зарафшонга
Етар икки қулочим...

Зар эмас, зардоб оқар,
Зорланиб, офтоб боқар.
Зарафшон, зарингга зор,
Лойингга ким ҳам боқар?!

1988

* * *

Йўл юрдим ўймоқ-ўймоқ,
Илинжим сени кўрмоқ,
Шаҳри Ҳайбар, шаҳри Ҳайбар!⁶
Термулиб япроқ-япроқ
Тош тердим қучоқ-қучоқ...
Шаҳри Ҳайбар, шаҳри Ҳайбар!
На сарой, на қалъанг бор,
Гумбазлар парча-парча,
Тошинг териб тўплалмай
Руҳимдан учди сарча,
Шаҳри Ҳайбар, шаҳри Ҳайбар,
Шамолингни, қани, қайтар,
Гапларим бор, унга айтар,
Шаҳри Ҳайбар, шаҳри Ҳайбар,
Шамолингни, қани, қайтар!

1989

⁶ *Пайкент шаҳрининг иккинчи номи*

ТЕРАК

(Нозим Ҳикматдан)

Тунда дарахтзорда сайр этмак,
Сувда кумушдан сарви кўрмак
Истамбуллик Нодим учун.

Оқ баданлик келинларни,
Маъюс-маҳзун қайинларни
Севар рязанлик Есенин.

Қўнглимда бир терак ўсар,
Қайда бўлсам, келар саси
Муҳожирлигимдан бери.

Ҳар дарахт каби терак ҳам
Ҳамиша туради тикка,
Кўзлаб бирор нарсаларни.

Ўсар кўча бўйларида,
Истанбулнинг йўлларида
Ёзнинг иссиқ кунларида.

Йўлларимга боқиб терак,
Кечалари қичқиражак
Қамоқхона ёнларида.

Айбларимизга шоҳид,
Шоҳид ғойибларимизга
Умидимизнинг шоҳиди.

Теракка боққанамдан,
Дилимни ёққанамдан
Не чиқар, мамлакатим?

Қора ерга эгилиб,
Сенинг учун, Ватаним,
Бир туп терак экмадим!..

ИТ ҲАҚИДА БАЛЛАДА

Хўжасининг эркаси эди,
Чопқилларди изидан доим.
Эгаси ҳам жуда севарди
Пешонасин силаб мулойим.

Ит ҳолига мунис ва ювош,
Панжаси-ла артиб тумшуғин;
Эрталабдан-қорайганча қош,
Бажарарди эга юмушин.

Кезар бўлса икков шаҳарда,
Кўплар боқиб қиларди ҳавас.
Этагидан тишларди шартга —
Эгасига ўқрайса нокас.

Эга дерди: топқир ва чопқир
Қорга чўккан қуённи кўрар;
Ёғмоқ бўлса мабодо ёмғир,
Кўкка боқиб, вовуллаб ҳурар.

Қирчиллама қишнинг бир куни
Писанд қилмай тиз бўйи қорни
Овга чиқди, хўжаси билан
Чопди... қорда судралиб қори.

Узоқ чопди, кўп узоқ чопди,
Қочиб кетган қуён изидан.
Ҳолдан тойиб, охири ётди —
Қайноқ томчи оқиб кўзидан.

Шамшир каби совуқ изгирин
Ўпкасидан урди шўрликнинг.
Овчи сўкиб, сочди заҳрини,
Ит кўрмаган бундай хўрликни.

Совуқ эди, жуда ҳам совуқ,
Катагида яхларди товуқ.
Ярим тунда уйга қайтдилар,
Бечорани эзарди оғриқ.

Кундан-кунга кетиб дармони,
Қулоқлари шалпайиб қолди.
Эркаликнинг тугаб даврони,
Остонада жунжикиб, толди.

Гар бўйнига тақишиб маржон,
Судрасалар кўчага томон,
Чинқирарди, кўнглини доғлаб
Юрмоққа ҳам йўқ эди дармон...

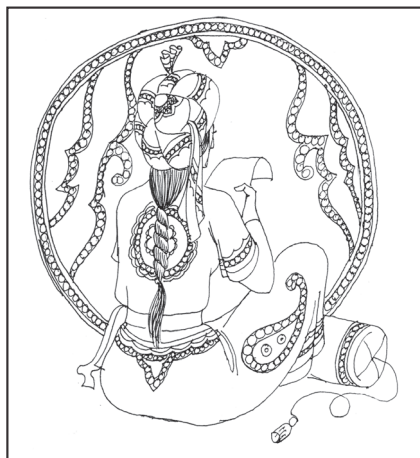
...Хўжаси кўп яхши кўрарди,
Минг бўлса ҳам кўпдан йўлдоши.
Не қиларин билмай, охири,
Итни қувди, тугаб бардоши.

Қайга борсин катта шаҳарда,
У судралиб, бўлиб чалажон.
Очлигидан сўлагин ютиб,
Ҳолсиз ётди бермоқ учун жон.

Ҳалқа-ҳалқа ёш пардасидан
Кўринарди сахий хўжаси —
Эргаштирар уни ортидан,
Овга чиқар қорли кечаси...

Хўжасининг эркаси эди,
Чопқилларди изидан доим.
Эгаси ҳам жуда севарди
Пешонасин силаб мулойим...

«ХУШХАБАР»
таржималар китобидан,
1981 йил

Садриддин Айний

ТОЖИКИСТОН

(парча)

Чўзилган тизмасин поёни йўқ, ҳаддан баланд тоғлар,
Оёқ етмас чуқур, тор жилғалар, юрмоққа йўқ имкон,
Етиб бу жилғаларнинг тублари ер қаърига гўё,
Ўтиб кетмиш булутдан, тоғлари бошин ўпар осмон,
Тубини кўрмамиш селдан бўлак ҳеч нарса ҳеч онда,
Кўнар чўққиларига бургут-у, етмас бўлак сайрон,
Қадам қўйсанг оёғингни кесувчи қиррали тошлар,
Дарахтлар шохлари бўйнинг эгар, юрмоқ эмас осон.
Азим дарёларин қирғоғи тик, етмас сувига қўл,
Саробга ўхшабон кўзга жимирлаб айлагай ҳайрон.
Илон янглиғ ариқлар эгри-бугри юз буралгандек,
Қоронғу ғорлари гирдобга ўхшар, ёки бир зиндон.
Ўтолмайдур киши кўприкчалар тебраб қилур ларза,
Эрур сўқмоқчалар ҳўб тору танг юрмаган инсон.
У жойда бир гуруҳ эл истиқомат айлар эдилар,
Азобу зулмлар остида йиллар диллари вайрон.
Бу қаттиқ зумлар эрди амиру хону бек зулми,
Эди бойу эшону муфтиларнинг зулми юз чандон.
Ғариб элнинг либоси эрди бир эски кафан янглиғ,
Эди қуш уясидек уйлари бесинжу беостон.
Ҳамиша диллари зарбоду қон бирла тўла эрди,
Ҳамиша, ҳар нафас эрди у элнинг кўзлари гирён.
Ғаму дарду алам доим уларга ошу нон эрди,
Сув ўрнига ичардилар мудом кўз ёши бирлан қон...

МАРСИЯ

Амир зиндонида қатл этилган акам Ҳожи Сирожга
Тушти бир фожиаки бошима, эй, дўстларим,
Кетди бу фожиадан жониму нури назарим.
Хабари келди, дилу жонда қани тоқату хуш?
Энди қайдан бўладур тоқату хушдан хабарим?
Хабари шулки, ситам тиғи билан қатл ўлмиш
Руҳима қувват акам, қудрати жону жигарим.
Бу алам этди ҳужум, қолмади дод этгани куч,
Урди бошимга фалак тиғи ситам, кетди сарим,
Жигарим сув бўлиб оқди, тўла қон дийдаларим,
Жигарим, оҳ, жигарим, оҳ, жигарим, оҳ, жигарим.

* * *

Энди ҳеч тоқату оромими мендан сўраманг,
Энди ҳеч шодлик айёмими мендан сўраманг,
Шодлик тонги узоқлашди бутунлай мендан,
Ғам-аламдан бўлак анжомими мендан сўраманг.
Кундузим кеча каби, тонгим эса шом янглиғ,
Туну куну саҳару шомими мендан сўраманг.
Парчаланди жасадим қайғу-алам зарбасидан,
Бош-оёқ шиллати оломими мендан сўраманг.
Жигарим сув бўлиб оқди, тўла қон дийдаларим,
Жигарим, оҳ, жигарим, оҳ, жигарим, оҳ, жигарим.

* * *

Ҳар шоҳлики, бу боғ ичра кўкарди шоҳлаб,
Зулм ила ағдарибон этдинг уни бебунёд.
Эй, ёмонлиғ онаси, сенга насиб ўлсин ўлим,
Тугасан андуҳ, алам кунларини, минг фарёд!
Ақлу хушу дилу жон бирла таним маҳв ўлди,
Зулм шамширида кесдинг бошими, эй, жаллод.
Жигарим сув бўлиб оқди, тўла қон дийдаларим,
Жигарим, оҳ, жигарим, оҳ, жигарим, оҳ, жигарим.

* * *

Тўпланиб қанчаси бир жойга жафокор ҳама,
Қонхўр итлар каби кушхонада тайёр ҳама,
Аблаҳу золиму бадасл жафокор ҳама,
Қўй каби, яъни пичоқ бирла сўйиб одамни,
Ичдилар косада қон, маст ила хумор ҳама.
Қийналиб жон берар эрди нечалар инграб зор,
Хаста дилларни эзар эрди дилозор ҳама.
Шу қаторда мени бир пок акам, айби йўқ,
Ўлдирилди у амир амри-ла, хунхор ҳама.
Жигарим сув бўлиб оқди, тўла қон дийдаларим,
Жигарим, оҳ, жигарим, оҳ, жигарим, оҳ, жигарим.

* * *

Мен эшитдим, ики-уч золиму қонхўр ул дам,
Қўлин арқосига боғлабдур ул хастани маҳкам,
Нотавон, чорасиз аҳволига раҳм этмай ҳеч,
Гаҳ тепиб, гаҳ уриб мушт, қилиб бўйинини хам.
Бу ҳама зулм ситамки қилур ул тўнғизлар,
Ўтпарастрлар ишимас ёки мажусий иши ҳам.
Биз эшитган эмас эрдик, сира бир инсонни
Ёрмаган шеру айиқ, тўнғизу қоплон ҳеч дам.
Жигарим сув бўлиб оқди, тўла қон дийдаларим,
Жигарим, оҳ, жигарим, оҳ, жигарим, оҳ, жигарим.

* * *

Хоҳишим шулки, зулм хонаси вайрон бўлсин,
Хоҳишим, маҳкамаи жабр гўристон бўлсин.
Бизи бебахтлигимизнинг сабаби бўлган тахт,
Парча-парча бўлибон ер била яксон бўлсин.
Тожики, у қонхўр бошида берди жило,
Эгасин боши билан маскани зиндон бўлсин.
Хоҳишим, айшу гуноҳ хонаси, жаллод қасри

Емрилиб, ер ютибон, барчаси пинҳон бўлсин.
Хоҳишим шулки, бу кун барча амалдор аҳли,
Кўли кўксида ҳукм олдида ҳайрон бўлсин.
Хоҳишим, қозию муфтию вазир, шоҳу амир,
Бош эгиб барчаси ўз қонига ғалтон бўлсин.
Бу ҳама зулми, давронда эди зўр даҳшат,
Айшу ишратда давом этмоқ учун ул ҳазрат.

1918

МЕНИНГ ТУРМУШИМНИ ЭСЛАНГ

Умиду арз этарман, еткузинг, дўстлар, нигоримга,
Етишсин раҳматингиз бу дили умидворимга.

Қаерда шаҳсуворим, бу шаҳар, бу юртда мен дилтанг,
Менга лутф айлабон элтинг, азизлар, шаҳриёримга.

Менга ё келтиринг босган изидан сурма айлашга,
Мени ё еткузинг шоҳона йўлларда юроримга.

Тиловат ўрнига ёримнинг исмин айлангиз такрор,
Десангиз жонни осон топшириб борай мазоримга.

Паришонҳол ила ўтса бу дунёдан агар Айний,
Бўлиб жаъм, боқинг, ибрат-ла ўтган рўзгоримга.

ҲОФИЗ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС

Хаёлингдан бўлак бошқа бошимда муддао йўқдир,
Висолингдан бўлак дарду ғамимга ҳеч даво йўқдир,
Сенинг лутфингдин ўзга мен учун баҳра, наво йўқдир.
Жамолингдан бўлак қалбим аро нуру сафо йўқдир,
Сенга мен ошно, бегонадан ҳеч ошно йўқдир.

Юзи тоза гул, зебо жамолу сийнаси насрин,
Қади сарву санавбардур, тани нуқра, бу таъриф чин,
Лаби лаъли ширин, гўё муаттар сочлари мушкин,
Бўлур ҳар кимсага ороми дил, ороми жон, лекин
Минг афсус, мен учун бир зарра ҳам унда вафо йўқдир.

Чиройли юзлари бирлан муаттар қора холига,
Буралган сочлари, нозик, гўзал қадди ниҳолига,
Дилу жонимни топширдим вале келмас хаёлига,
Ғариб ушшоқлар қалбин матоин боққи холига,
Унинг бозори ҳусни ичра арзирли баҳо йўқдир.

Буралди тоб-тоб Айний дили, у сочинга ўшар,
Кеча-кундуз юриб, тинмай сени излар, сени излар,
Гўзал ҳуснингдан олди баҳра, охир, эй, пари-пайкар,
Эшит, бу ойданам равшан юзингсиз, нозанин дилбар,
Сира Ҳофиз дилу жони аро нуру сафо йўқдир.

1916

ЯҒМО ҒАЗАЛИГА МУХАММАС

Тўкил, ёшим, берурман ташналаб ҳижрони ичра жон,
Куярман то қачон пинҳона, эй, оҳ, айлагил эълон.
Умидсизликда умр ўтди хабар бер, бўлса бир имкон,
Сиримни ёрима айтолмадим, эй, нутқ, бўл бийрон,
Тилим сўзга мадори йўқ, баён айла, қалам, бу он.

Тонг отгунча фалакка етқузурман оху афғоним,
Эшитса зора деб нозин қулоғи бирла жононим,
Юзим тупроқдаю киприк қаламин тебратиб жоним,
Дилим қони билан қилдим рақам айёми ҳижроним,
Юбормоққа кишим йўқ, ул томон боргил, сабо, чаққон.

Менга тиг урдинг-у, жонимни этдинг, демадим, барбод,
Сўйилган жўжадек дил қони ичра талпинурман шод,
Хуш ул ошиққи, жонин берса, кўп заҳм ила бефарёд,
Қаноат қилмадим бир заҳминга, тез бўлгил, эй, сайёд,
Яна тиг урки, муштоқман, сира тўхталма, чиқсин жон.

Дилу ақл ила динни енгди савдо, эй, насиҳатгўй,
Қилурсан то қачон бизни тамошо, эй, насиҳатгўй,
Бўлибман, Айний, ишқи ичра расво, эй, насиҳатгўй,
Ишида бўлди хўб дармонда Яғмо, эй, насиҳатгўй,
Чунон расвои олам айлади, эй, ақл, бўл дармон.

1916

ЛОҲУТИЙ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС

Қаю кун биздан олдинг, дилрабо, дил,
На шафқат кўрди сендан, на даво дил,
Бўлиб юз гамга гарчи ошно дил,
Бирор дам бўлмади сендан жудо дил,
Дедим, минг офарин, дил, марҳабо, дил.

Дилим кетди-ю, пайдарпай қарорим,
Дилим ёдида кетди жони зорим,
На бўлғай энди дилсиз кори борим,
Бу дил дастидан йўқ тинчу мадорим,
На қилғум, дилга лойиқи жазо, дил.

На ишлар қилмади, охир, дил, эй, ёр,
Менга орзусида бўлди фидокор,
Балоларга дучор этди неча бор,
Асир этди кўзина жонни дилдор,
Фалокат дил, мусибат дил, бало дил.

Мадори қолмаган фарёд этолмас,
У бебахтдур, кўзидан қон тўколмас,
Сенинг ҳижронингга энди чидолмас,
Ақалли сийна ичра оҳ уролмас,
Ситамкаш дил, паришон дил, гадо дил.

Қаю кун эрди, урди ишқ лофин,
Тўкилмоғин бу йўлда билди қонун,
Қўлингдан қочгали топмай иложин,
Охир туфроқ бўлди, топди жойин,
Ана, собитқадам дил, бевафо дил.

Сўрамангиз асар ишқида мендан,
Сўрамангиз, дилим буткул йўқолган,
На дил, ҳатто йўқолмиш бош ила тан,

Бўлак оғиз очмангиз ақл ила дилдан,
Қаерда ақл, қайда бенаво дил?

Демасман дилни ҳақ, сен ишқи ботил,
Вале дил, рост, ҳолинг бўлди мушкул,
Сен ундан нолидинг, сендан эса дил,
Қон ўлдинг дилни деб, дил бўлди бисмил,
Уял, Лоҳутий, шарм этсун ва ё дил.

Абулқосим Лоҳутий

ЙИҒЛАМА, КҶНГИЛ

(Қисқартириб олинди)

Нўширвоннинг маснадига йиғлама, кўнгил,
Кремнинг биносини келиб ўргангил.
Бу ер билан Мадойинни ишчилар қурган,
Бу ер чорга, ўша шоҳга бўлдилар қўрғон.
Бу бурчдаги ҳар бир поя бўлгунча обод,
Юзлаб бўгин нобуд бўлди, юз уруғ барбод.
Ҳар кун бунда кўрсатарди шоҳ фойдаси-чун
Юз меҳнаткаш ўлимига буйруқлар кучин.
Асоси ҳам зулм, аламдан олувчи нафас,
Қурилиши қондан турган ёлғиз бу эмас.
Бу ўртада бари шундай, шундай ҳар бири,
Ватиканнинг қалъаси ҳам Британ қасри.
Бадавлатлар тинч яшаши деҳқон ишидан,
Савдогарлар дастмоеси, ишчи кучидан.
Эй тирик кўз, бу бинонинг сирлари аён,
Бошдан-оёқ гердайишга асос — ёшу қон.
Ҳар бурчдаги данданалар кўзлардир ювош,
Ишчи-деҳқон мотамига тўкмакдадир ёш.
Бу ердаги бир дераза шоҳга ёққунча,
Мазлум гавда бежон бўлди қанчадан-қанча.
Ситамкорлар ишчилардан оқизарди қон,
Бу айвонда маза қилсин тоинки султон.

Бу бинони юрак-қон-ла турғизган инсон
Бирор қултум сув ичмаган бунда ҳеч қачон.
Зулм-ситамнинг усталари чизганда план,
Фуқаролар ўлиmidан нақшини олган.
«Бу гумбаздан нега тинмай айланади қуш?»
«Чунки дунё бу гумбаз деб саргардон бўлмиш.
Бу ер бўлмиш золимларнинг буйруқ макони,
Бу ерлардан оқиб кетмиш мазлумлар қони.
Шу бино-чун деҳқон дайди, ишчи бечора,
Эрон бузғун, Турон эса бўлмиш овора.
Қолсин учун айвон саҳни холи аламдан,
Кўп шаҳарда зиндон тўлмиш меҳнат элидан».

Биласанми, ишчиларга қаср айтар нима?
«Модомики, сотиб олдинг, арзонга сотма.
Эй, меҳнаткаш, бу ерлардан ўтганда тингла —
Арқларидан ўгитларин, гиштидан нола».
У айтади: «Сен бизлардай, биз сендай эдик,
Сен фотиҳсен, бизлар — тупроқ, ётмоқдамиз тек.
Бу фатҳдан сўнг сени мутлоқ гафлат босмасин,
Бошимизда қайта бошдан душман кезмасин.
Бурун сендай ишчи эдик, билсанг, биродар,
Ситам қилди бизни бундай ерга баробар».

Сўрайсанки: «Қани гавданг, қани жон-танинг?»
«Зулм билан тугатилди, бўлди ерга тенг:
Истисморчи виждонсизнинг биздан қорни тўқ,
Ўзимизга бу меҳнатнинг ўндан бири йўқ.
Биз дод солиб айтар эдик: «Шонли хўжайин,
Меҳнатимиз унумининг текисланг пайин».
Бу нолаю фиғонларни тингламас жиндак,
Бироқ тошдай ва метиндай раҳмсиз юрак.
Қўлларимиз қисқа эди, уларда баланд,
Ҳам уларда пулу қудрат, биз қайғуга банд,
Белги улар буйруғида, санъат — хизматкор.
Дин уларнинг қулидир ва шоҳ — уларга ёр,
Жаҳон тўла турли-туман моллари билан,
Бизнинг кучу теримизда улар тўқ, хурсанд.

Эй, таажжуб, кўнгил, қара, фақат зулдир:
 Дурни тердан, зарни эса қондан қилибдир.
 Гарчи бизнинг гавда — тупроқ, шу тупроқ — кирпич,
 Жонларимиз танда қолди, ўлмаганмиз ҳеч.
 Мана, бу гул япроғин кўр, титрар шамолдан,
 Худди шундай титрар эди ситамлардан тан.
 Ишчиларнинг юрак қони сувдай оқарди,
 Деҳқонларнинг жигарларин ўтда ёқарди.
 Ахир, бизлар ўтда куйган, тўфонда оққан,
 Ахир, бизлар бу «томоша» — маҳшарга боққан.
 Ҳайрон эдик бу оламнинг оқибатидан,
 Бахт келмасми, дердик, зулму ситам кетидан?

1925

ҲАЗАЛ

Менинг вафоли ёрим
 жононаликда машҳур,
 Қалбим ўшал санамга
 кошноаликда машҳур.
 Зулфин домига маҳкам
 илинди мурғи кўнгил,
 Лаб узра холи ёрнинг
 якдоналикда машҳур.
 Ёр ишқида юракка
 бир ўт туташди, қизғин,
 Ҳусни шамликда, қалбим
 парвоналикда машҳур.
 Дилбар кафтида турган
 май косаму лаболаб,
 Ишқ базми ичра кўнглим
 паймоналикда машҳур.
 Ёрга беҳад садоқат
 жонимга жо бўлибдир,
 Ошиқ элига ишқим
 дарсхоналикда машҳур.

Сармаст вужуду ақлим
ҳар лаҳза васлин истаб,
Айб этмангиз, гар бўлсам
девоналикда машҳур.
Қайга урманг қадамни,
достон этурлар ишқим,
Бўлди Лоҳутий исми
афсоналикда машҳур.

* * *

Сенинг дардинг — менинг қалбимга ором,
Сенинг номинг — менинг қалбимга илҳом,
Сенинг ёдинг билан бахтим саранжом,
Дилим — меҳрингга лиммо-лим эрур жом,
Висолингдан ҳосилдир мақсуду ком.

Сенинг ишқингни пинҳон айламасман,
Яъни аҳдимни вайрон айламасман,
Бўлак-ла ишқу паймон айламасман,
Бу жонни сенсизин жон айламасман,
Шу дард-ла ўлсам, афғон айламасман.

Билиб қўй, лолу беморинг эрурман,
Дили оташда абгоринг эрурман,
Жунуни қадду рафторинг эрурман,
Менга сен ёр, сенинг ёринг эрурман,
Тирикман, зори диёдоринг эрурман.

Хонамга бир нафас кирсанг не бўлғай?
Ёнимда лаҳза ўлтирсанг не бўлғай?
Сўраб ҳолимни улгурсанг не бўлғай?
Кўзим усти, ё ўлдирсанг не бўлғай?
Хонамга бир нафас кирсанг не бўлғай?

Пайрав Сулаймоний

ҚАЛАМ

Қалам устои дostonим эрур,
Қалам озода таржимоним эрур.
Қаламга рози дил қилурман фoш,
Қаламим махрами ниҳоним эрур.
То жаҳон бор, тирик қолажақдирман,
Қаламим умри жовидоним эрур.
Гарчи мен ҳаётда камгапман ва лек
Қаламим қосиди баёним эрур.
Тилсизлик ўлимнинг нишони эрса,
Қаламим қаламмас, у жоним эрур.
Мен қизил қаламнинг пайравидирман,
Қаламим шоҳиди замоним эрур.

ЁР ХАЁЛИДА КЕЧГАН ҲИЖРОН КЕЧАСИ

Неча кундир ёд этардим ёдини,
Дилда асраб ул санамнинг отини.

Васли жоми орзуйим эрди мани,
Лек ичардим оғули паймонани.

Ҳам узун тунлар хаёлинда ёниб,
Бир илон шавқи бирла кўкда чарх уриб.

Гоҳ самум мисли эсиб, жон ўртаниб,
Гоҳи чақмоқ мисли чақнаб ҳам ёниб.

Бир баҳор абри каби йиғлар эдим,
Мингта бонгдек дод солиб, оҳлар эдим.

Беқарорликдан жунуним даштида,
Ўзда йўқ, сарсон чопардим беҳуда.

Бош бериб, жонимга етгач бир дарак,
Жон бериб, бир хушхабар топгач юрак.

Ўзни шунча хору зор, афгор этиб,
Мен мурад кўйига боргайдим етиб.

Сажда қилгандек букиб қад ерга мен,
Кўз ёши янглиғ томиб йўлларга мен.

Нозанин, деб, ушлабон ноз барини,
Тортар эрдим заҳрини нозларининг.

Гоҳ оёғидан ўпиб, аста туриб,
Гоҳ сўриб лаъли лабидан, жўш уриб.

Яхшироқ кўз ташласам ҳар ён бу он,
Кўргай эрдим — менга неки ноаён!..

Бу хаёлдир, қалбни шавқли онидир,
Бу фироқим кечасин достонидир.

ТОР ОҲАНГИ

Қулоғимга тагин оҳанги тор келгай
Ва ёримнинг овози хуш, хумор келгай!

У тор оҳангидан хаста вужудимга
Шифобахш руҳ келгай, руҳи нисор келгай!

На дамлар беқарор эрдим, бу дам дилга
Сенинг бу хуш навоингдан қарор келгай!

Шамол тарқатдими хушбўй сочингни-ё,
Бу ёқларга насими хуш баҳор келгай?!.

Бу дам тўзгитмагин елларда сочингни,
У ҳам бир кун менинг ҳолимга кор келгай!..

Сенинг бор кипригинг бирлан дилим захмин
Рақам этсак, икиси тенг, қатор келгай.

Хабар келди, вафо даштидаги эй қуш,
Сени тутмоқ учун у ёр шикор келгай!

Турур Пайрав бўлиб зоринг, қувончидан
Кўзига ёш қатору шашқатор келгай!..

Муҳаммаджон Раҳимий

ОШИҚ БЎЛДИМ

(Кўшиқ)

Моҳпора ошиғи ҳам зори бўлдим,
Гул юзин булбулдек гуфтори бўлдим.
Баҳра чопурман дил оташидин,
Санам, беҳаловат, овора бўлдим.
Оқибат топдим-у, эй, сурати ишқ,
Талъатинг асири, хумори бўлдим.
Юзингни яширма энди мендан, ой,
Кўйингда куйгувчи сайёра бўлдим.
Кипригинг ханжаридан дод, минг дод,
Жон талашмоқда ман садпора бўлдим.
Воҳ, ишқнинг шер янглиғ кучли панжаси
Дилимга чанг солди, бечора бўлдим.
Дўстлар, насиҳат ҳам илтифот этинг,
Моҳпора ошиғи ҳам зори бўлдим.

БЎЛМАСА

Ой, агар сўзингда шафқат бўлмаса,
Не ажаб, ишқингдан лаззат бўлмаса?!
Юзингда акс этар ойдайин маъно,
Тўлин ойга маъно зийнат бўлмаса?
Кўзларинг агар тонг майхонасидир,
Майли, шом майхона хилват бўлмаса.
Нигоҳинг қочадир биздин, минг афсус,
Ани ром этарга журъат бўлмаса.
Сенинг гул юзингда нуқтадек хол бор,
Нега шу нуқтадан ҳайрат бўлмаса?
Дилимга тасвиринг тушибдир қандоқ,
Юзинг кўзгусида санъат бўлмаса?!
Конибодомлик-қу эмассан, бунча
Кўзларинг бодомга монанд бўлмаса?
Пухталар хомисан, мен пухта хомман,
Ҳар пухтага бир хом пайванд бўлмаса?!
Жаҳон ишқ туфайли бадном эмасдир,
Менинг ишқим сенга иснод бўлмаса?!
Кўзларинг мастлиғда наmunча хушёр,
Элда хушёр, мастга шуҳрат бўлмаса?!
Не учун Моний Аржангидан жоним,
Агар бу Жомийдан рағбат бўлмаса?!
Нега дил оромин олдинг ўғирлаб,
Ўғрилиқ жононга одат бўлмаса?
Сен қачон Раҳимийдан йироқ тушдинг,
Наҳот, то ҳануз бир хат-пат бўлмаса?!

ОШИҚ МАКТУБИ

Менинг жоним сочларинг кўнғироғига тушубдир,
Дил сеҳргар қора кўзлар булоғига тушубдир.
Гарчи мен кетдим олис, барибир шайдосиман,
Бир синовдан ўтган ишқ ёр фироғига тушубдир.
Ул тиниқ юз бирла баҳс эртарга бир оина йўқ,
Йўқса, нега ёр юзи ой ёноғига тушубдир.
Кунларим эсла, сафар йўли қачон бўлди осон,
Ошиқ изи бирла қон йўл туфроғига тушубдир.
Айрилиқ оқшомида сайёрага солгил нигоҳ,
Нур, ёруғлик барча гуллар булоғига тушубдир.
Йиғламасман, айрилиқда ёш тўкиш мардлик эмас,
Бир-икки лаъл гулдан япроғига тушубдир.
Хат ёзибсан, ёр, хатингда топмадим бир тола соч,
Соч сабабсиз ё ғараздан оёғингга тушубдир.
Турмасанг ҳам кўз олдимда, кўз ўнгимдан ҳамиша
Кетмагай, ёр, суратинг қароғимга тушубдир.
Кўл узат, ёр, чўкаётганга севги дарёсида,
Ул бу дарёга паноҳ иштиёғида тушубдир.

БАЛАНД ТОҒ

Бу ерда нақадар баланд тоғлар бор,
Кўнгилли манзара, ажиб чоғлар бор.
Хушбўй бўлсин, эй, келинчак баҳор!
Олмос муз ва қордан зийнатлар қадаб,
Бошингга тиллақош қилгил, эй, дилдор!
Сенга гул-чечакдан кўйлақлар тикди,
Бир рангин кўйлакки, бўйинг баробар.
Теграгда парвона булут ҳуснингдан
Лол бўлиб йиқилди охир бемадор.
Эй, дил, тоғ юртида не баланд тоғ бу,
Бағрида тилёра мевалар бисёр?!

Ойнаюз тоғларнинг этакларига
Минглаб гул, суманлар қадалган қатор.
Темирдай тошлар ҳам бўлиб мусаффо,
Ёқуту лаъл янглиғ бўлди жилодир.
Бори майсазорлар устига ойдин
Серюлдуз палакни ёпгучи бедор.
Ойдинда намоён тоғ хусни, кундуз
Кўринмас, у олий бўстон бетакрор.
Ҳаммадан серҳосил бўлгандан, шаксиз,
Борлиги жавоҳир бирлан баробар.
Кўрингай тўрт тараф нур тўлқинида
Гоҳ қизил, гоҳ зарҳал, гоҳида зангор.
Пурвиқор тоғ, энди муборақ бўлсин,
Гул бахмал водийлар билан навбаҳор.

Абдусалом Деҳотий

МАРҲАБО

(Бир даста бинафшага)

Марҳабо, марҳабо, гули навбаҳор,
Сендан саломини йўллабдурур ёр.
Марҳабо, бўстонлар карвони, келгил,
Мушкбў еткургил бизларга бир бор.
Сенинг зийнатингдан рангиндир боғлар,
Еллар ҳам бўйингдан эрур анбарбор.
Ер узра майсадан тўшалмиш гилам,
Илашмасин дерлар пойингга гўбор.
Марҳабо, жонпарвар меҳмон, марҳабо,
Сени эъозлашга жон ҳам дил тайёр.
Сени дасталаган қўлларга таҳсин,
Нозик гулзорлардан узмиш беозор.

Ёронлар бахрини очай деб, ҳатто
Боғланган бир тарзда айландинг бозор.
Тан муштоқ ҳамиша васлингга сенинг,
Жон эса лутфингдан мудом миннатдор.
Висолингдан доим сарафроздирман,
Лекин бир ишингга ҳайронман ошкор:
Сен шундай ҳўбдирсан, қоматинг расо,
Шухратинг тутибди чаманни бисёр;
Не ваядан бошингни эгиб қолдинг сен,
Не ваядан, сўйлагил, дилингда озор?
Жабру жафоларми қаддингни буккан,
Бошинг ҳам, айт, бунда қандай сир-асрор?
Давр гулларига қўшил, бинафша,
Кулгу, гурурлардан бўлгил бахтиёр.
Ёдингга-ку, ахир, ўтган замонда
Қизлар хор эдилар, хору хокисор.
Шул боис сен каби улар ҳам мунгли,
Тақдир қаршисида эдилар ночор.
Мана энди қизлар бугун ўзгача,
Хушчақчақ, дилларда гурур барқарор.
Сен ўша қизлардан ибрат ола бил,
Бошингни ҳам қилиб юрмагил зинҳор!

ДИЛБАРГА ПЕШВОЗ

Неча йилдир йўлингда дил интизор, кел,
Жон хонасига хуш келдинг, дилдор, кел.

Сенсиз бу хонам беэиё — зим-зиё эди,
Жамолинг нуридан чароғон эт, ёр, кел.

Йигирма етти ёшда сочим оқарди
Гуссаи фироқингдан, бевафо нигор, кел.

Дилим рафиқлар рашки тигидан мажруҳ,
Дийдоринг дардимга даво, шифокор, кел.

Уйғоқликда висолингни кўролмадим, лоақал
Бир кеча тушимга кира қол, дилим зор, кел.

Кўча паст-баландлиги заҳмати бор десанг,
Чаман булбулларидек учиб ҳаводан зинҳор кел.

Нозу гуруринг сўз айтишга бермаса имкон,
Кўз қири-ла айлагил имо, берма озор, кел.

Юз зулм бандин узиб, ҳажрингда банд бўлган
Мискин Деҳотий хонасига бўлиб баҳор, кел.

ДАРВОЗ ШАЪНИГА

Икки-уч кун сайр этдим сенда, Дарвоз,
Кўриб бўстонларинг бўлдим сарафроз.
Баҳордек баҳра бердинг, қалбга сайқал,
Кўзимга тоғларинг серишва, серноз.
Пишар бир ёнда гилос, бир томон қор,
Шунча хислатга бойми сендаги ёз.
Анористон, чаманзорингда бўлдим,
Юзидан нусха кўчирмиш сарвиноз.
Ҳузурбахш чашмалар меҳрингмиди ё,
Сенга қурбон этсам жону таним — оз.
Дарвозлик жўралар, хушбахт замонда
Баралла куйлангиз бирга-жўровоз.
Байрогинг нуридан кўршапалакдек
Душманларинг қочарлар, эй, шоввоз.
Келса душман, қазилган ул учун гўр
Панжинг тўфонлари қаърида, Дароз.
Тароват мулкининг яктоси сенсан,
Билар ким боғларингда қилса парвоз.
Кўринишда содда, аммо сеҳрланурсан,
Қорақўз кўз қирида айласа роз.
Деҳотий бир умр хумордир энди,
Бўлган ондин хўбларингга ҳамроз.

СЕН ҲАМ ЁД АЙЛА МЕНИ

Менга, ёрим, жафо қилдинг,
Ўзинга ошино қилдинг,
Ҳам зору мубтало қилдинг,
Сен ҳам ёд айлагин мени.

На бир кўзимга ҳамдамсан,
Аммо ёлдасан ҳар дам сан,
Ҳолдан тойдим-ку бу гамдан,
Сен ҳам ёд айлагин мени.

Ёлғизликдан юрагим қон,
Кўзим йўлда кун-тун, ҳар он
Ки, шояд бўлурсан меҳмон,
Сен ҳам ёд айлагин мени.

Насими бодни искайман,
Юзинг гулини истайман,
Юз нола бирла айтай ман:
Сен ҳам ёд айлагин мени.

Қандай бахтли ўшал инсон,
Ки дўстга бахш этолса жон,
Ёдинг-ла жон берай, жонон,
Сен ҳам ёд айлагин мени.

Орзу қилиб сенинг ёдинг,
Деҳотий бўлди Фарҳодинг,
Дариф тутма, бас, имлодинг,
Сен ҳам ёд айлагин мени.

Мирзо Турсунзода

ШОИР

Шоиро, ёнмоқ экан тақдир агар,
Қилма оташ тафтидан ҳаргиз ҳазар.
Ўтда пўлоту темирлар тобланур,
Учқунидан янги гулхан жонланур.
Офтоб ҳам бўлмаса оташга кон,
Ерда ҳам сўнгай эди жонли жаҳон.
Беҳарорат дил сўниб, қолгайдир тош,
Боғу роғлар бесафою беқувонч,
Бенафас, бенур ҳаёт бўлгайди урф,
На еру жон бу сифат ургайдир қулф.
Беҳарорат лабда қулгу бўлмагай,
Гул ҳам офтоб оташисиз қулмагай.
Шоиро, ёнмакдан нолиш нораво,
Ёна-ёна васлидан топдинг даво.
Ёнмасанг, ижод ҳам мушкул эди,
Сенга ёр бахш этган ўт ҳам шул эди.
Гар юрак тандир мисол гулхан очар,
Мисли фаввора оловли шеър сочар.
Тушса оташ риштадек диллар аро,
Тош бағир ҳам меҳрдан бергай садо.
Ўтда ёнмоқ нелигин билган нигор
Ишқ, вафонинг дарсидан қилгайми ор?
Шоиро, ёнмоқ экан тақдир агар,
Қилма оташ тобидан ҳаргиз ҳазар...

БАЛАНД ОШИЁН

Энг баланд жойларга учгил, ошиён қурмоқ эсанг,
Тоғларим бошини кучгил, кенг жаҳон кўрмоқ эсанг.
Кўм-кўк осмон гумбазин гар манзил этмоқ хоҳишинг,
Сен теран ўйларга кўчгил беҳазон турмоқ эсанг.

Сен-ку бир чўл булбулимас, зору афгон бошласанг,
Ғам-надоматлар қулимас, кўзларингни ёшласанг?
На биёбонлар гули, на чўл тикони сен, ахир,
Манзилинг топмай ўзингни ғору жарга ташласанг?

Ошиёнинг паст бўлса, селу ел пайхон этар,
Ўйнашиб бебош шўхлар тош отиб вайрон этар,
Мунгли қушлар бир умр болу қаноту қушчасин
Асрамоқ, ардоқламоқ дардида жон қурбон этар.

Сен учар бўлсанг, баланд тоғ, чўққидан парвоз қил,
Токи дўстларга ўзингдан хуш салом овоз қил.
Токи ҳайратли, муҳаббатли боқиб десин Ватан:
Эй жигарбандим, бу сайринг ҳам баланд ҳам соз қил.

Тикка парвоз истасанг, тоғ бургутидан ол сабоқ,
Чақнаган учқур ҳаётнинг шиддатидан ол сабоқ.
Хоҳи шодсан, хоҳ ношод — бўл баайни навбаҳор,
Чангу гард ювмоқда ёмғир санъатидан ол сабоқ.

Гар учар бўлсанг, боболар ёди бирлан кўкка уч,
Янги, ёрқин саҳфалар достони бергай сенга куч.
Йўларингда порлаган гулхан — буюклар машъали,
Сен у гулхан довруғи — шони билан оламни куч.

Ошиён қурмоқ эсанг, ахтар юраклардан макон,
Меҳру аҳду ҳам садоқат ҳам тилаклардан макон.
Бормикан инсон дилидан ҳам баландроқ жойким,
Изла меҳру эзгуликка мангу маскандан макон.

ОНА ДИЛИ

Агар дил йиғламоқдан сув бўлиб оқса, дилим эрди,
Агар кўз ёшига гарқ бўлса манзил, манзилим эрди,
Агар осон бўлмай қолса мушкул, мушкулим эрди,
Агар соҳилни дарё мавжи босса, соҳилим эрди.

Урушда жон фидо фарзанд танин кўрган кўзим бордир,
Дили тош неча бегона ғаним кўрган кўзим бордир,
Чуқур қазганни мен шу чоҳда кўрмакни умид қилдим,
Тирик қолдим, ажаллар найрангин кўрган кўзим бордир.

Тирикман, ўлмадим, фарзанди жоним баркамол қилдим,
Никоҳ-гўй кечаси шодлик ёшимни ашки ол қилдим,
Келинга совға қилдим қатра ёшим — марварид шода,
Ўзимни шу дуо чоғи онам — жоним хаёл қилдим.

Ўғил доғин кўришга менда йўқ жон, тоқатим ҳаргиз,
Ёниб турган олов сўнса, йўқолгай роҳатим ҳаргиз,
Падарсиз қолса бир уй, бу менинг ғам-кулфатим ҳаргиз,
Башар бўлсин хатардан пок — шу орзу-ниятим ҳаргиз.

ШУ БАС МЕНГА

Неча минг бор дедим, қулман ўзим сенга, шу бас менга,
Фидоман бир каломинга, саломинга, шу бас менга.
Барин ёздим, муҳр босдим ва топширдим дилу жондан,
Ҳаётим ҳам мамотим олий номинга, шу бас менга.

Билурсен қуллар атворин — гулу, исён, бузиш одат,
Қилиб кул кунда, зиндонни ва занжирни узиш одат,
Мисоли тоғ қучоғидан отилган бир асов, шўх сой
Оқар, зеро унга ҳурликда яйраб барқ уриш одат.

Ва лекин бир қулингманки, на исён, на гулу этгум,
На жанг қилгум, на жон сўргум ва ё сандан нари кетгум,
Агар сен истасанг йўқ, истасанг машхури оламман,
Агар кулсанг кулуурмен, йиғласанг йиғлаб, ёшим тўккум.

Вафо қилгил дегандинг сен, вафо қилдим, шу бас менга,
Вафо йўлида бу жонни фидо қилдим, шу бас менга,
Гар ошиқлар дуоси минг хилу минг ранг ва лекин мен
Сенинг номинг билан бошлаб, адо қилдим, шу бас менга.

ВАТАН

Баҳор келди ва умримдан яна бир йил олиб ўтди,
Жами кўрган-кечирган кунларим ёдга солиб ўтди.
Жаҳонгаштликда кечди гар бу умримнинг ярим боби,
Мисоли эт билан тирноқ дилим юрт-ла қолиб, ўтди.

Қаерда бўлмайин, юртим, суюк-пок осмон бўлдинг,
Узоқ соҳил, узоқ тупроқда ҳам сен орқа — тоғ бўлдинг.
Буюк денгизда сузган, мавжида кулганда ҳам кўзлар
Жаранглаб жилгалардек чорлаган бир қўнғироқ бўлдинг.

Менга энг бахтли дам бўлди сафардан сенга қайтган кун,
Губоринг кўзга сурдим, қайтадан бўлдим сенга мафтун.
Гўзал водийларинг кездим, яна сеҳрингга банд сездим,
Сенинг орзу ва тақдирингга эшликдан дилим мамнун.

Диёримдан ва ёримдан узоқ тушсам саёҳатда,
Мени машхур жаҳонгашта дедилар ушбу одатда
Ва лекин мен ҳамиша қайси элда нону туз тотдим,
Фахр қилдим, сурур топдим, Ватан, сенга садоқатда.

Ҳабиб Юсуфий

ВАТАН ИШҚИ

Ватан ишқи дилимда жўшқин булоқ,
Қалбим тутар Ватан сўзига қулоқ,
Ватанни куйлайман, бағрига диёр
Онадек олди-ю, этди бахтиёр.
Ватан жоним менинг, жаҳоним менинг,
Ватан боғим менинг, бўстоним менинг.
Давримиз ажойиб давр эрур, қутлуғ,
Тарих бундай даврни кўргани ҳам йўқ.
Кайковус даврини ўтказган жаҳон,
Бу каби замонни кўрибди қачон?!
Бу бўстон қайда бор, дилбару хуррам?
Порлоқ қуёшидан мунаввар олам.
Бу замон бағридан ўсган навниҳол,
Ватан ардоғида топибмиз камол.
Ватан учун жонни фидо этгаймиз,
Ватан не буюрса, адо этгаймиз.
Маккор душман бизга ҳамла этса гар,
Ҳам гавго кўтарса ўшал фитнагар,
Она-Ватан учун бошлар бўлсак жанг,
Ёв Ватан постида поймол бир чанг.

ҚАЛБИМ БАҲОРИ

Лаъли лабинг хандаси олди дилим қарорин,
Наргис кўзинг кўзлабдур магар дилим шикорин.

Сендан бир дам ажралсам, хазон бу жон гулшани,
Гул-гул очилган юзинг гули дилим баҳорин.

Юзинг шуъласи ҳар дам кўз олдимда жилвагар,
Меҳринг дилимда ҳаргиз, ёзгил дилим хуморин.

Кўзинг кўзгусидан, наргис, бир назар ҳада айла,
Нигоҳинг ништарин санчиб, олгин дилим ғуборин.

Ҳасад оташи қуршаб олгай рақибларимни,
Кўрса улар қалбимда меҳри дилингни борин.

Юзинг гулзориға бир тушган эди нигоҳим,
Гулим, ошиқлик этди шундай дилим шиорин.

Юзингда қора зулфинг гирифтори бўлган дам,
Муҳаббатнинг йўлиға солди дилим гузорин.

Дедим: Ишқинг оташин ҳамма ерда пинҳон тут,
Лек ҳаммага билдирди, нетай, дилим шарорин?!

Мирсаид Миршакар

УМР

Бу дунёда умрдан азиз дам йўқдир,
Умр гашти, шавқи-ла асти гам йўқдир.
Умринг адо бўлса ҳам муҳаббат билан,
Қайгурма ҳеч, севгидек бир ҳамдам йўқдир.
Эй, яшашга шошилган инсон, билгилки,
Шошилганга ортиқ ҳеч бир малҳам йўқдир.
Умрингни азиз билгин, ганиматдир ул,
Аввал-азал умрга ортиқ дам йўқдир.
Хаёл сурма беҳуда, хом сут эмган зот,
Билмаганга, билгилким, ҳеч қарам йўқдир.
Юрак, осойишта яшашни ўрган,
Билганга ундан ҳеч хотири жам йўқдир.

ИШҚ

Ишқингдан ўзга ҳунар на ҳожат,
Васлингдан ўзга назар ва ҳожат.
Яшаш на даркордир, ишқинг бўлмаса,
Сендан ўзга бахту самар, на ҳожат.
Ўртанайин ишқинг шарорасида,
Бу ўтдан ўзга шарар на ҳожат.
Доимо яшайман хаёлинг билан,
Ўзга хаёлу қадар на ҳожат.
Мен, аслида, дилафгори ишқман,
Доғи дилимга дафтар на ҳожат.
Сийнамда ёнур висол шавқи,
Юз очма, у ҳам ёнар, на ҳожат.
Хилватда хаёли суҳбатинг, бас,
Мулоқотга яна қамар на ҳожат.

ЛАФЗ

Маъни-ла фузун дунёда бу лафз,
Ширин-шакару бир бода бу лафз.
Фаҳму сухану рамзда, бешак,
Тунни ёритур зиёда бу лафз.
Дил сўзларини элу юрт ичра
Изҳор этадир закода бу лафз.
Сўз санъатидан кўнгул кўнгулни
Равшан этадир ибода бу лафз.
Истар бу кўнгул чарақласа то
Тонг юлдузидек самода бу лафз.
Лафз мактабида ҳамиша толиб,
Боқий экан у, вафода бу лафз.

БИР НИГОҲ

Саҳар мардон шошаман, йўл бошида ишим бор,
Қуёшдан пеш, ойдан пеш, дил овлар бир қушим бор,
Ўрилган қора сочи, бошларида гулчамбар,
Маҳфиёна нигоҳи хуш ўгриси мушк-анбар,
Эй кўнгул, гувоҳимсан,
Эй дийдам, паноҳимсан.

Қоматига, наздимда, сарв, санобар ҳайрон,
Ўлтирса хиёбонда, очилади гул-райҳон.
Хандони лабин кўриб рашкда лаъли Бадахшон,
Гул чехраси олдида бамисоли бир хазон.
Эй, кўнгул, гувоҳимсан,
Эй, дийдам, паноҳимсан.

Мен учун бу тонготар азизу муҳаррамдир,
Мен учун бу хиёбон қимматли, мукаррамдир,
Мен учун бу қадамгоҳ муқаддас, қибла ҳамдир,
Оҳунинг бир нигоҳи, оҳ, дилимга маҳрамдир.
Эй, кўнгул, гувоҳимсан,
Эй, дийдам, паноҳимсан.

Аминжон Шукуҳий

ВАТАН МЕҲРИ

Ватаним меҳрини ўйласам мудом,
Янги жило бирла сўз олар илҳом.
Агар фидо этгин, деса, умрингни сен ҳам,
Бағишлардим унга жонимни тамом.
Агар келса ярқираб ой бошимга
Ҳам айланса Зухро суҳбатдошимга,
Ватанимга келтирмасам агар бахт,
Чақирмайман мен уларни қошимга.
Ватан мен-чун на бир қишлоқ, на хонам,
Сўзим на бир шеър на бир фасонам.
Ватан эрур азиз халқим юраги,
Сўзим эрур лафзи оташ жононам.
Ватанни мен жондан ортиқ жон дедим,
Жону жононадек жонажон дедим.
Агар ёмғир ёғса, билгилки, мен ҳам
Унинг каби кўзлари гирён дедим.
Вақту бевақт йўлга чиқсам мен агар,
Яхши-ёмон дуч келади муқаррар.
Қўрқмадим ҳеч, чўчимади дилим ҳам,
Чунки Ватан меҳри эди ҳамсафар.
Ватан меҳри эрур қалбим-хаёлим,
Саодати эрур бахту иқболим,
Гар шоирим айтгин деса дил сўзинг,
Ватан дейман, дил сўзимиз камолим.

РУБОЙЛАР

Сухбат соҳибидан май ичмоқ кутсанг,
Арзир ой юзлининг соғарин тутсанг.
Жаҳонда не бор яна лаззатлироқ,
Ўзинг қазган ариқчадан сув ютсанг.

* * *

Тунда келиб, ўлтириб, тунда жилсанг,
Борди-келди эрур тириклик, билсанг.
Гар бир куни биров беркитса эшик,
Бошқалари очар эшикни, келсанг.

* * *

Вайсақидан ҳар бир киши қилар ор,
Боши эгик шохга қара, ҳосилдор.
Хиёнаткор садоқатнинг хислатин
Тилдан қўймас, мақтайди бисёр.

* * *

Гарчи сен юлдуздай мендан йироқсан,
Тунлари тикилсам олис чироқсан.
Жигарим ишқингда лахта-лахта қон,
Дилим пора, алқисса, сен фироқсан.

* * *

Нигоҳингга қараб қоламан такрор,
Сени кўрган чоқда ёнаман такрор.
Севги китобини қайта очибмен,
Ундан ишқ сабогин оламан такрор.

* * *

Баҳор булутидан томчилар дона,
Майин сабзаларга инар дурдона,
Сен келсанг, лутфу малоҳат гавҳарин
Нақш айлар юзига бу соҳиб хона.

* * *

Эзгу кунларга мен бўлиб умидвор,
Ойдин кечаларни ўтказдим ҳушёр.
Сен уйқуда, мен эса сени ўйлаб,
Уйқусизлик этагин тутдим, бедор.

* * *

Боққанимда қора кўзингга, дилдор,
Меҳринг нигоҳидан топдим эътибор.
Нақш оларди, яшнар эди гунчадек,
Бўсаталаб, бўсабахш лабларинг, ёр.

* * *

Гулим, сени букун тушимда кўрдим,
Ёшли кўзим олди — қошимда кўрдим.
Кўз очиб кўрдиму ёшли кўзимни,
Ўрнингда-чи, ойни бошимда кўрдим.

* * *

Олимларнинг истак, сўзи ҳикматли,
Ҳикматлари дуру гавҳардек қимматли.
Умри ўтиб, ундан ҳикмат яралмас,
Ҳикматни яратади ким покдил, ким ҳимматли.

* * *

Шер кетиб, қолгандек тулки ўрмонда,
Нола кетиб, оҳ, қолди бу жисму жонда,
Раҳм айлагин, тентирар ишқ карвони
Кимсасиз йўл, ул дашту биёбонда.

Мўмин Қаноат

УЙҚУСИЗ ТУНЛАР

Тун қора сочинг ёдида
Тунни саҳарга улаб,
Ўкинмадим
Булбулдек гул фарёдида.
Ёстиқ айлантириб бошим,
Мисли гирдобдек тортарди,
Нигоҳим тонггача шуълаи моҳтобга ботарди;
Дарё бўйида зора, қиз,
Тополсайдим сени ёлғиз,
Шивирлардим қулоғингга
Юрагимни — достонимни,
Бахш этардим сенинг болингга жонимни...
Нечун қилдинг карам менга,
Тушларимга кириб ногоҳ?
Ёнгинамга ўлтириб сен,
Нигоҳимни тўлдириб сен:
Мушкин сочим оқарибди, дединг эвоҳ.
Сени кўриб тўёлмадим,
Сени ўпиб тўёлмадим.
Қаҳқаҳа отдинг —
Кулгунгдан тонг ҳам отди,
Айландингу парига сен,
Учдинг-у, бошимдан кетдинг,
Тушдек кўз ёшимдан кетдинг.
Мен талпиндим
Ортингдан айларга парвоз,
Фалакка бергудек овоз.
Ўзимга келсам-у,
Боқсам:
Оёғимда тилла занжир,
Бу занжир — занжири тақдир...
Кетдинг сен, қолди афсона —
Ўша ёстиқ, ўша хона.
Сену ойдин кеча қолди,
Туним бедор кеча қолди...

ШАЛОЛА

Эй, шалола!
Кўзгудек беғуборим менинг,
Ёшлигимга ёр-у, беқарорим менинг.

Эски оҳанглари такрор этасан,
Унутилган ёдни бедор этасан,
Розимни ўз тилингда изҳор этасан.

Ёдингдами, ул лаҳзалар — марғуб манзара,
Сувга келди субҳидам кўйлаги ҳилпираб,
Юзлари гул, одимлари... эсингдами сира?

Кўркам қаддига сочлари шалоладек оқар,
Кўзи сувингдек сафоли, юзлари навбаҳор,
Қадди мисоли шаршара, ларзону беғубор.

Очилиб, кулиб сувга гул — қулгулар сочарди,
Гўдакдек, сувга ноёб бир инжулар сочарди,
Жонимга ўт ёқарди ҳам ёғдулар сочарди.

Гул юзларининг рангидан гулзор қонар эди,
Юришларидан нечаким хуммор қонар эди,
Дийдоридан лабташналик — дийдор қонар эди.

У қиз менга ким эди?
Синглимдир эҳтимол?
Ё илк баҳор олдирганим
Кўнглимдир, эҳтимол?
Ё оқ кабутардек менга ҳамроҳдир, эҳтимол.

Ким бўлса ҳам,
Менга эди у жондан ортиқ,
Жону жаҳонни ҳам унга қилардим тортиқ.

Икки қирғоқ мисоли жудо бўлдик биз,
Дарё садо берди-ю, бесадо бўлдик биз,
Шаршаранинг торларида наво бўлдик биз.

У лаҳзалар ширин-ширин уйқуга кетди,
Болалигим умри магар шўҳ сувга кетди.
Каклик мисол бир пастраниб, сўнг шитоб этди...

Эй, шалола!
Келгил яна кучоқларимга.
Чалгил ўшал таронани қулоқларимга,
Навбахорим топсин аксин қароқларимда!

БИРОДАРИМ

(Иккинчи жаҳон урушида ҳалок бўлган акам
Абдулла хотирасига)

Юзинг нақши қароғимда,
Овозинг-чи, қулогимда,
Хуш бўйинг кетмас ҳамон,
У яшар думоғимда.
Сен томон талпинар дил соғинч ўртар чоғимда,
Улғайиб келдим, мана, юрибман сўроғингда.
Биродарим,
Биродарим — жону дилга баробарим!

Украина тупроғини излаб чиқдим қадам-қадам,
Изладим эшиклардан, ҳаттоки ҳар мазордан ҳам,
Мармар лавҳалардан излаб-излаб номингни
Тополмадим,
Тополмадим нетай, ахир, нишонингни
Биродарим,
Биродарим — жону дилга баробарим!

Гўдаклигимда сен, ахир, барваста,
Каттакон эдинг,

Қишлоғим аҳли ичра ҳавасли паҳлавон эдинг,
Чинору соябон эдинг, мадори хонадон эдинг,
Камтарлигингдан кўзларга аммоки ноаён эдинг,
Биродарим,
Биродарим — жону дилга баробарим!

Қайда, ахир, мозоринг, айт,
Мозори хоксоринг айт,
Энг сўнгги ўқ ботганида ким суяди каноринг, айт,
Ерга йиқилган дамда ким бўлди сенинг мадоринг, айт,
Ким бор эди нигоҳингда, ким эди интизоринг, айт?!
Биродарим,
Биродарим — жону дилга баробарим!

Сўроқлаган сўзим учун,
Хотириму юзим учун
Очиқ эди ҳар бир эшик, ҳар эшикдан кириб тетик,
Гарчи ўзингни топмадим, топдим юракка бир қарор —
Минг-минг биродари азиз, минг-минг дўсти бахтиёр.
Биродарим,
Биродарим — жону дилга баробарим.

Қалбини очган киши бўлди менинг сийнамга жо,
Ҳар бир нигоҳда нур кўриб уқдим миннатдор илтижо;
Ҳасрат кесувчи кулгуда мисли тўлқиндек беқарор
Нигоҳинг кўрдим ошкор, ҳаётинг мангу пойдор,
Биродарим,
Биродарим — жону дилга баробарим!..

Гаффор Мирзо

МАЖНУНТОЛ

Улки мажнунтол — мажнунтол эмас,
Суврати Лайлодир ул, дерлар, ишон.
Баски, зор Мажнун араб саҳросида
Лайли, деб чекмиш, баса, оху фиғон.
Ишқига гўё аза тутган каби
Кифти узра тўзғитган кокилларин,
Қомати мавзун, руҳи маҳзун ила
Ноиложликда солинган қўлларин —
Ёд этмиш, ёд ҳамиша, дам-бадам
Ёд этиб, бечора Мажнун йиғламиш.
Ул гамистондек араб саҳросида
Ошиқи девона дилхун йиғламиш.
Ёр кўзи деб қайнаган кўз ёшида
Акс этарди ёр кўйи — жойи ҳазин.
Акс этарди Лайлию кўз ёшлари —
Сўнг оқарди, қайда, деб рўйи замин.
Мажнун ашки, боқ, кўкарди дашт аро,
Яшнади, ҳар лаҳза сабза урди ул.
Кўз солиб Қайс боши узра кўрди тол,
Тол эмас, Лайлони унда кўрди ул:
Ишқига гўё аза тутган каби
Кифти узра тўзғиган кокилларин,
Қомати мавзун, руҳи маҳзун ила
Ноиложликда солинган қўлларин...
Сочини ёймишди Мажнун бошида,
Дашт-биёбон ичра худди соябон.
Асло, мажнунтол — мажнунтол эмас,
Суврати Лайлодир ул, дерлар, ишон.

ОШИҚ ДИЛ РОЗИ

Айт-чи, бирор кимсани суйганмисан?
Ёрни севиб, ишқида куйганмисан?
Оҳ, бу хузур мисли хузур қайда бор?
Бўйла, яна чашмаи нур қайда бор!
Кел, яна бир сўзга қулогингни тут,
Ишқ сўзи бу, бошқани бир дам унут.
Йўқ, демасмен, менга асло ғам бўлмади,
Ҳиссаи ғам мен сари кам бўлмади.
Ҳаттоки, бахт қўйнида, билмам, қалай,
Ҳозир эди мен сари ғам, ҳар қалай.
Гар гоҳи турмуш ғамидин туфладим,
Устига боз ишқ ғамини юкладим.
Ишқ деса бирдак, ҳама бирдак экан,
Тупроғу зар фарқи ҳам андак экан.
Йўқса, мену бесару сомон қаён,
Ул санаму дилбару жонон қаён?
Йўқса, бу бечораю безеб қаён?
Ишқи паризоди Сарандеб қаён!
Менда бирор машқи хунар йўқ эди,
Балки хунар сори назар йўқ эди.
Йўқ эди бошим сари мақсад яна,
Йўқ эди кўнглим сари рағбат яна.
Келди-ю, ишқ сеҳрига банд айлади,
Бир йўла ул банди каманд айлади.
Воҳки, ажаб, менда ажаб ҳол эди,
Гоҳида ғам, гоҳида иқбол эди.
Қайғу, қувонч бўлмади кам-кам сира,
Оташи ишқ топмади барҳам сира.
Оташи ишқ тушса агар эр сари,
Эр йўли тушгай шу замон шеър сари.
Ўйлаки, шоир не деган бандадир,
Ишққа ўша эркаю арзандадир.
Бошқаси, солсам назарим, паст эди,

Лойиғи ишқ шеър эди, шу касб эди.
Тўрт йил ишқ ичра сабр айладим,
Ёрдин дил розини сир айладим.
Токи бирор ранжи алам бўлмагай,
Ёр менинг ишқим эшитиб, кулмагай.
Тўрт йил ёндим, вале ёнган сари,
Охири қўл берди ҳунар мен сари.
Кошки билсанг, на қийиндир, инчунин,
Шеър ёзиш мен каби некбахт учун.
Фикру ҳавас сели пурошуб эди,
Аммоки шеър косачайи чўб эди.
Қофия ҳам вазни сухан танг эди,
Унда сатр оқсоқ эди, ланг эди.
Баски, дилимдан учубон ўтли оҳ,
Шеър бўлиб дафтарга у тушгунча то,
Музлар эди, муз босибон роҳини,
Кўргай эди суврати арвоҳини.
Мисраки, қоғозга битиб, жойладим,
Ёр назари бирла назар айладим.
Ёрга агар бўлмаса шеърим писанд,
Оҳки, ўларман бу аламлар билан.
Бўйла, аросат эди ижод менга,
Бўйла, эди васваса устод менга.
Ёрнинг ёди ила сурсам қалам,
Шеър эди ҳуснда зебо санам.
Тўрт йил ёндим туташиб сийнасўз,
Пайванд этиб шеър аро сўзга сўз.
Тўрт йил тунларни ёритди сўзим,
Шеър ила ишқ дарсига солдим ўзим.
Ўз нуридин кўзни жудо айладим,
Кўзга ўшал ёр нурина жойладим.
Токи дилимдан, баса, кетгай ғубор,
Тоза бўлиб тоза қадамгоҳи ёр.
Нури жамоли қалам эрди менга,
Номи азизи қасам эрди менга.
Оҳ менга, бу ҳоли паришонга оҳ,
Мен каби бу соддаю нодонга оҳ.
Шунча юрибманки гумон айламай,
Ишққа жаҳон ичра гаров бўлмагай.

Учмоқ учун болу паринг бўлса ҳам,
Битта эмас, юз хунаринг бўлса ҳам,
Ёки баланд пояда султон эсанг,
Ёки юриб, ит каби сарсон эсанг,
Кўйида жонингни нисор айла, бас,
Ишққа гаров, ишққа инобат эмас.
Хўш, кейин не бўлди?
Мана, тингла, кўр,
Тўрт йил шу зайлда кечди умр.
Бир куни келдим ўшал остонага,
Рози дилим айтгали жононага.
Ташна эдим, ортди яна нолишим,
Тушна эдим, тош ушатди тишим.
Хайриятам, шеър менга ҳамроҳ экан,
Менга суюнчиқ, менга огоҳ экан.
Йўқса, аламдан яна бўлгай эдим,
Бўлгай эдим, ўртаниб, ўлгай эдим.
Қолгай эдим икки кўзим кўр бўлиб,
Ичганим аччиқ, еганим шўр бўлиб.
Бахт қувиб ҳайдади даргоҳидан,
Ўлмаин қолдим, ажаб, дил оҳидан.
Ўйлар эдим, яккаю танҳо ўзим,
Лойиқи ҳамхонаю ҳамроҳ ўзим.
Ўйлар эдим, ёр муяссар бўлур,
Бир умр жонимга баробар бўлур.
Ўйлар эдим, ёр муяссар бўлур,
Бир умр бахтимга биродар бўлур.
Энди-чи, ҳижронзада бир бандаман,
Ёр кўйидин қувғину шармандаман.
Синди умидим, уни бас айладим,
Жаҳл аро, ўйлаки, қасд айладим:
Энди дилим банди санам бўлмагай,
Банди санам, балки алам бўлмагай.
Кетди жаҳл, кетди жаҳл бирла қасд,
Кўнглим аро ўзга азоб қолди, бас.
Кам эдимү менга магар эски гам,
Воҳ, яна кўнглим тўрида ул санам.
Солсам агар бир пари рухсорга кўз,
Кўнглим аро боз ўшал қошу кўз.

Қайсики, бир санамга солсам назар,
Кўнглим аро боз ўшал жилвагар...
Излаганим — чехрасидин бир нишон,
Истаганим — баҳрасидин бир нишон.
Бир санаме, ул каби анвар эмас,
Бир санаме, унга баробар эмас.
Бўйла, азоб ичра яшарман, нетай,
Бунга нечук чораи тадбир этай?
Уф, на қилай мен, на қилай бу нафас,
Дарди дилим барчаси зое, абас...

Абдужаббор Қаҳҳорий

НАҲОТКИ, ЖАНГ ЭТМОҚДА ДАВОМ

Совуқ ўқлар парчаси ҳануз
Вужудимга бермагай ором.
Битмагандир яралар ўрни,
Оғриқлари бўлмаган тамом.
Наҳотки, жанг этмоқда давом?
Ярим тунда оталар гоҳо
Ўқ егандай сапчир ногаҳон.
Отасининг доғида куйиб,
Ёш тўкади фарзандлар ҳамон.
Наҳотки, жанг этмоқда давом?

Суронларда кетган бедарак
Ака-ука, опаю сингил.
Бир-бирини қидирар тинмай,
Дараклайди узолмай кўнгил.
Наҳотки, жанг этмоқда давом?

Фарзандининг қорахатини
Такрор-такрор ўқир оталар:
Балки хато ёзилган мактуб,
Қайтишидан бордир бир хабар.
Наҳотки, жанг этмоқда давом?

Йиллар бўйи бўлиб интизор,
Фироқда ўртаниб юрак,
Ёр йўлига кўз тутиб муштоқ,
Оқартирди сочин келинчак.
Наҳотки, жанг этмоқда давом?

Фарзанд доғи куйдирган она
Гоҳ кимгадир тикилиб қолар.
Ўхшар экан ўғлимга, дея,
Сўнг меҳр-ла оғушга олар.
Наҳотки, жанг этмоқда давом?

Занг қоплаган мина остидан
Қад кўтарган лолалар гўзал.
Гул сайрига чиқар болалар,
Аmmo уйга қайтмас ҳеч маҳал.
Наҳотки, жанг этмоқда давом?

Шаҳидларнинг қабрида мангу
Шуъла сочиб туради олов,
Ўтли қалблар алангаси бу,
Орзуларин айлаган ялов.
Наҳотки, жанг этмоқда давом?

Ҳа, тинмаган ҳали жанг тамом,
Хотирада, юракда яшар,
Асабларда қолдирган асар,
Ҳа, тинмаган ҳали жанг тамом.

ШОИР НИГОҲИ

Афғон шоири Борик Шафезийга

Шоир кўзларида бир меҳр кўрдим
Баҳор чақинидай ёрқин, нурафшон.
Дўстлар дийдорини кўрмоқлик учун
Қуёш қурганми ё унда ошиён.
Ҳа, шоир дилида яралган офтоб
Зиё сочар бу дам кўнгил қатидан.
Садоқат ипидан тўқилган нури,
Ҳарорати эса муҳаббатидан.
Инсон қалби биллур қадаҳ мисоли,
Ишқ денгизин унга жо этмиш шоир.
Неки этмоқ бўлса сўз билан баён,
Нигоҳлари аввал айлади зоҳир.

КОБУЛ

Бир қатра сув Амударёдан
Иссиқ кунда буғ бўлиб учди.
Чарх урганча етди-ю кўкка,
Унда аёз ҳаволар қучди.
Оқшом чўкди. Қора чодирин
Тун самога ёйиб ташлади.
Гўдакларнинг бешиги узра
Шамол алла айта бошлади.
Қатра сув ҳам уйкуга чўмди,
Ҳунарини кўрсатди аёз.
Парча музга айланди ногоҳ
Митти томчи этаркан парвоз.
Вале тонгда чекинди совуқ,
Зиё сочди яна офтоб.
Шафақ нури эритди танин,
Қатра учди денгизга шитоб.

Бир гунчани кўрди узоқдан,
Лаб очибди кўкка маҳлиё.
Сувга ташнамикин бечора,
Сармаст булбул ошиғими ё?
Куйи, куйи... куйилди томчи,
Гунча сари шошди куй чалиб:
Гул баргига қатра кўнган жой,
Машхур бўлди Кобул аталиб.

Гулчеҳра Сулаймонова

БУХОРО

Менинг азиз шаҳрим, қадим Бухоро —
Шеър маскани, зебо сўзлар маскани.
Сендадир болалик ёдим, Бухоро,
Шайман, онам каби қалбга босгани.

Тарихсан — мўъжиза, санъатга тўлиқ,
Пирсан — жаъми жаҳон зиёрат қилган.
Сенсан мен куйлаган энг тўнғич кўшиқ,
Гўдак ҳайратларим сенга тўкилган.

Нақшинкор бағрингни севаман жондан,
Соҳир рангларингни, ойдин юзингни.
Меҳри оҳанрабо, чеҳраси хандон,
Севаман ёқимли талаффузингни.

Менинг юрагимда қолган нақшланиб
Асрий обидалар жилваси, ранги.
Наздимда, ўзингдан кетар бошланиб
Дилбар кундузларнинг шафақли тонги.

Сен чунон кўҳнасан, чунон навқирон,
Бағринг ёғдуларга шунчалар бойким,
Бор қора доғларга келтирдинг қирон,
Қалбинг ойдинлигин олдида ой ким?!

ВАРРАК

Ҳушимни ўғирлаб
Учмоқда варрак,
Мен етмаган кўкни
Кучмоқда варрак.
Варракни учирган
Шамолми? Шамол?!
Хаёлларим ипи
Тортар, эҳтимол.
Балки тортаётир
Уни ушбу дам
Болаликнинг ширин
Орзулари ҳам!
Пастда нима бўлса,
Қўйиб армонга,
Уча бер, варрагим,
Қуёш томонга.
Уча бер, не бўлса,
Баридан баланд,
Ва лекин хўшлашма
Ўз уйинг билан
бирор пайт оққушдай
Қўнгил томига,
Чорлаб турса ҳамки
Фазо қомига.
Турган бўлар томда
Болакай шодон,
Нақ ўзи парвоздан
Қайтгандай шу он.
...Айланавераркан
Умр парраги.
Қани у болакай,
Қани варраги?!.

СИР ЭМАС

Биламан,
Осмони тешмоқчи бўлиб,
Қанча бўй чўзмасин ер юзидан тоғ,
Вақт ўтар,
Паст бўлар кеккайган боши,
Вақт шундай аёвсиз, залворли чақмоқ.

Биламан,
Бўйсунмас, қайсар, шўх дарё
Тин билмай оқади кўп ваҳимадор.
Бир кунмас-бир куни тоғдан узоқда,
Янги бир уммонда топади қарор.

Биламан,
Сув тўла уммонда тошқин
Устма-уст жўш урар тўфон сингари.
Аммо бора-бора шаштидан қайтар,
Уммон қатра-қатра қуриган сари.

Биламан,
Осмоннинг қўйнида яшнаб,
Тонггача кўзидан нур тўккан юлдуз,
Киприк қоқмай чиққан ошиққа ўхшаб,
Учиб кетар ўқдай бир куни, афсус...

Замин устидаю
Осмон остида,
Вақт ўтар етаклаб йиллар карвонин,
Бунда ҳар нарсанинг ўз камоли бор,
Бунда ҳар нарсанинг ўз заволи бор.
Ҳар битта нарсанинг бор ибтидоси,
Ҳар битта нарсанинг бор интиҳоси,
Фақат дўстликкина мангу барқарор.
Ҳар нарса эскирар,
Эскирар тайин,
Фақат дўстликкина бу замин узра,
Мустаҳкам бўлгайдир эскирган сайин.

ЁДИМДА

Унутмам аждодлар панду ҳикматин,
Қулогим остида жаранглар ҳар вақт.
Дердилар: мевасиз дарахт кеккаяр,
Эгилиб туради серҳосил дарахт.

Ҳақиқат ҳеч қачон топмагай завол,
Мардлар ҳақиқатни излашдан толмас.
Тўғрилиқ — мен учун виждоним амри,
Бу йўлдан ҳеч кимса қайтара олмас.

Заминга мустаҳкам қўяман қадам,
Бўлмасин то ундан қадамим жудо.
Кирмам хато йўлга ҳатто тушда ҳам,
Бу йўлни ҳеч кимга кўрмайман раво.

Ҳар жойда ўтирсам,
Ҳар қайда юрсам,
Ҳаддимни англайман, биламан жуда.
Ким ошса ҳаддидан, тошга қоқилар,
Қадам қўймагайман ҳуда-беҳуда.

Ғийбат қилган тилни узгим келади,
Тирноқдан кир излаш қабиҳ бир одат.
Луқмани каттароқ олганингда ҳам,
Ғапни катта қилмоқ, ахир, не ҳожат?!

Шодликка тўлса гар бировнинг уйи,
Теримга сиғмайман шодлигин кўриб.
Ғам чеккан одамнинг ғамини ейман,
Ғамга жанг бошлайман бир сафда туриб.

Бировнинг пойига санчилса тикан,
Игна вазифасин ўтар мужгоним.

Номарднинг бўғзига соламан чангал,
Садқадир мард учун тандаги жоним.

Чўққига чиқмоқ гар этмаса насиб,
Азобу машаққат чеккандан кейин,
Бош эгиб боқаман ўшал чўққига,
Ундан юз ўгирмоқ, қанчалар қийин!

Йўлимдан қайтмайман,
Йўлдан қайтмоқлик
Мардликдан эмасдир, эмасдир сабоқ.
Олдинга юраман,
Қисқаради йўл,
Бўлса ҳам қанчалик узундан-узоқ.

Унутмам аждодлар панду ҳикматин,
Худди бир меросдай тутаман азиз...
Мендан фарзандларга қолажак мерос,
Ҳаётда йўқолмас бу меросдан из.

СИЗ БИЛАН ТИРИКМАН

Арчалар — тоғимга ям-яшил либос,
Тоғлар — жон-танзимга мадору ихлос.
Булоқлар — мусаффо диллар тимсоли,
Чўққилар — осмонга устун мисоли.
Сизларга очиқдир қалбим эшиги,
Қалбимдир сиз учун вафо бешиги.
Дарёлар — музларнинг кўз ёш — булоғи,
Йўллар — қояларнинг олтин белбоғи,
Саҳролар — неъматга тўла дастурхон,
Боғлар — гул қўллардан саховат, эҳсон.
Сизларга очиқдир қалбим эшиги,
Қалбимдир сиз учун вафо бешиги.
Қанот қоқ, қалбимдай, эй, мурғи ҳилол,
Хуркиб уч қоядан, ўйноқи марол.

Сайранг қир-адирда, хушхон какликлар,
Қалбимнинг розидан берингиз хабар.
Сизларга очикдир қалбим эшиги,
Қалбимдир сиз учун вафо бешиги.

ТОҒ

(Отамга бағишлайман)

Зира чопон,
Кўм-кўк дастор,
Кўпдан хабардор.
Ранги сўлгин,
Юзи ажин,
Ажинларин силайди майин.
Пишган — офтоб тафтидан ёноқ,
Сочи худди мавждайин опшоқ.
Кўз қисилган,
Маъюс ва гамгин,
Сирдоши — замин.
Ажиб бир ҳолат:
Лабларида айтилмаган ҳикмат
Қатма-қат,
Тупроққа боқади ўйчан, мулойим,
Тупроқдан неларни изларкан доим?
Недир айтмоқчи у совуқ тупроққа?
Недир айтмоқчи у ўтга, булоққа?
Бошида не ўй бор?
Ўзича сўйлар,
Балки у йигитлик даврини ўйлар?
Ё ширин хаёлнинг варақларидан,
Ё ернинг покиза ёноқларидан —
Қишлоқ қисматини ўқир у шу чоқ?
Шамол фиғон қилар,
Тоғ эса хомуш,
Дарё тўфон қилар,
Тоғ эса хомуш.
Мунчалар ўхшайди отамга бу тоғ!

ЯҒНОБЛИК ДЕҲҚОН

Куёш сайрга чиқса сўқмоқларидан,
Минг бир ранг сочилиб ирмоқларидан,
Менинг орзуларим уради чаппар
Ва кўнгил буржимда Хулкар чарақлар.
Бошим осмонўпар тоғлардай баланд,
Тошқин фавворалар дилимга монанд.
Бўлурман Яғнобнинг уста деҳқони,
Тингларман тупроқнинг дарду армонин.
Йўл оларман янги Зафарободга,
Мирзачўлга — меҳнат жўшган ҳаётга.

Ухламай тер тўкай кечаю кундуз,
Тупроқмас, кафтимда бир ҳовуч юлдуз!
Сахро тонгларидан яйраркан кўзим,
Дунёни меъмордай безатай ўзим.
Заминга бош эгиб, мафтун бўларман,
Ердан бахт ундириб, мамнун бўларман.
Гармселлар эсиб, ўқирса бўрон,
Кўксимни этарман сахрога қалқон.

Чўққилар хумори тутган чоғларим,
Пахтадай юксалгай буюк тоғларим.
Шалола эпкини гар менга ҳавас,
Чашмалар очарман ер қаъридан, бас!
Мен тиклаган оппоқ нурли қоялар
Сўйласин меҳнатдан хур ҳикоялар.

Мен умр кечирсам шу эл қатори:
Бахту шодлик, меҳнат, қишим, баҳорим...
Дўстларимга эшик очсам шод-хандон,
Топган-тутганимдан тузаб дастурхон.
Яхши ният билан меҳмон бўларкан,
«Отамдан улуг», деб ҳади қилсам жон.

Хирмоним бошида орзуларимдан
Сомон йўлларига шуълалар тушгай.
Офтоб ҳам баҳр олиб ёғдуларидан,
Жаҳоннинг жамоли яшнаб ёришгай!

НАСИБА

Саҳар эди, отам жангга отланди,
Хумчалар бўш, супралар ҳам куп-қуруқ.

Кемтик нондай кўкда ҳилол товланди,
Олай деса ўзга бир насиба йўқ.
Ойнинг ярмин олди отам дўстларга,
Ярмисини қўйди чоғи бизларга...
Онам кўкка термиларди чошгоҳлар,
Намозшомда яна ўйчан нигоҳлар,
Қарар эди, кўз узолмас эди ҳеч,
Йўл қарардик, норасталар, эрта-кеч.
Ўша гўдак нигоҳим-ла изма-из
Рейхстагга етиб келдим...
Минг афсус...
Оҳ, қурбонлар — юрт деб фидо бўлганлар,
Не фарзандлар учун нидо бўлганлар...
Бари бунда бўлишганди жамулжам,
Садоланар эшиклар ҳам, девор ҳам...
Эй, воҳ, эй, воҳ, алвидо!..
Минг-минг садо, ҳайқириқлар тингладим,
Унда Отам хитобин ҳам англадим:
Фазоларда гувранарди у садо,
Армон — садо, сир — садо, қайғу — садо!
Сўнг нигоҳлар мени олиб учдилар,
Яна осмон гумбазларин кучдилар.
Ярқирарди унда қадрдон ҳилол,
Гўдаклигим дўсти — кемтик нон — ҳилол.
Наҳот, Отам ўша кемтик ризқини —
Ҳамроҳини кетган экан қолдириб!
Олиб борай ерда қолган ярмини,
Ярим ойни бутун этай тўлдириб!

ПУЛИ САНГИН

Пули Сангиндан ўтмоқда замон,
Пули Сангинга боқмоқда жаҳон.
Олам сари борар Пули Сангиндан
Тожиқлар обрўси юкланган карвон.

Пули Сангин сўйлар мангу дўстликнинг
Буюк қудратидан элга ҳикоят.
Асрий чўлу саҳро сари йўл олар
Бу манзилдан ажиб кўрку малоҳат.

Пули Сангинга боқмоқда жаҳон,
Пули Сангиндан ўтмоқда замон...

БОШОҚЛАР

Бугдойлар бош тортди-ю, замин гавҳарзор бўлди,
Юраклар бу чиройдан завқли, баҳравор бўлди.

Донга тўлган бошоқлар ел кафтида рақс тушиб,
Гўёки ҳар донаси олтин бўлди, зар бўлди.

Бугдойзор уммонининг мавжи дилни яшнатар,
Умидлар қайиғида деҳқон сузади сармаст.

Баъзилар бу соҳилдан ўтиб кетар беназар,
Лекин шоир бу ердан асло лоқайд ўтолмас:

— Она-замин бошоққа берганми бу ҳусни,
Ё бошоқлар кафтида тутиб турар заминни?..

ЖАҲОН

Заминнинг этаги осмон ҳисобидан кенгайган,
Уйим болаларимнинг кўплигидан торайган.
Кулгиси бор, йигиси бор, бордир баҳсу жанжали,
Во ажабким, бу жаҳон уйимданми жой олган?!

Мастон Шерали

ҲАМСОЯ

(Кўшни афғон элига.)

Ҳамсоя гамин ҳамсоя кўтармасми, ахир!
Ҳамсоя камин ҳамсоя кўтармасми, ахир!
Дарахт-ку хуршид нурида аён бўлгай,
Ул соя бир соя аталмасми, ахир!
Ҳамсоя уйига ҳамсоя жило бермайдими,
Ҳамсоя дилига ҳамсоя шифо бермайдими?
Туғилса навинсон, ҳамсоя дили яйраб
Доядир, ҳамсоя даво бермайдими?
Ниҳолга пайванд керак, пайванд керак,
Йўлга чиққанга панд керак, панд керак.
Халқ йўлида чақнаган оташ юрак,
Ул юракни офтоб айлаш керак.
Мену сен — эгизак икки соҳил,
Кишвари дўстлик аро икки одил.
Ёмғиру қоримиз бир, еримиз бир,
Икки булбулмиз, баҳору гулимиз бир.
Сенинг озод қўшигинг елди букун!
Кўкда нурли юлдузинг кулди букун!
Кишваринг осмонига шаҳин-қуёш
Қанотида ҳуррият келди букун!

ОШИҚ

Ёрнинг тузогидин бу кеч танҳо қочиб эдим,
Кўнгил ёзарга қайда деб дарё, қочиб эдим.
Сув сирти тинч эди, бўлиб ичдан равоналар,
Дарё ёярди ҳар тараф авжи тароналар.
Олам тўла садо эди, мен бесадо эдим,
Бир соядекки, эргашиб, ўздин жудо эдим.
Соҳил уза ситорами, минглаб чароғмиди,
Сен деб ва ё бу кенг жаҳон бағрида доғмиди?!
Кўнглимга дарду ғам чўкиб ҳар битта заррадан,
Ишқ ўти дилдадур вале музлар эди бадан.
Кўк майсаларнинг устидан тўрт-беш қадам юриб,
Кўнглимни очдим охири сувларга бош уриб.
Сувдан садо чиқиб деди: эй, дардли ошно,
Сен ёрга, биз-чи, сабза боғ ҳуснига мубғало.
Дилдоринг ишқи қанчалар ўт олса яхшидур,
Ҳижрони қанча зўр эса, ишқ шунча тобланур.
Излашни тарк этай нечун сен гулни, эй, нигор,
Ой ҳам булуғлар ортидан юз очди пурвиқор?
Эй, бағриқон, тошлоқ соҳилга чиқ бу кеч,
Мискин дилим чигилларин меҳригиёнг-ла еч.
Ёдинг тузогидин бу кеч танҳо қочиб эдим,
Кўнгил ёзарга қайда деб дарё, қочиб эдим...

ҲАЁТ

Ҳаёт бир дарёдир, қирғоғи кўринмас,
Зўрлар кемадир тўфонга басма-бас.
Тўлқинларга беролмайин чидам-дош,
Баъзилар қалқир мисоли хазон-хас.
Умр лаззатин англамоқ бўлганлар
Дарё тубидан олтину гавҳар изларлар.

Соҳилда қотиб, диккайиб турганлар
Гавҳар эмас, совуқ тошни кўзларлар,
Дарёдан четда қандай яшаб бўлар?!
Соҳилга чиқса балиқ, билинг, ўлар.
Дарёнинг оғуши — кураш саҳнаси,
Оёқмас, баъзилар боши-ла келар!
Кўрқоқлар титрарлар чиқиб соҳилга,
Дарёдиллар қулар улар ҳолига.
Бедардлар тўлқинлар тўфонин кўриб,
Сочлардай чулганар, тошиб, купириб
Дарёнинг тошқинин ҳам сокинлигин
Оқиллар ўзлари англади, билди:
«Дарёдиллар мендан осон ўтарлар», —
Дарёнинг лабидан шул садо келди.

Лойиқ Шерали

ШОИР ҚАДРИ

Қай кун ишқ аҳлини эзса жудолик,
Ботирлар кучида сезса адолик,
Қай кун одамларни енгса танҳолик,
Ўшанда билинар шоирнинг қадри.

Қай кеча кўк аро куйса бир юлдуз,
Заминда ёш юрак тўлғонса ўтсиз.
Одам ўзлигини қачон қилса ҳис,
Ўшанда билинар шоирнинг қадри.

Сайёдлар ортига қайтса бебарор,
Камони елкада, бош эгиб, ночор
Ўлтирса, гурурдан нишон йўқ, хоксор,
Ўшанда билинар шоирнинг қадри.

Қай кун йўловчилар қақроқ дашт аро
Қолишса лол, хомуш, бекуй, бенаво,

Шеър айтиб топишса таскин, тасалло,
Ўшанда билинар шоирнинг қадри.

Қай кунки, дил базми бетаъсир қолса,
Қай кун гўзалликдан жило йўқолса,
Яхшилик дарёси оқишдан толса,
Ўшанда билинар шоирнинг қадри.

Зўрликка даъвогар жами кимсалар
Кибру ҳаво ила кўзни юмсалар,
Қабр тошига байт излаб қолсалар,
Ўшанда билинар шоирнинг қадри.

Қай кун ўз қадрига етолса одам,
Орзу чўққисига чиқолса шаҳдам,
Сўздан ўз дардига тополса малҳам,
Ўшанда билинар шоирнинг қадри.

КОВАНИНГ ЎН ЕТТИ ШАҲИД ЎҒЛИ ФАМИДА ФАРЁДИ

(«Шоҳнома» илҳомлари»дан)

Аламли сийнам ичра, оҳ, дилим садпора йиғлайдир,
Гўдаксиз кулбам ичра бўш бешик овора йиғлайдир.

Учар мастона кулгулар шоҳона давра базмидан
Менинг кўзим бўлиб, ё Раб, бу дунё ошкора йиғлайдир.

Замин бечора-ку, асли, фалак бечорароқ ундан,
Мани танҳога ҳамдарддек бари сайёра йиғлайдир.

* * *

Илмлар газнабони ҳазрати Сино,
Рози дилин икки тилда сўйларди.

Нишопурлик Хайём — шоири доно —
Маъни дурин икки тилда куйларди.
Икки тилли эди аҳли шуаро,
Ёзарди халқ тили ҳам ўз тилида,
Ёзарди ҳақ тили ҳам ўз дилидан,
Шундан халқ олдида обрўйи аъло.
Аммо бирдай эмас барча замон ҳам, —
Одамлар-ку доно, дағи ҳушёрдир, —
Икки тилли шоир қанча бўлса — кам,
Икки юзли шоир шунча бисёрдир.

* * *

Ҳар кимки ҳаётда яшагай порлаб,
Кимки тирикликдан бир нишон бўлгай,
Жамики санъатлар ичида яна
Ўлиши бир санъат бўлиб туюлгай.

Суврату сийратин чиройи билан
Кимки ул тенгсиздир, кимки илгари,
Донглироқ ўлиги тиригидан ҳам,
Ўлими гўзалдир ўзи сингари.

Худди Зоя каби дорнинг остида,
Мусадек зиндонда ўлмоқ керак ё,
Бундаин фарзандлар жасоратидан
Ватан ҳам ҳар айём фахр айласин то.

Қуёшни қаноти билан ёндирган
Ҳайиқмас Икардек ўлмоқ саботдир:
Тупроққа учди у қаноти куйиб,
Лекин куйибдими умид қаноти?

Мақсадлар йўлида шарафдир ўлмоқ,
Кундан-кун улғайиб ва топиб камол,
Парвози йўлида бир юлдуз янглиғ
Кўкдан учиб тушган Комаров мисол.

Ўлмоғинг керакдир Франц Галль каби,
То кетсин қабрга бошсиз у танинг,
Лекин мангу қолсин бошинг жаҳонда
Бошсиз кимсаларга бош бўлиб тагин.

Шундай ўлмоқ керак, сўнг нафасингда
Айтилмаган гаплар ифода бўлсин.
Боғлиқ кўзларингу сўзсиз тилларинг
Сирлар ошкорига ишора бўлсин.

Шундай ўлайлики, бизларнинг ўлим
Зафар саҳнасининг бўлсин якуни.
Барча санъатимиз ила бу ўлим
Маҳорат саҳнасин бўлсин тугуни.

Шундай ўлайлики, эл учун чеккан
Ғамимиз ёдгорлик келтирсин бизга.
Олис сафарларда қоқилмасинлар
Тириклар тўқнашиб ўлигимизга.

Бозор Собир

АЙНИЙ ҲАЙКАЛИ

Халқнинг жону танидин ул кўтарди қоматин,
Анинг ҳайкалига жисм бўлди-ю, бўлди бедор тоғ.
Ҳайкал бирла юзма-юз, ҳайратдамиз боққан сайин,
Айний тимсолида бўлди халқ учун минбар тоғ.

Ҳайкал-ку, бу — маърифат, ақлу заковат ҳукмидир,
Тошда шавкат, шонни кўр-у, бунда тош тугённи кўр.
Ким унга термулса гар Фирдавсни кўргандек бўлур,
Гўёки келбатли Рустам Рахш узра ўлтирур.

Дохундалар давлатин дилда мужассам айлаган,
Неки бор халқи тилида, қалбида ҳам бошида.

Мен хаёл этмоқдаман: ким эл учун бўлса фидо,
Ўз эли кафтададур... Таъзимдадур халқ қошида.

Халқ гамида умрини сарф этди Айний хомага,
Чун унинг ҳар бир асари тенг шаҳодатномага.
Ҳар асарда акс этар сарманзилимиз, тонгимиз,
Ул китоблар нурида ёйилди қутлуғ номимиз.

Гарчи Айнийгача ҳам сўз дарёси сероб эди,
Ташна халққа бир анинг шохоби ҳам ноёб эди.
Вахш, Зарафшон бўйида эллар яшар эрди ва лек
Қатра сувга зор эди, чунки замон гирдоб эди.

Ёш келар кўзимга қайнаб, Панжрудда не чоқ,
Рудакий номидан ҳам ном бормиди гумдонроқ?!
Титса фаранглар Сомоний аҳлидан ноёб асар,
Излагандай эрди ўғрилар Бухоро ичра зар.

Тожик элин бирма-бир дур доналардек топди у,
Эски қўлёзма каби вайроналардан топди у.
Тожикистон ҳамда ҳар тожик анинг ашъоридир,
Халқининг бедорлигидан тунлар у бедордир.

Рудакий шеър бобида якто эди, зийрак, закий,
Аммо Айний меҳри-ла оламини кезди Рудакий.
Табобат дунёси ичра бўлса ҳам Сино чақин,
Айний ҳиммат ҳикмати этди ани халққа яқин.

Гарчи шоир аҳлига хақ сўзни етказган эди,
Гавҳар шаклида тизиб у халққа тутқазган эди.
Оламга келтиргай мардум зукко фарзонани,
Айний фарзоналигин халқига ўтказган эди.

Шукрим, тоғ парчаси жисмига жисм бўлди анинг,
Қоматини тик тутар, гўё у давр сурмоқдадир.
Тожик халқин пиридир, нуроний чол ҳолида у
Тожикистоннинг мадори-ла жавон турмоқдадир.

Бу маконда биз яшармиз, биз яшармиз тоабад,
Тоабад келмасин дуч ҳайкал маломат тошига.
Йил ўтар, йиллар ўтар, ўтмоғидин не ваҳм?
Бош эгишни канда қилмас вақт ҳайкал қошида.

МАКТУБЛАР

Сенинг мактубларингни
Учирдим ҳавога қушлар мисоли,
Токи баҳорги булутдек тўлиб,
Ёғсин улар кўқдан қуйилиб.
Булут тепаликлар узра йиғласин,
Йиғласин чашмаю дарёлар узра,
Менинг ҳайрон ҳолим бўлиб йиғласин.

Шамолларга кеча мен узоқ
Сен ҳақингда қилдим ҳикоя.
Хотиралар тилга кирган чоқ,
Мисралар — сел, билмас ниҳоя.

Ҳикоямни сўзласин саҳроларга шамоллар,
Ҳикоямни сўзласин дарёларга шамоллар.
Майдалаган ёмғир остида
Бутун кеча ўй суриб юрдим.
Сочларингга ўхшатдим жуда,
Томчиларни аста силадим.

Лабларингда қолмаган бўса изларин
Йўл ёқаларига,
Ариқ бўйларига
Экиб бордим юрган еримда.
Токи, қадам босган жойларим —
Йўл ёқаларида,
Ариқ бўйларида
Гулласин бўсалар қоқигуллардек,
Ҳид таратсин ялпизлар янглиғ.

Шу кеча тўхтамай ёмир қуйилди,
Дарё тошди ўзанга сигмай.
Шу кеча менда ёлғизлик кечди,
Ёлғизликка турардим сигмай.

Кеча ёққан булутлар чунон
Яшнатиб юборди заминни.
Изларингдан қолмади нишон,
Ювди менинг қалбдан гамимни.

Кўчаларда сархуш кездим шу оқшом,
Сайдини йўқотган сайёддек тамом.
Бу кеча олам гарқ эди сувга,
Осмон гарқ эди,
Замин гарқ эди.
Мен-чи, сенинг номинг такрорлаб
Ташналикдан қуруқшаб лабим,
Сингиб борардим ёмғирларга.

ДИЛ ЁНАДИР

Доғу аламингдан дам-бадам дил ёнадир,
Иқбол чўғи ёнмаса ҳам, дил ёнадир.
Ишқ-ла кўзимни очмагай эрдинг кошки,
Очилган кўзимда қатра нам, дил ёнадир.

Фаму шодлигингдан лим-лим тўлди юрагим,
Гулдек очилиб, дур каби бўлди юрагим.
Ишқинг ўлмади, тирик ўлди юрагим,
Ўлган юрагим менга алам, дил ёнадир.

Кўйингда юрак қон ютар, қон беҳуда,
Мурувватингни санадим, сон беҳуда.
Топширдим муҳаббатингда жон беҳуда,
Жонсиз қолди, афсус, бу танам, дил ёнадир.

Тор келса агар гаминг била кенг олам,
Сарсари кезиб оламан дафтару қалам.
Дафтару қаламдан оламан шунда алам,
Ҳайф кетди-я шу дафтар-қалам, дил ёнадир.

Тикан захмидин озор чекди-ю тан,
Озорим бўлиб, сўрмадинг бир ҳол мендан.
Бўлдинг менга олам, бўлмадинг лек яктан,
Чекса ҳам ҳасрат-алам, дил ёнадир.

Мавжуда Ҳакимова

АЙТИЛМАГАН БАЙТЛАР

Гулбаҳор фаслида сен тутдинг лола,
Ҳидлайман дам-бадам, қўлимдан қўймай.
Унда дил сўзларинг, қалбинг ҳавола,
Ненидир англадим, меҳрингга тўймай.

Ўйларим етаклар сўқмоқлар аро,
Кафтга кафтинг қўйдинг висол тонгида.
Тутсанг ҳамки хомуш гулдаста, аммо
Кўрдим юрагингни лола рангида.

Тақдир ўзга йўлга бошлади бизни,
Икки томон кетдик иқбол сўроқлаб.
Бора-бора дилдан англадим ўзни,
Афсус, орда эди таниш сўқмоқлар.

Қўнглимда борини дўстларга тутдим,
Қолди қарашларинг нигоҳларимда.
Ишқим ашъорига номингни битдим,
Қондай айланасан юрак-бағримда.

Биламан, ўртада катта масофа,
Бирлаштира олгай на Ой, на Қуёш.
Меҳрим сўнган эмас, ишқим мусаффо,
Тақдир ҳазилига берурман бардош!

Ол лоланг безамиш китоб қатини —
Висол дамларидан бевисол тилсим!
Тилсим тилидаги севгинг хатини
Ёшлиқдан сингдирдим юракка сим-сим!

ЯПРОҚ

Баҳор қулганида баланд бутуқда,
Ўзни кўз-кўзлади бир яшил япроқ.
Ўзлигин унутиб завқланган чоғда,
Шаббода машқига рақс тушди қувноқ.

Тонг-саҳарда ошиқ ўз ишқин гўё
Изҳор этган каби шивирлар хурсанд!
Ўз кўрки, ҳуснига бўлиб маҳлиё,
Ўзга япроқларни этмади писанд.

Куз ҳам келди,
Илк бора уни
Учириб туширди шафқатсиз шамол.
Айрилиқ доғидан сарғайган куни,
Ўша баланд шохга арз этди дарҳол:

«Яна баҳор келар,
Қулф урар майса,
Мендай ўсиб чиқар яна бир япроқ.
Сен менинг рангимга кириб яшнайсан,
Мен каби у япроқ куйларми бироқ?!»

ВАТАН ИШҚИ

Қуёш ўт қалби-ла урганда хандон,
Қулф уриб яшнаймак тилагим билан.
Гулшанда сайраса булбул — газалхон,
Жўр бўлгум булбулга юрагим билан.

Гунча барҳаётдир илдизи билан,
Шабада эркалар гунча баргини.
Гулшанда гунчадек яйраб кетаман,
Умрим гулшанида дўст билгум уни.
Баҳор ёмғиридан тошароқ алҳол
Ўзин соҳилига сиғмаса дарё,
Бамисли Вахш, Жайхун, Зарафшон мисол
Юрагимда дарё бўлғуси пайдо!

Қалбимга ҳамоҳанг барча фасллар,
Юртим тупроғига бу жоним пайваст.
Ишқимни ардоқлар турфارانг гуллар,
Ватан ишқи билан оламан нафас!

Гулрухсор Сафиева

ПОМИР

Нурли чўққиси томон мени чорлайди Помир,
Мен ҳам кекса донишнинг толибман йўриғига.
Ўрганай дейман ундан отиб заминга томир,
Тик қад тутиб яшашни бу ҳаёт кўриғида.

Ботқоқлик нима — билмас, тоғлар айтсалар, дердим,
Юксакликлар сирини. Шу тоғлар-ку, мактаби.
Яшаб сира қартаймас, уларга мен тан бердим,
Ёр қалбин тингларқанлар китоб ўқиган каби.

Қуёшга энг яқин йўл тоғда экани аниқ,
Орзуларнинг рўёби қуёш бор ерда, зотан.
Помир болакайига андак ўхшаш, шўх, ёниқ,
Бахт шундай юксакликни айлар, одатда, Ватан.

Бу серқуёш чўққилар кўрган қанча қадамни,
Қанча сири очилган, очилмагани қанча.
Мирзо Турсунзода ҳам шундай...

Зотан, оламни
Билмоқ осонми экан, дейман олис боққанча.

Сахий Помир, сен томон учирмоқда хаёлим,
Чашмаларинг дейинми Шугнон қизларин куйи.
Шалолалар — Қимматшо торин савти мисоли...
Фақат шавқ эмас лекин кўрганинг умр бўйи.

Далаларга чопқиллар тўполончи ирмоқлар,
Музликлар кўз ёшидан яшнаётир тўрт тараф.
Она-ер қонсин учун, кўкласин деб боғ-роғлар,
Умр бўйи тўкар ёш, дейман тоғларга қараб.

Берк Бадахшон эшигин очмоқ истайман ўзим,
Дилим гунг қоялар-ла суҳбатга хоҳиш сезар.
Федченконинг нигоҳи билан эмас, ўз кўзим —
Помир қизин кўзи-ла ташласам дейман назар.

Мен қорли чўққиларни бир-бир силаб чиққим бор,
Қишлоқдаги тақводор бобомдай бошлари оқ.
Танада чандиқлари — қонли йиллардан ёдгор,
Манглайдаги ҳар ажин — ҳаётдан битта сабоқ.

Ақалли бир он бўлсин, сенга, Помир, учгум бор,
Ҳар тошингда юз асрор, ҳар тош — юз дарё боши.
Кимки қуёшга ошиқ, бунда фазовий залвор,
Мард учун тўсиқ ҳам мўл, синаса гар бардошин.

Помир тоғ эмас, йўқ-йўқ. У — алп одам, шиддаткор...

ТЕГИРМОН

Оч-юпун йиллари бутун қишлоққа
Она бўлган эдинг, кўрсатиб шафқат.
Ҳеч ким қадам босмас энди сен ёққа,
Мунғайиб турибсан — ёдгорликсан фақат...

Сенга айтган сўзим қолди жавобсиз,
Фақат тоғдан қайтди аксу садоси.
Юрагимга солди аламли бир ҳис
Ҳайҳотдай ҳаётнинг аччиқ савдоси.

Вайрона бағрингдан ёнтоқ мўралаб,
Қуриган сувингдан руҳимда мотам.
Тегирмон, дардларим тортгил майдалаб,
Токи ҳузурингдан қайтай беситам.

Қишлоққа келгандим ичай деб сафо,
Сокин қувончлардан тўлдирай деб қалб,
Уруш азобларин эсладим аммо,
Тегирмон, вайрона ҳолинга қараб.

Ким истарки, дилхун оналар ҳамон
Сарғайган қоғозлар узра тўксин мунг...
Жон эди, нон эди сенга тушган дон,
Уруш-чи, диллардан тортган эди ун.

Сен эса, тегирмон, майли, бир ҳовуч,
Тутардинг борингни, енгсин деб ҳаёт.
Сўнги бардошларга эдинг тирговуч,
Сендан топар эди ҳар ким бир нажот.

Шундан ўлимларни қолдириб доғда,
Ер эди одамлар бардош нонини.
Катта мадад бўлиб оч-юпун чоғда,
Майдалаб тутардинг умид донини.

Мен ҳам йиқилмовдим у оғир кезлар,
Бир кафт унинг мени турганди қўллаб.
Вайрона бастинга тушдию кўзлар,
Бу гал менинг ўзим кетдим нақ қулаб.

Томинг ўтин бўлган аллақачонлар,
Ҳеч ким ҳолинг сўрмас, гамингни эмас.
Думалоқ тошинг ҳам ташландиқ. Зотан
Зварноц бағридан олинган эмас.

Ўкинма, тегирмон, билсанг аслини,
Чанг босган тошларинг — мен учун ёрлиқ.
Улардан қурай мен шафқат қасрини,
Сенга ва онамга тиклай ёдгорлик.

Эслайман: дон сепса, ким тупроқ кечиб,
Сен унинг ёдига келардинг дарҳол.
Энди хотирадан кетяпсан ўчиб,
Сўғдиёна мозий бўлгандек, не ҳол?!

УЙҚУ ОЛДИДАГИ ТИЛОВАТ

Орзуларим менинг — бедор хушрўйларим,
Эрта кунга қадар хайр-хўш сизга.
Ҳаёт ҳақидаги туганмас ўйларим,
Оппоқ тонгга қадар оппоқ туш сизга.

Менга яхшилиқни истамас дўстим.
Хайр,
Эрта тонгдан бўлгил серҳиммат.
Мудом билмай яша ҳаёт кам-кўстин,
Хотиржамлик бўлсин уйингда ҳар вақт.
Совуқ юрагингда пайдо бўлсин ўт,
Унинг шуълаларин одамларга тут.

Эй, ёғий, сен эса ёлғон сўздамас,
Чин дилдан бўлөлгил, бўлсанг хайрихоҳ.

Қисик кўзларингдан рашк-ҳасад эмас,
Жой олсин ҳаётбахш, илҳомбахш нигоҳ.
Тикмоғинг-чун шундай нигоҳни менга,
То янги кунгача хайр-хўш сенга.

Биродарим менинг — сахийқалб инсон,
Яхшилиқлар кўргил яхшилигинг-чун.
Ҳаёт — бу доимо мурод ва армон,
Ҳаёт — бу доимо кундуз билан тун.
Хайр тонгга қадар, мурод ва армон,
Мен ҳамма, ҳаммага оқ тонг тиларман.

Асқар Ҳаким

ЮКСАКЛИК

Тоғнинг ҳар тошида кўзлардан ниҳон
Бор экан, билмасдим, беҳад рамзу панд.
Чўққига фотиҳдек қадам қўйган он
Янги чўққи кўрдим бош узра баланд.

Тонгнинг элчисидай эси шўх сабо,
Завқ билан сайради бир қуш бутоқдан.
Бу наво тоғ ичра бериб акс-садо,
Минг садо таралди бирдан ҳар ёқдан.

Бир зумда қорайди осмоннинг юзи,
Тоққа чодир қурди даҳшатли булут.
Кўздан ғойиб бўлди қуёшнинг кўзи,
Рўшнолик ногаҳон бўлгандай унут.

Қуёш кўринмасди, чўкканди гўё
Қоп-қора булутнинг тубсиз комига.
Яшин тиг урди-ю, ёришди само,
Шамол чангал солди булут домига.

Инондим, булутсиз бўлмаскан осмон,
Бўлса ҳам, деёлмам софликка шукуҳ.
Тоғнинг баландлиги сенга не аён,
Паст бўлса агарда вужудингда руҳ.

Инондим, бир боқиб топмоқдир маҳол
Тош сирин, ётса ҳам думалаб йўлда.
Мушкулдир чўққида кўрсатмоқ жамол,
Гар фотиҳ бўлмасанг сахрою чўлда.

Юксаклик сирини айтгин, баланд тоғ,
Ахир, чўққиларинг кўк бирла ҳамроз.
Нечун кўринаркан осмон баландроқ,
Инсон ерда бўлса қанча сарафроз?!

ЭРТАКЧИ ЧОЛ

Соқолу қошлари қордайин оппоқ,
Эгнида-чи? Сурпдан тикилган хилъат.
Ҳаётда кўрди у висолу фиरोқ,
Аччиғу чучук ҳам азобу роҳат.

Юзидан шафақдай ёғиларди нур,
Сирли афсоналар — унинг таълими.
Кўзлардан шашқатор оқизмоқда дур —
Шириннинг ғуссаси, Фарҳод ўлими.

Дев билан олишар майдонда ботир,
Мўйсафид кўзида қалқди қатра ёш.
Чол камон отгудай тўлғанаётир,
Ботирга тилайди омад ва бардош.

Шаҳсувор бағрида ой юзли жонон
От суриб бормоқда қўмсаб диёрин...
Мўйсафид кўзидан ёшлари равон,
Балким эслагандир севимли ёрин...

Соқолу қошлари қордайн оппоқ,
Ўзи ҳам, сўзи ҳам ажиб афсона.
Худди эртақлардан чиққандай шу чоқ,
Фаридун дардидан қалби вайрона.

Умринг боқий бўлсин, эй, эртақчи чол,
Бошингдан ўтганин сўйла бирма-бир.
Ҳижрон хазон бўлсин, яшнасин висол,
Қора хат битмасин ошиққа тақдир.

Ишқ деб жон берганлар афсона бугун,
Уларга, тўғриси, қиларман ҳавас.
Майли, юрак-бағрим ишқдан бўлсин хун,
Мени ҳам бир куни эсласалар, бас...

ЙИҒЛАЁТГАН ТОШЛАР

Ортада қолди бийдай биёбон,
Тоғ кўринди, осмонда боши.
Баланд қоя остида нолон
Бир уюм тош, тинмайди ёши.

Қайнарбулоқ мисоли оқар
Тош қалбидан сизиб чиққан ёш.
Ҳар тош мунгли онадай боқар,
Она кўзин чизгандай наққош.

Ойнак таққан йўл бошловчи қиз
Айтиб берди мунгли ҳикоят:
Тош кўзини силаб чўқдим тиз,
Эски дардни кўзгади ғоят.

Бир замонлар, тоғлиқнинг ёви —
Чўлда қумдай кўчиб юрган зот,
Етди дея молу жон ови,
Тоғ бошига юз тутди, ҳайҳот!

Ёймоқ бўлди ўз подасини
Яшнаб турган боғу чаманда.
Тоғнинг оху кўзли қизини
Этмоқ бўлди канизу банда.

Чингизхон-чун агарчи тақдир
Буюрганди қумда юришни.
Баландликни кўзлаб, бебасир,
Орзу қилди тоғда туришни.

Юксакликни қилмоқ-чун ҳавас
Юксакликда туғилмоқ даркор.
Таги пастдан паст туғилар, бас,
Қолган гапнинг ҳаммаси бекор.

Бел боғлади тоғлиқ деган зот,
Рустам каби чиқиб сафма-саф.
Ҳурлик — ҳаёт, тутқунлик — мамот,
Ўлсак майли, душман бўлсин даф!

Тоғ бошида янграрди нидо:
Ҳар битта тош бошинг нақшидир!
Юртни ёвга кўрганча раво,
Тошдай қотмоқ минг бор яхшидир!

Ҳайқирарди сафдан шоҳсувор:
Бу сўнгги жанг эмасдир ҳаргиз...
Қора кийиб оналар ночор,
Ёш тўкишар, йиғлашар унсиз.

Йўл бошида айтиб рози дил,
Ҳасрат чекиб кутдилар муштоқ.
Кўзлардан ёш оқди худди сел,
Тошлар ҳам ёш тўкдилар шу чоқ.

Қиссахон қиз бир дам тин олиб,
Деди: — Тамом, қўшмоғим маҳол...
Йиглаб қолди, «не кўргилик!» деб,
Оппоқ сочли ошуфта аёл...

Оқар эди зилол қатралар,
Ажин босган чехрасин ювиб.
Муштдеккина эди муштипар,
Зор йиғларди, жигарбандим, деб.

Жангга кетди азиз ўғлони,
Ҳанузгача беному нишон.
Ушалмаса қутлуғ армони,
Тошлар йиғлар бир кун, бегумон...

Бир уюм тош, ёш ювар юзин
Ўлкамнинг энг баланд тоғида.
Кўрдим муштоқ оналар кўзин,
Ёш тўкарлар фарзанд доғида.

* * *

Тонг чоғида фарёд чекар балкондан ота,
Нолиб-нолиб фарёд чекар ўғлондан ота.
О, қанчалар маъюс, маҳзун унинг ноласи,
Қон бўлди-ку, фарёд чекиб, қайда боласи?!

Минг хил садо ютар унинг оҳу ноласин,
Кўчада-ку, ўйнаб юрар шодон боласи!
Нечун ота фарёдига парвойифалак?!
Учиб келгин, кутар, ахир, отанг жонсарак!

Жон-жонимдан ўтар ҳар тонг мунгли овози,
Бора-бора бўлиб қолдим унинг ҳамрози.
Кўшни эдик, оға-ини тутиндик охир,
Қуйинаман, бўлган каби тақдиримиз бир.

Сўққабош у,
Айрилибди ўз қанотидан,
Ўзин четга тортар мудом аёл зотидан.
Кўзлари дер:
Гар қаро кун тушса бошимга,
Қуймайсиз ҳам, келмайсиз ҳам менинг қошимга.

Тамакига кўшиб гўё бутун захрини,
Тинмай чекар, тутун пуфлар, пуфлар қахрини.
Тутунларнинг ҳалқасидан излар йўлдошин,
Ҳалқа-ҳалқа тутун ўрар эгилган бошин.

Ҳеч ким билмас, нечун ташлаб кетди аёли,
Қариб қолган, олмайдими унинг уволи...
Қулоғимга чалинади тонг чоғи фарёд,
Бу фарёдга борми, айтинг, дўстларим, имдод?!
Сўроқлайди балким баҳор, ёзу кузини?
Ҳам ўғлонин ҳам аёлин ҳамда ўзини...

* * *

Кўшиқлар битарди сенга шалола,
Навбаҳор тутарди кафтида лола,
Ел ўпиб ўтарди кокилинг тараб,
Қушлар тўқишарди минг бир рисола.

Майсалар — йўлингда яшил пойандоз,
Шабнам дур мисоли бермоқда пардоз.
Гул барги пойингни ўпмоқда қониб,
Бундан ҳам зиёда бўлурми эъзоз!

Булут ҳам бисотин тўқди бошинга,
Кумушдан хат чизди қалам қошинга,
Қовжираб турарди менинг лабларим,
Бир қиё боқмасдинг ҳасратдошинга.

Олам ҳам, одам ҳам бўлганди унут,
Қувонч ҳам, алам ҳам бўлганди унут.
Шивирлаб куйларда ёмғир ишқингни,
Кўшиқ ҳам, қалам ҳам бўлганди унут.

Навниҳол қаддингни юварди ёмғир,
Гоҳ зару гоҳ кумуш бўларди зоҳир.
Гул ёмғир ёғарди кокиларингдан,
Шохлардан ёғарди гўё жавоҳир...

Гойиб Сафарзода

БУЮКЛИК

Тоғ буюк бўлмишдир пойдорликдан,
Булоқ ҳам буюқдир беқарорликдан,
Қуёш порлоқлигу ҳарорат ила,
Денгиз-чи, кенгликдан — беканорликдан.

Севги софлигию чинлиги билан,
Ошиқ ҳам буюқдир умидворликдан.
Она-чи, буюқдир фарзанд бешиги
Узра уйғоқликдан — тунга ёрликдан.

ГУМОНЛАР

Сен ким билан кетдинг бу кеч,
олиб кетди қайси йўл?
Гўзал, юмшоқ ҳам биллурий
қўлларингдан тутди ким?
Ким тун рангли, атир бўйли
сочларингга тақди гул?
Юксак, силлиқ қоматингни
қучоғига ютди ким?
Сен ким билан тагин йўлда
оёқ босдинг нечалар?
Менинг оёқ изларимни
бузди кимнинг излари?
Хумор кўзинг кимни сархуш
этди бу тунд кечалар?
Ким очди-ю қалб эшигин,
айтди сирли сўзларин?
Ким у ўйноқ кўзларингнинг
бу порлоқ кўзгусида
Мени эмас, кўрмоқда ўз
аксу изтиробини?

Ким бўйнингга қўлларини
ўрамоқ орзусида
Бу қоронғу тунда кўрар
кўкда ўз офтобини?
Ким бу кеча сенинг билан
шаффоф анҳор бўйида
Кўрар сенинг аксинг сари
титраётган аксини?
Бу кеч сенинг кокилларинг
ўйнар кимнинг қўлида?
Ким нигоҳин чақинида
кўрди умид рақсини?..
Эй, шубҳалар, хаёлимни
ўйнатмангиз, тортишиб,
Эй, руҳимни туширмангиз,
қийнамангиз жонимни,
Менинг севгим — умидимнинг
индан адашган қуши
Тағин қачон қайтар,
қачон тўлдириб ошёнимни?!.

КОСМОНАВТ ҚЎШИҒИ

Онажоним, сендан огоҳ юрак олдим мен,
Букун олис само сари йўлим солдим мен.
Йўл ёруғи бўлган меҳринг, ўғитларингни
Ўшал уйдан, ул даргоҳдан олиб келдим мен.

Учмоқ учун қанот топдим боқишларингдан
Ҳам тириклик куйин топдим ёнишларингдан,
Эй, суюкли онажоним,
Эй, суюкли онажоним!

Яралганман эҳсонингдан сенинг, эй, Ватан,
Сен тан бўлсанг, мен жонингман сенинг, эй, Ватан,
Ўғлонингман, кезар жойим букун коинот,
Фахрлангум фармонингдан сенинг, эй, Ватан.

Букун тагин ёдинг билан учмоқдаман мен,
Шодман, фалак сирларини кучмоқдаман мен,
Эй, суюкли жонажоним,
Эй, суюкли жонажоним!

Она, Ватан, исмингизни куйлар тилларим,
Амр этдингиз, фалакларга тушди йўлларим.
Синалмаган манзилларга қадам қўйдим мен,
Ер хабарин қуёш, ойга элтар дилларим.

Мен мағрурман фалак тахти, кўк пештоқида,
Мақсад гулин терадурман умид богида,
Эй, суюкли жонажоним,
Севикли юрт — жонажоним!

.Гулназар

РУСТАМ ТАХТИ

Оналар ўз шуҳратин фарзандига бахш айлагай,
Самангонда Рустам тахти интизордир Рустамга...
Бу олий тахт пойига
Не-не ёғий тиз чўккан.
Не-не ўлка-элатдан Рустамнинг душманлари
Ўз қонига гарқ бўлиб
Ерга қулаб тушгандир.
Рустамнинг номи уйқаш ифтихору шарафга,
Рустамнинг номи нишон поклик, номусу орга,
Рустамнинг гурзиси ҳам абадият омондир,
Рустамнинг шон-шуҳрати асрларга етажак!
Агар тилга кирса тошлар, бу лаҳза
Ватаннинг ишқи деб қиссалар сўйлар.
То тирик бордир Ватан,
Бу қиссалар мангу яшар.
Ярадор деворлар инграйди гоҳо:
«То бино бўлгунча она-Ватан сийрати
Умрлар кечди қанча!
Ёмғирнинг найзалари ерга ботган лаҳзада,
Сабзлар аччиқ ёшдан хўлланган бир лаҳзада,
Лолалар гам зўридан титраётган лаҳзада
Қулоққа чалинарни Сухробнинг нолалари?
Ё Рустамнинг фарёди?»
Оналар ўз шуҳратин фарзандига бахш айлагай,
Самангонда Рустам тахти интизордир Рустамга...
...Бироқ Фирдавсий каби
Шоир ҳам туғилмаса,
Бошқа Рустам ҳеч қачон қайта келмас оламга.

КАРВОНЛАР

Қўнғироқ жаранги таралар ҳар ён,
Узоқ йўлни кўзлаб бормоқда карвон.
Тезроқ жамол кўрсат, эй, содиқ сахар,
Карвонга йўлдош бўл, бўлгин меҳрибон!
Олдинда доvonлар,
дилда армонлар,
Эй, йўлчи юлдуз,
йўлдан узма кўз!

Карвонга мунтазир не-не манзиллар,
Саноқсиз диллар!
Омон етармикан?
Хурсанд етармикан
Бу манзилларни,
муштоқ дилларни?

Асрлар бағридан ўтмоқда карвон,
Қўнғироқ жаранги таралар ҳар ён.
Балки Наср бормоқда Бухоро томон?
Қалбини забт этиб Рудакий шеъри,
Шеърга асир бўлган юртнинг амири:
«Мўлиён бўйи бу ён келмоқдадир,
Ёдга ёри меҳрибон келмоқдадир...»

Ё Тусни сўроқлаб борар зар ортиб,
«Шоҳнома» байтларин зар билан тортиб?
Шоирга кечиккан бу зар не даркор?
Қачон тенгдир, ахир, зар билан ашъор?!

Карвонга юкланган умид ва армон,
Не-не тақдирларга шоҳид бу карвон.
Носир Хисрав изи бордир Ҳижозда,
Сино ҳикматларин тинглар ҳар макон.

Қўнғироқ жаранглар,
Ўтмоқда қарвон,
Қайдаман?
Айтинглар, бу қайси замон?
Қайси аср бўлмасин,
қайда бўлмасин,
Тезроқ жамол кўрсат, эй содиқ саҳар,
Қарвонга йўлдош бўл, бўлгин меҳрибон!
Чарақлаб тургин сен, эй йўлчи юлдуз,
Қарвон ўтиб борар, йўлдан узма кўз!

* * *

Соҳиллар ўхшарлар қақроқ лабларга,
Куйдирар, ёндирар сувнинг армони.
Мавжланиб оққанди бу дарё бир вақт,
Ёд бўлиб қолганди сирли достони.

Дарёнинг умиду армони гўё
Ўзанда тош бўлиб қолгандай бугун.
Мусаффо кўзгуси тошда минг пора,
Ҳеч кимни этолмас ҳуснига мафтун.

Тошларнинг бетига, соҳил четига
Дарё ўз муҳрини босган бемалол.
Қоянинг тошига не умид билан
Ўткинчи ўз номин ёзгани мисол.

Узилган тор каби кўринар дарё,
Унда на навою на куй, на баён.
Жавлон ургани-чун аммо бир баҳор,
Эл уни дарё деб атайди ҳамон...

КУЗ

Тоғу тошлар узра,
Боғу адирдан
Совуқ ел кечади тирама куни.
Энди умидимнинг дарахтларидан
Тўкилиб тушарми қувончим гули?

Сахрою адирлар бийдай тап-тақир,
Шамоллар келтирмас қушлар фарёдин.
Наҳотки, бу фоже менга ҳам тақдир,
Наҳот, бир кун келиб сўнар ҳаётим?

Қариган мулладек мудрайди дарё,
Бемордек оқариб қолгандир қуёш.
Наҳот, бир кун келиб кўнглим қуёши
Нурлари сўнар-у, бўлади одош?

Ёримнинг васлидек кун қисқа, мубҳам,
Ёримнинг ҳажридек кечалар узун.
Наҳотки, менинг бу қисқа умрим ҳам
Оний лаҳза эрур табиат учун?

Титраган япроқлар, яланғоч дарахт
Баҳордан эртақлар айтади бу пайт.
Яна қайта гуллар юрагимда бахт,
Умиддан бир байту армондан бир байт.

ШУКРОНА

Биз жуда ёш эдик, кўрмадик гарчи
Нимадир ўт-тутун пуркаётган жанг.
Лекин эшиклардан очлик шаклида
Ўлим бизга солар эди чанг.

Урушни кўрмадик ва лекин дилда
Дард, ғамлар яширган юзларни кўрдик.
Оталар, ўғиллар ҳам биродарлар
Йўлида интизор кўзларни кўрдик.

Урушни кўрмадик бизлар ва лекин
Сулув келинчаклар сукутин кўрдик.
Бир оёқда қайтган ака, отани,
Қайноқ ёш, нолалар, дард ўтин кўрдик.

Бизлар тирикликнинг оғир юкини
Жуда эрта кўрдик ўз елкамизда.
Кўрдик оталарнинг коржомасини
Оналар эгнида — ўз ўлкамизда.

Кўрдик ранги ўчган хат ташувчининг
Титроқ кўлларини, имдодларини;
Тўртбурчак хатларда бизлар ногаҳон
Кўрдик оналарнинг фарёдларини...

Бугун-ку, бахт кулиб боқар ҳар томон,
Ер гулга чўлганган, софдир коинот.
Бу дилкаш ҳаётнинг қадрига, ёшлар,
Етмоғимиз керак барчамиз, ҳайҳот.

Бугун сенга айтган юрак сиримда
Тупроққа кўмилган минг сир ниҳондир.
Сенга тақдим этган даста гулимда
Минг бир очилмаган гунча пинҳондир.

Мен тўлиб васф этай жону дилимдан
Армонли қизларнинг севгиси кучин,
Токи сен заҳмат чек ўзинг учун ҳам
Ҳам жангдан қайтмаган йигитлар учун.

Урушдан қайтмаган бўлса ҳам гарчи,
Тупроқда жимгина ётса ҳам улар,
Ҳам менинг, ҳам сенинг — барча ёшларнинг
Бахтига ҳар лаҳза кўриниб турар.

Бу тотли ҳаётнинг шукронасидан
Бизнинг бахт уйимиз бўлмиш чароғон.
Ул қаро кунларни инсон боласи
Кўрмасин ҳеч қайда, ҳеч вақт, ҳеч қачон!

КУЗАТИШ

Ўз юзингни ўз кафтинг-ла яширмагил, жонгинам,
Ахир йиғи раво эмас эркак кишига, аён.
Ёшга тўлган кўзларимни юзингга тикдим бу дам,
Юрагим қон эди ўзи, жигарни ҳам қилма қон.

Кўлим синсин менинг, ахир, қўлларингни ушбу кез
Силаб-сийпаб юзларингдан айирмади, начора.
Панжаларим тарамеди хушбўй сочингни, эсиз,
Шод этмади ишқдан алам чеккан кўнглингни сира.

Кўриб сенинг ҳолатингни, хаёлинг тўлқинини,
Остонада бамисоли девор бўлдим, жонгинам.
Ўзим-ку лол эдим сезиб узоғу яқинингни,
Кўриб оҳинг чақинини абгор бўлдим, жонгинам.

Юраккинам амр этарди: «Дарҳол боргил, тезроқ бор,
Силаб тутгил қўлларини, елкасига қўйгил бош!» —
Ҳаяжону андишаю ҳаё эди устивор,
Ҳайҳот! Қани, қайда эди ўшал журъат ва бардош!

Нечун кўкрак қафасимда телбадек талпинарсан?
Дод дастингдан сенинг, ахир, менинг шўрлик юрагим!
Нечун унга сен ўгринча-ўгринча ташланарсан?
Дод дастингдан сенинг, ахир, эй, кўзим, эй, қароғим!

Ўз юзингни ўз кафтинг-ла яширмагил, жонгинам,
Ахир, йиғи раво эмас эркак кишига, аён.
Паришонҳол кетмаслигим учун тагин ёнингдан,
Шу аҳволда кузатмагин энди мени ҳеч қачон!

Шоҳмузаффар Ёдгорий

ЙЎЛ

Бу йўл мени
Юракларнинг оламига элтишин айтсам,
Кулгуларим камайтирсалар,
Бу оламнинг қайгуларини
Ҳам йўлда доvonлар борлигин айтсам,
Бу йўлда йиқилиб-туришлар,
Минг бор ўлиб-тирилишлар борлигин айтсам,
Сен ҳам кетармисан, билмам, мен билан?
Йўлни ўтармисан, билмам, мен билан?

Юракда ниҳон дард борлигин айтсам,
Одамлар ташвиши ёрлигин айтсам,
Елкамда борлигин замон тақдири,
Тақдири борлигин жаҳон халқларин —
Сен ҳам кетармисан, билмам, мен билан?
Йўлни ўтармисан, билмам, мен билан?

Халққа ошно яшашимни агар айтсам,
Умр бўйи
Халққа фидо яшашимни агар айтсам,
Ки юрт оғушидан ўзга умрлик ошиён йўқдир,
Ватан ишқидан ўзга мен учун бир қувонч йўқдир —
Сен ҳам кетармисан, билмам, мен билан?
Йўлни ўтармисан, билмам, мен билан?

Юракдан эшитилар сенинг овозинг,
Менга ҳамроҳ эмиш, магар парвозинг,
Сен билан кетгайман энди сен учун,
Мен билан йўлга чиқ сен ҳам мен учун!

ЗАМИНДА ОСМОННИ ЗАБТ ЭТИБ

Ўтли байт кифоя шоирлар учун,
Қарагин, ошиқлар гулни аъзозлар.
Ерни шоирлардай севиб, ардоқлар,
Қара, ерга ошиқ экан деҳқонлар.
Тупроқни, меҳр-ла кафтига олиб,
Сўнг сочиб юборар яна дон каби.
Кейин сархуш бўлар тупроқ ҳидидан
Шоирнинг қалбидай деҳқоннинг қалби.
Гуллар, майсаларнинг тилидан гўё
У қўшиқ куйлайди, мастона қўшиқ!
Шоирдай қувониб, ўз дунёсидан
Куйлар буғдойзорлар мавжини қўшиб.
Тупроқ тупроқ эмас деҳқон кўзида,
Тупроқ — бу иссиқ нон, тупроқ — бу иқбол,
Деҳқон деҳқон эмас заминсиз,
Шоир шеърсиз бўлмаган мисол.
Ердан бошланади унинг шуҳрати,
Тупроқни севаркан қадрига етиб.
У учиб яшайди ўз дунёсида —
Заминда осмонни забт этиб.

ИЛК ҚАСАМ

Яна тонгда қўшни ҳовлида
Ўқ овози сукутни тилди.
Шодландим мен, ахир, бу онда
Янги инсон дунёга келди.

Лекин бир ўй келди-ку, дилга:
Нега, ахир, тожиклар ҳар дам
Ўқ отарлар ёруғ дунёга
Фарзандлари қўйганда қадам?

Исёнкор ва адолатталаб
Бўлсин дея этарлар орзу
Ҳам ўқ узиб, аста очиб лаб,
Шундай тилак тиларлар мангу:

Болажоним, келдинг дунёга,
Исёнкор бўл шу ондан доим.
Болаликдан изимдан боргин,
Шудир менинг чин муддаоим.

Ўқ садоси остида, болам,
Ҳаётимдан ол дер намуна,
Умрингда ҳеч тортма дер алам,
Сўнги дам ҳам жон бер мардона.

Шундан балки, тоғлик туғилса,
Ўқ янграгай титратиб очун —
Озодликнинг ёви ким бўлса,
Юрагига қадалмоқ учун.

Қулоқ солсам олис-олисдан,
Қулоғимга етади садо,
Гўё туриб мозий бағридан
Мард боболар бергандек нидо.

Фақат шундай туғилар фарзанд,
Фақат шундай кўз ёрар она.
Ўқ янграйди — илк қасам каби
Юракларда шиддат, тантана.

ТАРОНА

Юлдузлар гул каби очилган замон
Ойдин лолазорга ўхшайди осмон.
Навбаҳор келганда, эй, кўнглим гули,
Қошимга ташриф эт, айлаб хиромон.

Бошимдан сочдинг сен гуллар исини,
Келтирдинг ҳаётнинг тиниқ шамолин.
Келтирдинг муҳаббат, меҳринг сўзини,
Олис ёшлигимнинг орзу-хаёлин.

Олисларга боқдинг.
Гувлади насим,
Юлдуз гулларига тикдинг сен нигоҳ.
Қайта яшамоқ ҳеч бўлмас деб насиб,
Нигоҳинг оҳ чекиб йиғларди гўё.

Ногоҳ лабларингни ёндирди бўса,
Сен кетдинг, мен қолдим оҳ чекиб дарддан.
Сен гўё кўклагин юлдуз эдинг-у,
Айландинг умримнинг гулига бирдан.

Тонгдан ўча бошлар юлдузлар кўкда,
Аммо юрагимда тунги наволар —
Аммо юрагимда тунги наволар —
Хонамга қайтганман оқаргач сахар.

Сайдали Маъмур

ОНА СУРАТИ

(Укам Маҳмуд хотирасига)

Бир куни онамиз бизлардан кетди,
Қувноқ гўдак эдик бизлар у замон.
Билмабмиз, у бизни буткул тарк этди,
Кейин биз кўрмадик уни ҳеч қачон.

Сен билан ҳар нафас изладик уни,
Бир кун кўрсатдилар бизга бир сурат.
Узоқ ёзар эдик хуморимизни
Она суратига термулиб фақат.

Кун кечди, ой кечди, йил кечди, кейин
Болалик билан ҳам хайрлашдик биз.
Бир кун отамиздан сўрадинг секин:
— Билмайсизми, қайда бизнинг онамиз?

Айтдики: — Бизларни ташлаб кетди у,
Узоқларга кетди, энди қайтмас ҳеч.
Агар истасангиз, ўзга бир она
Келтирай, сизларни боқсин эрта-кеч.

Иккимиз қувончдан гул-гул очилдик,
Гўёки ҳовлимиз тўй билан тўлди.
Янги онамизнинг тўй куни лекин,
Укажон, биз учун бир аза бўлди.

Деворга илинган суратни кўриб,
Янги она деди ҳеч мурасасиз:
— Бу ночор девордан боқиб турган ким?
Оҳ чекиб, дедим: — У бизнинг онамиз.

Эсдалик суратни олиб, кўз ташлаб,
Йиртиб ташлади-ю, деди: — Онанг — мен!
Мени она дейсиз бутундан бошлаб,
Аллақачон ўлиб кетган у хотин...

Бир куни онамиз бизлардан кетди,
Қувноқ гўдак эдик, бахтли чоғ эди.
Билмабмиз, фанога у сафар этди,
Бизга тириклардан тирикроқ эди.

Айрилдик онамиз суратидан ҳам,
Фигону нолалар — кўзлар ёшида.
Гарчи йиғламадик у ўлгани дам,
Тонг отди йиртилган сурат бошида...

ОҚҚУШ

Бир оққуш кўкда
Учарди холи.
Булутлар ичида
Булут мисоли.
Кўзим тикканча
Оққуш томонга,
Кетиб борардим
Ердан осмонга.
Бирдан қаердадир қарсиллади ўқ,
Жуда ҳам яқин.
Шу лаҳза гўё
Сўнгакларимда
Чақнади чақин.
Оққуш зарб билан қулади ерга,
Кўпайди дардим.
Унинг фарёди руҳимни эзди,
Эзилди бағрим.
Қаноти синган оққуш кўлида —
Толгандим ўйга —
Овчи ўлжадан мамнун, сарбаланд
Жўнади уйга.
Ул овчи менга дуч келди бир куни,
Ёнида дилдор.
Дилдори бошида оққуш патидан
Ажойиб тож бор.
Ўшал бегуноҳ

Оққуш фарёди
Жисму жонимда
Янграйди қайта
Чекканимда оҳ...

ЙЎЛ ОЧУВЧИ

Йўл очувчи эди ҳар бир томири,
Томир отган эди мангулик ерга.
Фахр этиб ўзининг касбу коридан,
Ҳар бир маъракада ўтарди тўрга.
То йўлсиз ерларда йўллар очгунча,
Саноксиз йўлларни босиб ўтди у.
Серхатар йўлларни қўллари билан
Ўзининг кафтидек текис этди у.
Менинг тоғларимнинг тор йўлларин ҳам
Очгани чин унинг заҳмати, сеҳри.
Сингдирди ўз умри нақшин дунёга,
Кишилар қалбига қуйди пок меҳрин.
Шаҳар-қишлоқларда очиб янги йўл,
Йўлма-йўл ўтказди ёдгор кўчатлар.
Ниҳоллар бўй чўзгач, йўллар бошида
Навбаҳор файзидан яшнар кўчалар.
Ул ҳунар кишиси дунёдан кетгач,
Мотамсаро бўлди қишлоқлар бутун.
Унинг ўзи очган ўшал йўллардан
Одамлар кўтариб ўтди тобутин.
Йўллар четидаги дарахтлар шохи
Андухлар юкидан тагин эгилди.
Ёмғир одамларнинг кўз ёши каби
Намли япроқлардан чак-чак тўкилди.
Умри давомининг ўқ томиридек
Кўзимга тўқинар бу ҳаёт йўли.
Инсон йўли бўлди у очган ҳар йўл,
Бўлди қалб, меҳр ва эътиқод йўли.

Ҳабибулло Файзулло

БЕДОРЛИК

Кулгулар, шодликлар, қайгулар аро
Умринг ўтар-кетар, билмай қоласан.
Сархуш бўлиб юксак ишқу ҳавасдан
Умринг қандай ўтар, билмай қоласан.

Олис коинотни забт этар асрим,
Биз эса талпиндик фақат юракка.
Аламу армонлар қувончдан зиёд,
Қалб эса ташнадир исёнга, эрка.

Бизларга дўстлар ҳам боқар афтода,
Баъзан уйқу қочар сахаргача то.
Баъзан бедор юрак уйқуга чўмар,
Аммо тушлар кўрар бедорлик аро.

ҚАЙГУ

Агар дунё аро бўлмаса қайгу,
Юрак ҳам чекмасди нола, вовайло.
Ахир, тоғу тошдан тушмас экан сув,
Қайдан пайдо бўлар бу сўнгсиз дарё?

Агар дунё аро бўлмаса қайгу,
На шоир, на шеърдан бўларди нишон.
На тордан чиқарди аламли садо,
Най оҳи эзмасди юракни, ишон.

Меҳру муҳаббат ҳам бўлмаганда-ку,
Бешиқда чақалоқ жилмаймас эди.
Агарчи жисмида ёнмаса қайгу
Темир ҳам зангламас ва синмас эди.

Ҳаёт борки, қайғу нафаси сўнмас,
Қайғу умримизга қўшар доим ранг.
Тоғда булоқ айтар: — Абадий тинмас
Дардли ҳам дардсиз дил ўртасида жанг.

ВАРЗОБ

Юксаклардан оқиб тушар водийга Варзоб,
Тўлиб оқар, ҳалқа тошлар тўлқинга гирдоб.
Фарёд чекар, ўзанига сигмасдан асло,
Фигонидан тоғу тошда янграр акс-садо.
Тонг пайти, тоғлардан ошганда қуёш,
Нурлари тўлқиндан ясар тиллақош.
Тилларанг сочлари таралиб ҳар ён,
Интилар чеки йўқ уфққа томон.
Қирғоқда ўтириб тинглайман сувни,
Туйгайман тўлқинда шаршара — куйни.
Варзоб оша эрур, сойлар — болалар,
Улардан яшнайти дашту далалар.
Варзобнинг сувлари гувиллаб тошар,
Тоғнинг оҳусидек рақсга тушар.
Ҳаёт мавжларини тинглайди юрак,
Гувлар ҳар тўлқинда орзу ва тилак.

Басир Расо

МУСИҚОР

Бир куни олди мутриб
Сетору чангу танбур.
Чолғу асбобларини
Жамлабон айлади жўр.

Таралди руду тордан
Рухбахш куй-оҳанглар.
Мизроб тегизганинда
Минг турли савт жаранглар.

Чанг, рубоб ноласидан
Дил завқу жўшга тўлгай.
Арғунун овозидан
Жонинг хуружга келгай.

Нағмалар пардасида
Бир нағма боз ниҳондир.
Танбурнинг хуш садоси
Борбаддан нишондир.

Санъаткор шавқи бирла
Айланса мусиқорга,
Одам кўзида олам
Ўхшар гулгун баҳорга.

Раққоса мисли товус,
Этармиди хиромон.
Муғанний сози унга
Бағишламас экан жон.

Чолғу асбобларин кўр,
Ҳар суратда ҳар хил ранг.
Мутриб санъати сабаб
Жўр бўлди барча оҳанг.

Афсус ҳам юз афсус,
Халқинг нечун, эй, гардун,
Бир шаклда ва лекин
Овозлари дигаргун?

Олам халқин овози,
Эй, кошки жўр бўларди.
Унда мардум ҳаёти
Қўшиқ билан тўларди.

ДИЛ

Гаҳи тоғлар аро айлар сафар дил,
Гаҳи шамсу қамар-ла топишар тил.
Гаҳи тошдир, алангадир, азобдир,
Гаҳи ором топар, гаҳи симобдир.
Гаҳи ёниш ичра сози бисёр,
Гаҳи кундузда туннинг шиддати бор.
Гаҳи сарчашмасида лутфу эҳсон,
Гаҳи дарду ситамлар бирла тўфон.
Жаҳон унга сиғар, дерлар, зинҳор
Жаҳонга вале у сифмоғи душвор.
Гаҳи олам ишидан айлар нолиш,
Гаҳи она мисол этгай навозиш.
Шоир қалби алангадир, баҳордир,
Шеър дунёсида парвардигордир.

ПАРВОНА

Тунда парвона келиб шамга деди:
— Лаҳзалик оташдан олдинг болу пар.
Ёнасан ўзинг, аммо зарра йўқ
Сенда ёниш кайфу завқидан асар.

Одам насли англагай парвонани,
Ҳеч маҳал шам ани қатл этган эмас.
Ўз-ўзин қурбон этар шавқ йўлида,
Ўлса ҳам шуъла ичмоқлик ҳавас.

МУНДАРИЖА

Шоир сиймосига чизгилар. *Шукур Қурбон*.....3

«РАЙҲОН»

китобидан, 1977 йил

«Бир наво оқади...».....	8
«Дунёни дунёлигича севаман...».....	8
«Шу осмон остида...».....	20
АНЖЕЛА ДЕВИС.....	21
«Умримнинг турфа рангини...».....	21
Ўн етти ёшим.....	22
Шоир дўстларимга мактуб.....	23
Баҳор.....	25
«Баҳор ёмғирига бағримни очиб...».....	25
«Ойдин кечада...».....	26
«Кўлингни бер менга, эй, санам...».....	27
«Бедана».....	27
«Бир гўзалга ёр эди у...».....	28
Ҳазил.....	29
Сурат.....	29
«Мен тугилганда...».....	30
Тўлқин.....	31
Мерос.....	32
«Борлиққа тўшалган жимлик пардаси...».....	32
«Бу дунёда истаганинг истиқболингда...».....	33
Ойдин қўшиқ.....	33
«Япроқчалар жимгина боқар...».....	34
«Томлардан тўкилди чилла қорлари...».....	35
Шамол.....	35
Нозим Ҳикматга.....	36
«У бир қушча эди...».....	37
«Умидларнинг этагига осилдим...».....	37
Шеъримга.....	38

«ОЛАМ ОСТОНАСИ»

китобидан, 1980 йил

«Дарёдай мавжланиб кечади умрим...».....	40
Юрак минбаридан сўзланган нутқ.....	40
«Чайқалиб ётибди нузли бир чаман...».....	43
Она нияти.....	44
«Силкиниб қолдилар ортда тераклар...».....	45

«Хилватгина салқин хиёбон...».....	46
«Хайр энди...».....	46
Пишиқчилик.....	47
«Сузилармиш мастона кўзлар...».....	48
«Япроқлар хўп шитирлаб...».....	49
«Шаҳарнинг бир четида...».....	50
«Ўримдан сўнг далада...».....	51
Севинч.....	52
Шудгор.....	52
Гўзаллик.....	53
Машраб.....	53
С. Есенинга.....	54
Осмоннинг ранги.....	55
Кел, эй, кўнгил, шаробдай қуйил.....	56
Шеърият.....	57

«ЮЛДУЗЛАР ТАБАССУМИ»

китобидан, 1981 йил

«Дунёнинг деразаси очиқ...».....	60
«Қизил гулдай тутай сенга ўзимни...».....	60
Тенгдошларимга.....	61
Сахийлик.....	62
Севинч.....	62
Саратон.....	62
Ёз кечаси.....	63
«Бу кеч, ойжамол...».....	63
Наво.....	64
«Келганида гул баҳор...».....	64
«Ёмғир ҳам ёғар майда...».....	65
«Кўм-кўк майсаларни...».....	65
Юрак.....	66
Висол.....	67
Ёмғир.....	67
«Балки кўнгли қабашиб...».....	68
«Ҳасратларин айтилмай...».....	68
Барчинонинг қўшиғи.....	68
«Шукур Бурҳоннинг ҳовлисида...».....	69
«Кўзларимнинг қорачиги — қора ер...».....	70
«Чақин урган дарахтнинг...».....	70
«Ўттиз беш фарзандли ёзув машинкам...».....	70
Тўлқин.....	71
«Соғиниб яшадим, соғиниб ўларман...».....	71
Тонг.....	72
Марсдан келган одам.....	72

Умид.....	74
Умар Хайём	75
Нозим Ҳикмат сўзи.....	75
Яннис Рицоснинг қамоқдаги хаёли.....	75
Ҳамид Олимжон.....	76
Озодлик.....	77
«Бухорода тонг отар маҳал...».....	77
Кўклам.....	78
«Маст бўлган туядай пишқиран уммон...».....	78
Қор.....	79
«Ёмғир бўлгим...».....	79
Ўтмиш қўшиғи.....	80
«Энди бирор сўз айтиб бўлмайди...».....	80
«Ёмғирдай шовиллаб ёғарман ҳали...».....	80
Она уй.....	81
Минора.....	82
«Остонамда йиғлайди шамол...».....	82
Рашк.....	82
Боғ дарвозасидаги ёзув.....	83
«Сенга келтирдим бир дона чаноқ...».....	83
Абадият.....	85
«Яланғоч новдалар куртаклаб қолди...».....	85
«Сени соғиниб...».....	85
«Офелия, севгилим, кўзларингни оч...».....	86
Мурод бобонинг хастахонадаги хаёли.....	86
Ўн туп гўза.....	87
«У жуда шод эди...».....	89
Умр ҳақида баллада.....	91
«Парёстиққа қўйиб бошини...».....	91
Содда деҳқон саргузашти.....	93
«Шовиллаган бу дунё аро...».....	101
«Чаноққа сигмаган пахтадай питраб...».....	102

«ЧОРРАҲАДАГИ УЙ»

китобидан, 1983 йил

«Чумчуқларга тахт бўлиб эгар...».....	104
Саратон.....	105
Юрак.....	106
Мақсуд Шайхзода.....	106
«Яшаш мумкин...».....	108
Бобомнинг ўгити.....	109
«Мўъжизалар тўла шаҳарда...».....	109
Ўзимнинг овозимга.....	110
Кун.....	111

«Томоғимга тиқилди ҳасрат...».....	111
Сен хушбўй баҳор гулисан.....	111
«Сочларинг райҳондай ҳидладим...».....	112
«Сочларинг бўйнимга сочилиб...».....	112
«Сой тўлганар сочингдай...».....	113
«Туман ичра милтиллаган нур...».....	113
Куз хаёллари.....	114
Баҳор ёмғирлари.....	115
«Ўз тўғримда ёзганларим бариси ёлғон...».....	116
Қайтиб берилган.....	117
«Қор қоплади йўлим...».....	118

«САНДУВОЧ»

китобидан, 1988 йил

Шеърият.....	120
«Эркаланар оппоқ табассум...».....	120
Рауф Парфига.....	121
«Юрагингга санчилса агар...».....	121
Келди.....	122
Бева.....	123
«Сукланади тун бўйи менга...».....	123
«Судралади чала жонли хут...».....	124
«Дарёга талпинган туядай...».....	124
Ҳар кун айтиладиган гап.....	125
«Субҳидамда табиатнинг ранги бир бўлак...».....	125
«Қатқалоқдан қитиғи келган оёқчалар...».....	125
Ошиқлик.....	126
«Шамолдан чўчиган капалакдай...».....	126
Рўза Жўранинг энг кўп айтган хиргойиси.....	126
Рўзи Жўранинг Зокирбой дўстининг ўлган итига айтганлари	127
Рўзи Жўранинг эшагига айтганлари.....	128
Хаппак.....	128
«Эскижўва бозорида...».....	129
«Ерни силкиб автолар чопар...».....	131
«Бўзтўрғайдай бўзлаб бошимда...».....	131
Қизим Зулфияни эслаб.....	132
«Ғўза чувар ойдинда онам...».....	132
«Бойчечакдан олдин...».....	133
«Сўзни чайнаб...».....	133
«У ажойиб, у гўзал кунлар...».....	135
«Юлдузларнинг шуъласида шодмон бўлмаган...».....	135
«Дандананинг тишига...».....	135
«Айвондаги ола похолни...».....	136

Ёз оқшоми.....	137
«Қалтираб қизарар гўзапоялар...».....	137
«Узоқ йиллар, кўп узоқ йиллар...».....	138
«Дарахтлар бунчалар безовта...».....	138
Лохутий.....	139
«Бу боғлар кўркига яйраб боқмасам...».....	140
«Қоронғулик қаъридан...».....	140
Шоир.....	140
«Бу кечанинг қоронғулигидан...».....	140
«Кимсасиз бир ҳовлида...».....	141
Умид.....	141
«Чиздим булутларга отнинг расмини...».....	141
«Учоқлар учарлар...».....	142
«Бир туш кўрдим...».....	143
«Ажойиб кунларнинг бирида...».....	143
«Япроқлар...».....	144
«Меникисиз, фақат меники...».....	144
«Кетаяпсан...».....	144
«Губорли ойнадир кузнинг осмони...».....	144
Саҳар.....	145
Сахийлик.....	145
«Йўлга чиқдим бу оқшом...».....	145
Ўртоқ Маяковский. <i>Драматик достон</i>	147

«РУҲИЯТ»

китобидан, 1990 йил

Руҳият.....	162
«Сандувоч эрдинг, бўлдинг андалиб...».....	163
Тун.....	164
«Бу кунларнинг нидосидан...».....	164
Устоз Миртемирни эслаб.....	165
«Қор эрур куёшнинг сўлгин шуъласи...».....	166
«Уйларни титратиб...».....	167
Муножоти Мансур.....	168
«Бу кўҳна дунёда сир кўп, сабр кўп...».....	175
«Бу элга ғам эмас, ёмғирлар ёғсин...».....	176
«Ёмғирларин ёғдирар кўнглим...».....	177
«Айтиб-айтолмайман...».....	178
Чўлпон.....	178
«Деразамдан сочилган нур...».....	179
Ҳолат.....	179
Саҳар.....	180
«Зар эрмас, зардоб оқар...».....	180
«Йўл юрдим ўймоқ-ўймоқ...».....	181

Терак.....	182
Ит ҳақида баллада.....	183

«ХУШХАБАР»

таржималар китобидан, 1981 йил

Садриддин Айний

Тоҷикистон.....	186
Марсия.....	187
Менинг турмушимни эсланг.....	189
Ҳофиз газалига мухаммас.....	190
Яғмо газалига мухаммас.....	191
Лоҳутий газалига мухаммас.....	192

Абулқосим Лоҳутий

Йиғлама, кўнгил.....	193
Ғазал.....	195

Пайрав Сулаймоний

Қалам.....	197
Ёр ҳаёлида кечган ҳижрон кечаси.....	197
Тор оҳанги.....	198

Муҳаммаджон Раҳимий

Ошиқ бўлдим.....	199
Бўлмаса.....	200
Ошиқ мактуби.....	201
Баланд тоғ.....	201

Абдусалом Деҳотий

Марҳабо.....	202
Дилбарга пешвоз.....	203
Дарвоз шаънига.....	204
Сен ҳам ёд айла мени.....	205

Мирзо Турсунзода

Шоир.....	206
Баланд ошён.....	207
Она дили.....	208
Шу бас менга.....	208
Ватан.....	209

Ҳабиб Юсуфий

Ватан ишқи.....	210
Қалбим баҳори.....	211

Мирсаид Миршакар

Умр.....	212
Ишқ.....	212
Лафз.....	213
Бир нигоҳ.....	213

Аминжон Шукуҳий

Ватан меҳри.....	214
Рубойилар.....	215

Мўмин Қаноат

Уйқусиз тунлар.....	217
Шалола.....	218
Биродарим.....	219

Ғаффор Мирзо

Мажнунтол.....	221
Ошиқ дил рози.....	222

Абдуҷаббор Қаҳҳорий

Наҳотки, жанг этмоқда давом?.....	225
Шоир нигоҳи.....	227
Кобул.....	227

Гулчеҳра Сулаймонова

Бухоро.....	228
Варрак.....	229

Убайд Ражаб

Сир эмас.....	230
Ёдимда.....	231
Сиз билан тирикман.....	232
Тоғ.....	233

Қутби Киrom

Яғноблик деҳқон.....	234
Насиба.....	235
Пули Сангин.....	236
Бошоқлар.....	236
Жаҳон.....	237

Масгон Шерали

Ҳамсоя.....	237
Ошиқ.....	238
Ҳаёт.....	238

Лойиқ Шерали	
Шоир қадри.....	239
Кованинг ўн етти шаҳид ўгли гамида фарёди.....	240
«Илмлар газнабони ҳазрати Сино...».....	240
«Ҳар кимки ҳаётда яшагай порлаб...».....	241
Бозор Собир	
Айний ҳайкали.....	242
Мактублар.....	244
Дил ёнадир.....	245
Мавжуда Ҳакимова	
Айтилмаган байтлар.....	246
Япроқ.....	247
Ватан ишқи.....	247
Гулрухсор Сафиева	
Помир.....	248
Тегирмон.....	250
Уйку олдидаги тиловат.....	251
Асқар Ҳаким	
Юксаклик.....	252
Эртакчи чол.....	253
Йиғлаётган тошлар.....	254
«Тонг чоғида фарёд чекар балкондан ота...».....	256
«Қўшиқлар битарди сенга шалола... ».....	257
Ғойиб Сафарзода	
Буюклик.....	258
Гумонлар.....	258
Космонавтлар қўшиғи.....	260
Гулназар	
Рустам хати.....	261
Карвонлар.....	262
«Соҳиллар ўхшарлар қақроқ лабларга...».....	263
Куз.....	264
Шукрона.....	265
Кузатиш.....	267

Шоҳмузаффар Ёлгорий

Йўл.....	268
Заминда осмонни забт этиб.....	269

Ҳақназар Ғойиб

Илк қасам.....	270
Тарона.....	271

Сайдали Маъмур

Она сурати.....	272
Оққуш.....	273
Йўл очувчи.....	274

Ҳабибулло Ғайзулло

Бедорлик.....	275
Қайғу.....	275
Варзоб.....	276

Басир Расо

Муסיқор.....	277
Дил.....	278
Парвона.....	278

ТИЛАК ЖЎРА

САЙЛАНМА

Муҳаррир: *Шукур Қурбон*
Бадийий муҳаррир: *Ақбарали Мамасолиев*
Техник муҳаррир: *Аслиддин Жўраев*
Саҳифаловчи: *Шавкат Жўрабоев*

Босишга 2011 йил 10 январда рухсат этилди.
Бичими 84x108.^{1/32} Ҳажми 18,0 ш.б.т
Адади 1000 нусха. Буюртма № 293.

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий
кутубхонаси нашриёти

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий
кутубхонаси босмахонасида чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Истиқлол кўчаси 33 уй.